

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

του

ΤΖΙΟΥΤΖΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Παπαναστασίου Ιωάννης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στη
Εφαρμοσμένη Λογιστική & Ελεγκτική

Αύγουστος 2012

Αφιερώνεται στους Γονείς και τον Αδερφό μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

*Για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας αλλά και για την έως τώρα πορεία στις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές μου θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερω, τους καθηγητές μου **κ. Παπαναστασίου Ιωάννη** και **κ. Νούλα Αθανάσιο** για την αμέριστη συμπαράσταση και καθοδήγηση που μου προσέφεραν.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην συγκεκριμένη διπλωματική εργασία πραγματευόμαστε το μείζον θέμα της κεφαλαιακής επάρκειας και κατ' επέκταση της φερεγγυότητας των ελληνικών ιδιωτικών τραπεζών. Κατά την διάρκεια της μελέτης και συλλογής όλου του απαραίτητου υλικού για την εκπόνηση της εργασίας, πρωταρχικός στόχος υπήρξε η αποτύπωση της σημαντικότητας, τόσο της εφαρμογής των διεθνών κανονισμών που διέπουν την κεφαλαιακή επάρκεια εκ μέρους των ελληνικών τραπεζών, όσο και της άρρηκτης σύνδεσης αυτής της εφαρμογής με ένα ισχυρό και προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις της εποχής πλαίσιο ποιοτικού και γενικότερου ελέγχου.

Στο πρώτο κεφάλαιο της ανάλυσης μας γίνεται μια εισαγωγική παρουσίαση της διαχείρισης κινδύνων με στόχο την εισαγωγή του αναγνώστη στις έννοιες του ελέγχου και της διασφάλισης της εύρυθμης λειτουργίας μέσω του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε ιδιωτικό οργανισμό.

Στην συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται μια παράθεση του κανονιστικού πλαισίου που διέπει την κεφαλαιακή διάρθρωση των τραπεζικών ιδρυμάτων, αλλά και τον ποιοτικό έλεγχο της συγκεκριμένης διαδικασίας εξασφάλισης κεφαλαιακής επάρκειας. Ξεκινώντας με μια ιστορική αναδρομή από την πρώτη εφαρμογή του συγκεκριμένου πλαισίου, προχωρήσαμε σε μια λεπτομερή αναφορά όλων των βασικών χαρακτηριστικών αλλά και των αιτιών μετάβασης σε νεότερες βελτιωμένες εκδόσεις αυτού του μηχανισμού τραπεζικού ελέγχου σύμφωνα και με τις ανά περιόδους απαιτήσεις της παγκόσμιας αγοράς.

Στο τρίτο κεφάλαιο, συνεχίζοντας την εμβάθυνση και στόχευση στον ελληνικό χώρο παρατίθενται στοιχεία για την δομή του τραπεζικού κλάδου και τον τρόπο υπολογισμού των απαιτούμενων κεφαλαίων εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο δίνονται παραδείγματα εφαρμοζόμενων μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου στις μεγαλύτερες τράπεζες με έδρα στην ελληνική επικράτεια.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, μετά από την εκτενή θεωρητική προσέγγιση, ακολουθεί μια εμπειρική μελέτη με στόχο τον έλεγχο της συσχέτισης ενός βασικού στοιχείου πιστωτικού κινδύνου (Απαιτήσεις) στον Ισολογισμό των τραπεζών με ένα επίσης σημαντικό μέγεθος (Ίδια Κεφάλαια) του Παθητικού τους, το

οποίο αποτελεί βασικό συστατικό στον σχηματισμό κεφαλαίων φερεγγυότητας εκ μέρους των ιδρυμάτων. Στόχος είναι η εξαγωγή ενός ασφαλούς συμπεράσματος σχετικά με την πρακτική εφαρμογή των διεθνών κανονισμών κεφαλαιακής επάρκειας και «κάλυψης» του κινδύνου από το σύνολο των ιδιωτικών ελληνικών τραπεζών.

Στο τελευταίο σκέλος περιλαμβάνονται σχόλια, απόψεις και συμπεράσματα του εκπονούντα, με βάση την συνολική μελέτη για την εν λόγω εργασία αλλά και των στοιχείων που παρατίθενται σε όλα τα επιμέρους κομμάτια της, με απώτερο σκοπό την όσο το δυνατόν αντικειμενικότερη καταγραφή των αποτελεσμάτων τόσο της θεωρητικής, όσο και της εμπειρικής προσέγγισης του θέματος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Θεωρητική Προσέγγιση Διαχείρισης Κινδύνων

- 1.1 Τι είναι η διαχείριση κινδύνου (What is risk management) (Σελ.8)
- 1.2 Η κυκλική διαδικασία της διαχείρισης κινδύνου (Σελ.10)
- 1.3 Λήψη αποφάσεων και διαχείριση κινδύνου σε project (Σελ.12)
- 1.4 Κύριες κατηγορίες οικονομικού κινδύνου (Σελ.13)
- 1.5 Σημαντικότερα οφέλη που προκύπτουν από τη διαχείριση κινδύνου (Σελ.15)
- 1.6 Κοινές παρερμηνείες στη διαχείριση κινδύνου (Σελ.15)
- 1.7 Τραπεζικό risk management (Σελ.16)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Πλαίσιο Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας (BASEL I, II, III)

- 2.1 Ιστορικό Πλαίσιο πριν την Βασιλεία (Σελ.18)
- 2.2 Βασιλεία I (Σελ.21)
- 2.3 Βασιλεία II (Σελ.23)
 - 2.3.1 *A' Πολύνας (Σελ.25)*
 - 2.3.2 *B' Πολύνας (Σελ.29)*
 - 2.3.3 *Γ' Πολύνας (Σελ.30)*
- 2.4 Βασιλεία III (Σελ.30)
 - 2.4.1 *Μετάβαση από Βασιλεία II προς Βασιλεία III (Σελ.31)*
 - 2.4.2 *Επιπτώσεις Βασιλείας III (Σελ.39)*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Πλαίσιο Υπολογισμού Κεφαλαιακής Δομής και Επάρκειας στον Ελληνικό Τραπεζικό Κλάδο

- 3.1 Εμπορικές Τράπεζες (Σελ.41)
- 3.2 Πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακής δομής και επάρκειας (Σελ.42)
 - 3.2.1 *Ίδια Κεφάλαια χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με το πλαίσιο της Βασιλείας (Σελ.42)*
 - 3.2.2 *Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις (Σελ.45)*
 - 3.2.3 *Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας (Σελ.46)*
 - 3.2.4 *Κεφαλαιακή Επάρκεια Ελληνικών Τραπεζών (Σελ.47)*
 - 3.2.5 *Επάρκεια Προβλέψεων (Σελ.51)*

- 3.2.6 Πλαίσιο Ρευστότητας (Σελ.52)
- 3.2.7 Ο Εσωτερικός Έλεγχος στο Οργανόγραμμα της Τράπεζας (Σελ.53)
- 3.2.8 Η διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου (Σελ.57)
- 3.2.9 Η Ελεγκτική Επιτροπή (Σελ.58)
- 3.2.10 Κατηγορίες Εσωτερικών Ελέγχων στις Τράπεζες (Σελ.59)
- 3.2.11 Κατηγορίες Συστημάτων Ελέγχου και Εφαρμογή τους στις Τράπεζες (Σελ.60)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Σύστημα Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας στον Ελληνικό Τραπεζικό Κλάδο

- 4.1 Ορισμός και στόχοι Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (Σελ.62)
- 4.2 Βασικές αρχές και κριτήρια αξιολόγησης της οργανωτικής δομής του ΣΕΕ (Σελ.63)
 - 4.2.1 Γενικά (Σελ.63)
 - 4.2.2 Οργανωτική δομή – Διαδικασίες (Σελ.64)
 - 4.2.3 Όργανα διοικητικής διαχείρισης ΣΕΕ (Σελ.65)
- 4.3 ΣΕΕ Ελληνικών τραπεζών (Σελ.68)
 - 4.3.1 Εθνική Τράπεζα (Σελ.68)
 - 4.3.2 Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias (Σελ.70)
 - 4.3.3 Alpha Bank (Σελ.72)
 - 4.3.4 Τράπεζα Πειραιώς (Σελ.75)
 - 4.3.5 Εμπορική Τράπεζα (Σελ.78)
 - 4.3.6 Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος (ATE Bank) (Σελ.81)
 - 4.3.7 Geniki Bank (Σελ.84)
 - 4.3.8 Attica Bank (Σελ.87)
 - 4.3.9 Τράπεζα Κύπρου (Σελ.88)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Εμπειρική Μελέτη Ανάλυσης Πιστωτικού Κινδύνου & Σχηματισμού Ιδίων Κεφαλαίων Ελληνικών Τραπεζών

- 5.1 Έλεγχος συσχέτισης (Correlations) (Σελ.93)
- 5.2 Έλεγχος Συνολοκλήρωσης (Cointegration) (Σελ.102)
- 5.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων της εμπειρικής προσέγγισης (Σελ.108)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Σύνοψη-Συμπεράσματα (Σελ.109)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΚΙΝΔΥΝΩΝ

1.1 Τι είναι η διαχείριση κινδύνου (What is risk management)

Διαχείριση κινδύνου αποτελεί το σύνολο κανόνων, μεθόδων και τεχνικών που στοχεύουν στην αξιολόγηση, τη μέτρηση, τον περιορισμό, τον έλεγχο και την υποβολή εκθέσεων του κινδύνου προκειμένου να δημιουργηθεί ο πλούτος.

- **Αξιολόγηση του κινδύνου:** Αυτό είναι το πρώτο, διαγνωστικό στάδιο της μακροχρόνιας και σύνθετης διοικητικής διαδικασίας κινδύνου, συνήθως αποτελούμενο από τη χαρτογράφηση των κινδύνων σε μια εταιρία. Όταν εισέλθει στην αγορά, την διαδικασία της πίστωσης και αντιμετωπίσει το λειτουργικό κίνδυνο, κανένας παράγοντας κινδύνου δεν μπορεί να αγνοηθεί. Η αξιολόγηση του κινδύνου είναι ζωτικής σημασίας και πρέπει να πραγματοποιηθεί προσεκτικά. Οι αξιολογήσεις του κινδύνου πρέπει να αναθεωρηθούν και να ελεγχθούν σε κανονική βάση προκειμένου να εξασφαλιστούν η ακρίβεια και η πληρότητά τους.

- **Μέτρηση κινδύνου:** Η μέτρηση κινδύνου πρέπει να είναι αρκετά ακριβής ώστε να είναι χρήσιμη. Τα περίπλοκα πρότυπα που βασίζονται στα ελλιπή ή λανθασμένα στοιχεία είναι άχρηστα, ακόμα και επικίνδυνα. Συλλέγουμε τα στοιχεία χρησιμοποιώντας τις αυτοματοποιημένες μεθόδους που απαιτούν την ελάχιστη ανθρώπινη επέμβαση, αναπτύσσουμε έπειτα ένα πρότυπο μαζί με τις κατάλληλες μετρήσεις. Δεδομένου ότι η διαχείριση κινδύνου είναι ένας περίπλοκος τομέας, είναι δυνατό να στηριχθεί στα πρότυπα που έχουν αποδειχθεί ήδη επιτυχή από τους κορυφαίους της βιομηχανίας. Οι νέες καινοτομίες πρέπει να διατηρηθούν για τα πιο προηγμένα ιδρύματα. Είναι ζωτικής σημασίας να καταλαβαίνουμε τους περιορισμούς ενός προτύπου, καθώς είναι γνωστό ότι ένα πρότυπο είναι ακριβώς ένα εργαλείο λήψης αποφάσεων και ότι τα ανθρώπινα όντα είναι αυτά που λαμβάνουν τις τελικές αποφάσεις. Πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας, επίσης, ότι αναπτύσσοντας τα πρότυπα μπορεί να παρουσιαστούν κίνδυνοι! (πρότυπος κίνδυνος). Ένα ελαττωματικό πρότυπο θα μπορούσε είτε να υποτιμήσει είτε να υπερεκτιμήσει τον

πραγματικό κίνδυνο. Ο στόχος είναι να ελαχιστοποιηθούν τα λάθη στα πρότυπα. Αν προκύψει κάποιο λάθος, είναι καλύτερα να υπερεκτιμήσουμε τον κίνδυνο παρά να τον υποτιμήσουμε. Η υπερεκτίμηση του κινδύνου μπορεί να οδηγήσει σε μια προσωρινή πτώση στην αποδοτικότητα. Η υποτίμηση του κινδύνου μπορεί να οδηγήσει σε τεράστιες απώλειες ή ακόμα και την πτώχευση.

- **Περιορισμός του κινδύνου:** Κάθε επιχείρηση πρέπει να διατρέξει τους κινδύνους. Δεν μπορεί να πραγματοποιήσει ένα κέρδος χωρίς τη λήψη του κινδύνου. Αλλά, κάθε εταιρία έχει μια περιορισμένη ικανότητα για το κίνδυνο που μπορεί να αναλάβει. Η υγιής διαχείριση κινδύνου μπορεί να βοηθήσει να καθορίσει αυτά τα όρια έτσι ώστε η επιχείρησή να μπορεί ακόμα να λειτουργήσει άνετα. Υπάρχουν πολυάριθμοι τύποι ορίων, συμπεριλαμβανομένων των ορίων VAR, όρια δοκιμής πίεσης, όρια ευαισθησίας, όρια θέσης, σφαιρικά όρια κινδύνου, όρια αστάθειας. Είναι απαραίτητο να συνδυαστούν αρκετοί τύπος ορίων για έναν αποδοτικότερο έλεγχο κινδύνου.

- **Ελέγχοντας τον κίνδυνο:** Οι θέσεις της εταιρίας πρέπει να ελέγχονται σε καθημερινή βάση. Όταν ιδιαίτερα οι επικίνδυνες συναλλαγές εκτελούνται, πρέπει να τις ελέγξουμε αρκετές φορές ανά ημέρα. Οι διαχειριστές κινδύνου πρέπει πάντα να εγκρίνουν τους κινδύνους πριν από την παραγωγή οποιωνδήποτε διαπραγματεύσεων, και στους εμπόρους πρέπει να δίνονται τα ισχυρά κίνητρα στα όρια σεβασμού κινδύνου.

- **Υποβολή εκθέσεων του κινδύνου:** Στο διοικητικό συμβούλιο πρέπει να παρασχεθεί ένα πλήρες ενημερωμένο σχεδιάγραμμα κινδύνου της εταιρίας του σε κανονική βάση. Η μέτρηση κινδύνου είναι ένα εξαιρετικά πολύτιμο διοικητικό εργαλείο. Είναι σημαντικό ότι ο κίνδυνος πρέπει να αναφέρεται αποτελεσματικά και με ακρίβεια. Δυστυχώς οι εκθέσεις κινδύνου είναι συχνά πάρα πολύ λεπτομερείς, μακροσκελείς ή πολύ ασαφείς. Η διαχείριση κινδύνου δεν πρέπει ποτέ να είναι μια πολύπλοκη διαδικασία αλλά να συζητείται ανοιχτά και με ειλικρίνεια. Οι καλές εκθέσεις κινδύνου καθιστούν την επιχείρηση διαφανέστερη.

1.2 Η κυκλική διαδικασία της διαχείρισης κινδύνου

Γενικά, ένας κίνδυνος έχει τρεις χαρακτηριστικές ιδιότητες που πρέπει να προσδιοριστούν και είναι οι εξής: Γεγονός, πιθανότητα, και αντίκτυπος ή συνέπειες.

- **Γεγονός:** είναι μια περιγραφή του κινδύνου όπως μπορεί να εμφανιστεί. Για να αξιολογήσει την πιθανότητα κινδύνου, κάποιος πρέπει πρώτα να καταλάβει τη συγκεκριμένη φύση του γεγονότος. Μόλις το γεγονός γίνει αρκετά συγκεκριμένο, η πιθανότητα μπορεί να είναι ακριβώς καθορισμένη.

- **Πιθανότητα:** είναι η πιθανότητα της εμφάνισης ενός γεγονότος. Χαρακτηριστικά, η πιθανότητα μετριέται σε ποσοτικούς όρους. Εντούτοις, στη διαχείριση του προγράμματος, η πιθανότητα του κινδύνου μπορεί να μετρηθεί και σε ποσοτικούς και σε ποιοτικούς όρους. Καταρχήν, η διαχείριση κινδύνου εξετάζει τα γεγονότα που εμπίπτουν σε εύρος πιθανοτήτων 0% - 100%. Στις περισσότερες περιπτώσεις, στη διαχείριση κινδύνου περιέχονται τα γεγονότα που αφορούν τα όρια 0% ή 100%. Ένα γεγονός που έχει μια πιθανότητα 0% δεν είναι ανάγκη να εξεταστεί. Επιπλέον, ένα γεγονός που έχει ένα 100% πιθανότητα να συμβεί δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, αντ' αυτού μπορεί να συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα του project με βεβαιότητα και να διαχειριστεί χρησιμοποιώντας δεδομένες τεχνικές διαχείρισης.

- **Συνέπειες:** είναι η μέτρηση των επιπτώσεων στο πρόγραμμα από ένα γεγονός, όταν αυτό εμφανιστεί. Για να διευκολυνθεί η ανάλυση της διαχείρισης κινδύνου, ο αντίκτυπος αναλύεται σε διαφορετικούς τύπους αντίκτυπου, π.χ. κόστος, ποιότητα, και διάρκεια. Ο συνδυασμός πιθανότητας και αντίκτυπου (συνήθως ο πολλαπλασιασμός των δύο τιμών) δημιουργεί ένα αποτέλεσμα κινδύνου (αναμενόμενη αξία) και αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη διαδικασία της λήψης αποφάσεων σαν μηχανισμός ελέγχου του προγράμματος. Τα αποτελέσματα κινδύνου είναι ένας πολύ χρήσιμος δείκτης της υγείας του προγράμματος και μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί στα εργαλεία και τις τεχνικές διαχείρισης χαρτοφυλακίων. Για την αξιολόγηση των κινδύνων, οι διευθυντές προγράμματος χρησιμοποιούν χαρακτηριστικά ένα gridlike εργαλείο γνωστό ως μήτρα κινδύνου. Μια μήτρα κινδύνου συνδυάζει δύο στοιχεία (πιθανότητα και αντίκτυπο) για να παρέχει μέσα υπολογισμού του αποτελέσματος κινδύνου. Το εργαλείο μπορεί να εκθέσει τις πληροφορίες για τον κίνδυνο ενός μεμονωμένου στόχου ή για ένα πρόγραμμα συνολικά. Τα περισσότερα εργαλεία λογισμικού για τη διαχείριση κινδύνου

περιλαμβάνουν στη λειτουργία τους την κατασκευή αυτών των μητρών. Προκειμένου να δώσουμε ένα σημαντικότερο πλαίσιο στα αποτελέσματα κινδύνου για μεμονωμένες οργανώσεις, η μήτρα κινδύνου περιλαμβάνει ένα σκιασμένο υπόβαθρο που υποδεικνύει τη ζώνη του εύρους ανοχής. Οι ανοχές δείχνουν την παραγωγή ή την ευαισθησία της οργάνωση στον κίνδυνο και βοηθά να τονιστούν ποιοι κίνδυνοι απαιτούν προσοχή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαχείρισης του προγράμματος.

Συνοπτικά, η διαδικασία της διαχείρισης κινδύνου είναι κυκλική και περιέχει τα εξής στάδια:

1. **Προγραμματισμός κινδύνου:** αποφασίζεται πως θα προσεγγιστούν και θα προγραμματιστούν οι δραστηριότητες για τη διαχείριση κινδύνου στο πρόγραμμά της.

2. **Προσδιορισμός κινδύνου:** καθορισμός κατηγοριών κινδύνων και του επιπέδου κινδύνου που είναι διατεθειμένη να αναλάβει. Προσδιορίζονται γενικοί και μεμονωμένοι κίνδυνοι.

3. **Αξιολόγηση κινδύνου:** χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, ποιοτική και ποσοτική. Ποιοτική αξιολόγηση κινδύνου είναι η διαδικασία αξιολόγησης των συνεπειών και των πιθανοτήτων των αναγνωρισμένων κινδύνων και η κατασκευή του πίνακα όπου θα εμφανίζονται οι συνέπειες σε σχέση με τις πιθανότητες. Ποσοτική αξιολόγηση κινδύνου είναι η ανάλυση των πιθανοτήτων κινδύνου καθώς και των ολικών συνεπειών που αυτές πιθανών να αποφέρουν στο πρόγραμμα της επιχείρησης.

4. **Αντιμετώπιση κινδύνου:** η διαδικασία όπου δημιουργούνται εναλλακτικές προτάσεις και προσδιορίζεται η δράση της εταιρίας ώστε να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες και να ελαχιστοποιήσει τις απειλές .

5. **Διαχείριση κινδύνου:** ο συνεχής έλεγχος και η αδιάκοπη ενημέρωση των κινδύνων που απειλούν το πρόγραμμα της εταιρίας.

1.3 Λήψη αποφάσεων και διαχείριση κινδύνου σε project

Οι αποφάσεις που λαμβάνονται για να αρχίσει ένα project αφορούν συνήθως συγκεκριμένους επιχειρησιακούς στόχους που ενισχύουν την τρέχουσα ανάπτυξη και διάρκεια ζωής ενός οργανισμού. Εάν η αβεβαιότητα δεν ρυθμίζεται στενά καθ' όλη τη διάρκεια του project, μπορεί να έχει επιπτώσεις στη δυνατότητα του προγράμματος ώστε να επιτύχει τους αρχικούς στόχους.

Η ελαχιστοποίηση του βαθμού αβεβαιότητας είναι ο καλύτερος τρόπος να πάρει κανείς συνειδητές αποφάσεις για όλες τις πτυχές της διαχείρισης του προγράμματος. Για να ελαχιστοποιηθεί ο βαθμός της αβεβαιότητας είναι πρώτα απαραίτητο να προσδιοριστούν οι τομείς του πιθανού κινδύνου, η πιθανότητα να προκύψουν αυτοί οι κίνδυνοι και ο αντίκτυπος που θα έχουν αυτά τα γεγονότα στο πρόγραμμα αν συνέβαιναν. Ακόμα κι αν τα γεγονότα που πιθανόν να επηρεάσουν τη διαδικασία του project δεν είναι δυνατό να διαχειριστούν, έχοντας μια καλύτερη κατανόηση των αντίκτυπων αυτών των γεγονότων στο project βοηθά στη λήψη πιο συνειδητών και καλά πληροφορημένων αποφάσεων.

Παραδείγματος χάριν, ένα απροσδόκητο σφάλμα θα μπορούσε να εντοπιστεί σε ένα βασικό τμήμα ενός στροβίλου αναγκάζοντας την παραγωγή σ' ένα εργοστάσιο ηλεκτρικής ενέργειας να σταματήσει. Εάν αυτό το πιθανό γεγονός αναμένεται εκ των προτέρων, ο υπεύθυνος μπορεί να σχεδιάσει κατάλληλα στρατηγικές αντιμετώπισης. Ενώ ο υπεύθυνος δεν μπορεί απαραίτητα να μειώσει την πιθανότητα ενός γεγονότος να συμβεί, μπορεί να μειώσει την πιθανότητα και τον αντίκτυπο του κινδύνου έχοντας διαθέσιμο ένα κατάλληλο σχέδιο για την αντιμετώπιση του.

Στη διαχείριση κινδύνου σε καθημερινή βάση, οι διευθυντές προγράμματος στηρίζονται σε μεγάλο ποσοστό σε διάφορες πηγές πληροφοριών όπως η εκτιμήσεις για προηγούμενη παραγωγικότητα, προδιαγραφές υλικών, και στις γνώμες άλλων μελών της ομάδας. Συχνά τέτοιες πηγές είναι αρκετά υποκειμενικές και δεν λαμβάνουν υπόψη το βαθμό αβεβαιότητας που σχετίζεται με τα γεγονότα κινδύνου. Αντ' αυτού, απλά επικεντρώνονται στον αντίκτυπο αυτών των γεγονότων.

Ο κίνδυνος ορίζεται ως «η αθροιστική επίδραση πιθανοτήτων των αβέβαιων περιστατικών που μπορούν θετικά ή αρνητικά να επηρεάσουν στους στόχους του προγράμματος.» Με άλλα λόγια, η συνδυασμένη πιθανότητα της αβεβαιότητας που συνδέεται με κάθε τμήμα του προγράμματος.

Χρησιμοποιώντας μια τεχνική που μετρά τις ποσοτικές πληροφορίες (συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας) σχετικά με τον πιθανό αντίκτυπο ενός γεγονότος παρέχει στον υπεύθυνο τα πιο ακριβή στοιχεία για την ανάλυση. Η καλύτερη ανάλυση των στοιχείων οδηγεί στις βέλτιστες αποφάσεις για το project, οι οποίες στη συνέχεια, σαν αποτέλεσμα μειώνουν την έκθεση του προγράμματος στον κίνδυνο.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα αβέβαια γεγονότα μπορούν να είναι είτε ευνοϊκές ευκαιρίες ή δυσμενείς κίνδυνοι. Επιπλέον, κάθε κίνδυνος μπορεί να φέρει πιθανές ευκαιρίες. Αντιθέτως, με την αναζήτηση ευκαιριών, μπορεί να προκύψουν κίνδυνοι για το project.

Τελικά, οι κίνδυνοι και οι ευκαιρίες συνδέονται στενά και μπορούν να προκύψουν οι μὲν από τους δε. Κατά τη μελέτη των κινδύνων σε μακροοικονομικό επίπεδο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο οι κίνδυνοι όσο και οι ευκαιρίες.

Όπως και για τη βελτίωση της λήψης αποφάσεων και ελέγχου του προγράμματος, η διαδικασία διαχείρισης κινδύνου είναι, επίσης, θεμελιώδης στο πρόγραμμα διαχείρισης χαρτοφυλακίων. Η επιλογή χαρτοφυλακίων στηρίζεται σε διάφορους παράγοντες (κόστος, πόροι, προτεραιότητα, και κίνδυνος). Η τυποποιημένη διαδικασία διαχείρισης κινδύνου είναι ουσιαστική στην παραγωγή αξιόπιστης πληροφορίας για την κάθε έκθεση του προγράμματος σε κίνδυνο.

1.4 Κύριες κατηγορίες οικονομικού κινδύνου

Οι εταιρίες αντιμετωπίζουν διάφορα είδη χρηματοοικονομικών κινδύνων. Οι διαχειριστές κινδύνου διακρίνουν 3 κύριες κατηγορίες οικονομικού κινδύνου:

- **Ο πιστωτικός κίνδυνος**

Μετρά τον κίνδυνο απωλειών που υφίσταται μια εταιρία εάν η αποπληρωμή μιας συναλλαγής δεν εκπληρωθεί σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύναψη μιας οικονομικής σύμβασης, όπως είναι το δάνειο. Διακρίνουμε τρία στοιχεία του πιστωτικού κινδύνου:

- πιστωτική έκθεση: η αξία μιας θέσης που υπόκειται σε πίστωση.

- ποσοστό αποκατάστασης: το μέρος της αξίας της λειτουργίας που θα ανακτηθεί σε περίπτωση πιστωτικού κινδύνου.

- πιθανότητα πίστωσης: η πιθανότητα μιας εμφάνισης ανάκλησης της πίστωσης.

Η διαχείριση πιστωτικού κινδύνου έχει εξελιχθεί αρκετά τα τελευταία 10 χρόνια, και εξελίσσεται από μια παραδοσιακή ποιοτική προσέγγιση προς μια ποσοτική προσέγγιση βασισμένη σε περίπλοκα στατιστικά πρότυπα. Αυτή η αλλαγή παρουσιάζει μια σημαντική πρόκληση στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να εφαρμόσουν αυτά τα νέα πρότυπα.

- **Κίνδυνος αγοράς:** είναι ο κίνδυνος μιας αρνητικής αλλαγής στην αξία μιας επιχείρησης ή ενός χαρτοφυλακίου που προκύπτει ως αποτέλεσμα των δυσμενών αλλαγών στις τιμές της αγοράς. Η πρόσφατη ιστορία μας παραθέτει πολλά παραδείγματα τραπεζών που υπέστησαν σοβαρές απώλειες λόγω της αδιαφορίας τους για τη διαχείριση κινδύνου της αγοράς. Ο κίνδυνος αγοράς υποδιαιρείται σε διάφορες κατηγορίες βασισμένες στους κύριους παράγοντες κινδύνου, όπως ο κίνδυνος επιτοκίου, ο κίνδυνος συναλλάγματος, ο κίνδυνος εμπορευμάτων, ο κίνδυνος αστάθειας και ο κίνδυνος ρευστότητας. Υπάρχουν επίσης πολυάριθμες υποκατηγορίες βασισμένες στις αναλύσεις κινδύνου, όπως ο βασικός κίνδυνος και ο κίνδυνος συσχετισμού. Ο κίνδυνος αγοράς μετριέται από πολλές απόψεις, συμπεριλαμβανομένου και της μεθόδου Αξία σε Κίνδυνο (VAR), δοκιμές υπό πίεση και ανάλυση ευαισθησίας. Η εφαρμογή ενός πλήρους συνόλου ποσοτικών και ποιοτικών εργαλείων είναι ζωτικής σημασίας στην εξασφάλιση υγιούς διαχείρισης κινδύνου της αγοράς.

- **Λειτουργικός κίνδυνος:** Οι τράπεζες έχουν υιοθετήσει τη λειτουργική διαχείριση κινδύνου πιεζόμενες από την Επιτροπή της Βασιλείας. Ο ορισμός του λειτουργικού κινδύνου είναι πολύ ευρύς, αλλά γενικά περιγράφει τον κίνδυνο απώλειας λόγω είτε εξωτερικών γεγονότων είτε των ανεπαρκών ακόμη και ελαττωματικών εσωτερικών ελέγχων, διαδικασιών και συστημάτων. Ο λειτουργικός κίνδυνος, ιδιαίτερα όταν συνδυάζεται με τον κίνδυνο της αγοράς, θα μπορούσε να οδηγήσει σε σοβαρές απώλειες.

1.5 Σημαντικότερα οφέλη που προκύπτουν από τη διαχείριση κινδύνου:

- Αύξηση των κερδών λόγω της συμμετοχής της εταιρίας σε περισσότερα προσφερόμενα προγράμματα.
- Συμμόρφωση σύμφωνα με τα αιτήματα των ελεγκτών.
- Προετοιμασία για γεγονότα που έχει εμφανιστεί στην εταιρία (η κακή φήμη είναι ένα καλό παράδειγμα!)
- Προετοιμασία της επιχείρησης για πώληση (προφανώς μια σταθερή διαδικασία διαχείρισης κινδύνου κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του πιθανού αγοραστή!)
- Αυξήστε το κέρδος με τη μείωση του αριθμού των εργασιών που μοιράζονται στην επιχείρηση.

1.6 Κοινές παρερμηνείες στη διαχείριση κινδύνου:

I. **«GIGO: Garbage in- garbage out»:** Η στήριξη σε ανεπαρκή και αναξιόπιστα στοιχεία είναι ο καλύτερος τρόπος να επιτευχθούν τα αρνητικά αποτελέσματα. Δεν πρέπει ποτέ να βασίζονται οι υπεύθυνοι ενός project σ' ένα περίπλοκο πρότυπο βασισμένο σε τέτοια στοιχεία. Πρέπει να ξέρουν τα όρια του προτύπου τους!

II. **«Ο κίνδυνος είναι ασήμαντος. Μπορώ να τον αγνοήσω.»** Δεν πρέπει να υποθέτουμε ότι το μέλλον θα μοιάζει πάντα με το παρελθόν. Ακριβώς, επειδή η εταιρία δεν υπέφερε στο παρελθόν για παράδειγμα από τον πιστωτικό κίνδυνο δε σημαίνει ότι δεν θα τον αντιμετωπίσει και στο μέλλον. Όλες οι περιπτώσεις τραπεζών που υφίστανται σοβαρές απώλειες ήταν αποτέλεσμα νέων καταστάσεων που δεν είχαν δοκιμαστεί πριν.

III. **«Το πρότυπό μου είναι το καλύτερο που ενδεχομένως να υπάρχει.»** Πάντα πρέπει να επανεξετάζει την εργασία της η εταιρία. Δεν υπάρχει κανένα πράγμα που να αγγίζει την τελειότητα. Τα υπερβολικά πολύπλοκα πρότυπα είναι επικίνδυνα.

Ένα απλό πρότυπο που λειτουργεί είναι καλύτερο από ένα περίπλοκο πρότυπο που δεν έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

IV. «**Από μαθηματική άποψη αποδεδειγμένο**» Τα πρότυπα κινδύνου πρέπει πάντα να αναλύονται αυστηρά. Δεν πρέπει ποτέ να στηρίζονται οι ιθύνοντες πάρα πολύ στα πρότυπα. Η ανθρώπινη κρίση είναι ζωτικής σημασίας στις περισσότερες περιπτώσεις. Πάντα πρέπει να εξετάζονται τα στατιστικά δεδομένα που υπάρχουν.

V. «**Η διαχείριση κινδύνου είναι ένα περιττό κόστος**». Η διαχείριση κινδύνου είναι πολύτιμη. Εταιρίες εκτελούν διαδικασίες υψηλού κινδύνου, όπως οι τράπεζες, οι οποίες εξετάζουν τη διαχείριση κινδύνου σαν γενικά υπερυψωμένα έξοδα υφίστανται αμετάβλητες απώλειες. Δεν πρέπει να προσπαθούνε να κερδίσουν χρήματα με λίγα έξοδα για την διαχείριση κινδύνου γιατί αργά ή γρήγορα θα γυρίσει boomerang.

1.7 Τραπεζικό risk management

Ένας από τους βασικούς τομείς της εφαρμογής ενός πλαισίου risk management όπως περιγράφηκε στις προηγούμενες παραγράφους, στον οποίο αποτελεί βασικό εργαλείο αποδοτικότητας και εύρυθμης λειτουργίας, είναι αυτός των τραπεζικών ιδρυμάτων. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπάρχουν για να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών. Αν οι αποταμιευτές και οι επενδυτές, οι αγοραστές και οι πωλητές, θα μπορούσαν να εντοπίσουν ο ένας τον άλλον αποτελεσματικά, να αγοράσουν οποιαδήποτε περιουσιακά στοιχεία με μικρότερο κόστος, και να λαμβάνουν τις αποφάσεις τους με ελεύθερα διαθέσιμες πληροφορίες τέλεια, τότε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα είχαν ελάχιστα περιθώρια για την αντικατάσταση ή τη μεσολάβηση απευθείας συναλλαγών. Ωστόσο αυτός δεν είναι ο πραγματικός κόσμος.

Στην πραγματική οικονομία, οι φορείς της αγοράς ζητούν τις υπηρεσίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, λόγω της δυνατότητάς τους να παρέχουν τη γνώση της αγοράς, την αποδοτικότητα των συναλλαγών και την εκτέλεση των συμβάσεων.

Τα ιδρύματα αυτά λειτουργούν με δύο τρόπους. Μπορούν να ανακαλύψουν ενεργά, να σημειώσουν και να εξυπηρετήσουν επενδύσεις χρησιμοποιώντας ίδιους πόρους, ή απλώς να ενεργούν ως αντιπρόσωποι για τους συμμετέχοντες στην αγορά οι οποίοι έχουν συνάψει σύμβαση μαζί τους για να αποκτήσουν κάποια από αυτές τις υπηρεσίες.

Υπό το πρίσμα των δύο τρόπων με τους οποίους οι επιχειρήσεις μπορούν να λειτουργούν στον χρηματοπιστωτικό τομέα, υπάρχουν διάφορα θέματα που προκύπτουν άμεσα. Πρώτον, πότε και υπό ποιες συνθήκες πρέπει οι επιχειρήσεις αυτές να χρησιμοποιούν τους ίδιους πόρους, για την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, σε αντίθεση με την απλή παροχή συναλλακτικών υπηρεσιών μέσω του διατιθέμενου συστήματος εξυπηρέτησης. Δεύτερον, στο βαθμό που οι υπηρεσίες αυτές προσφέρονται μέσω της χρήσης των ιδίων πόρων του ιδρύματος, πώς πρέπει να πραγματοποιηθεί η διαχείριση του χαρτοφυλακίου, ώστε να επιτυγχάνεται η υψηλότερη προστιθέμενη αξία για τους μετόχους του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

(BASEL I, II, III)

2.1 Ιστορικό Πλαίσιο πριν την Βασιλεία

Σοβαρές, πολιτικές και οικονομικές αναταραχές στο διεθνές περιβάλλον κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1970 και 1980 φανέρωσαν την αδυναμία του χρηματοπιστωτικού συστήματος να ελέγξει τις αγορές και να προστατεύσει τους συναλλασσόμενους.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες μια σειρά παραγόντων δημιουργούν αστάθεια στο οικονομικό σύστημα. Κατά τη δεκαετία του '70, εισάγεται η κυμαινόμενη ισοτιμία μεταξύ των κυριότερων νομισμάτων, την ίδια περίοδο η πετρελαϊκή κρίση οδηγεί σε αύξηση των τιμών, η οποία με τη σειρά της ωθεί σε ανοδική πορεία το επίπεδο του πληθωρισμού με συνέπεια μεταξύ άλλων την αύξηση των επιτοκίων. Οι καταναλωτές προεξοφλούν περαιτέρω αύξηση του πληθωρισμού παρά τις προσπάθειες του Ομοσπονδιακού Οργανισμού Ασφάλισης Καταθέσεων (Federal Deposit Insurance Corporation-FDIC) να λάβει μέτρα για την πάταξή του.

Στο διάστημα αυτό, επιπλέον, αίρονται οι περιορισμοί μεταξύ των πολιτειών για τον κλάδο των τραπεζών. Οι νέοι κανονισμοί επιτρέπουν σε καινούριες τράπεζες να εισέλθουν στον κλάδο, οξύνοντας έτσι τον ανταγωνισμό. Υπό την πίεση του αυξημένου ανταγωνισμού, οι τράπεζες επιβαρύνονται με μεγαλύτερα έξοδα ενώ ταυτόχρονα συμπιέζουν τα επιτόκιά τους. Η κατάσταση γίνεται ασφυκτική κυρίως για τις μικρές τράπεζες, που εξαρτώνται σημαντικά από κεφάλαια καταθέσεων και αδυνατούν να αντέξουν το βάρος του ανταγωνισμού. Η κρίση γίνεται εντονότερη λόγω της γενικής κάμψης των επιχειρηματικών δανείων καθώς καινοτομίες σε χρηματοοικονομικά προϊόντα προσελκύουν το ενδιαφέρον του επιχειρηματικού κόσμου. Συνέπεια των παραπάνω είναι η στροφή του ενδιαφέροντος των τραπεζών είτε στις αναδυόμενες αγορές, είτε στη χρηματοδότηση αγοράς ακινήτων, δραστηριότητες που εμπεριείχαν μεγάλο κίνδυνο τη δεδομένη περίοδο.

Η οικονομική αποσταθεροποίηση συνεχίζεται και την επόμενη δεκαετία, όπου επιβεβαιώνεται πως το ανταγωνιστικό περιβάλλον έχει καταστήσει προβληματικές

πολλές τράπεζες στις ΗΠΑ. Ένας σημαντικός αριθμός τραπεζών έχουν αναλάβει μεγαλύτερο κίνδυνο από όσο μπορούν να διαχειριστούν, ενώ οι Εποπτικές Αρχές επιβάλλουν ανεπαρκείς περιορισμούς. Συνέπεια όλων αυτών των πιέσεων είναι ένα “domino” πτωχεύσεων τραπεζών στις περισσότερες πολιτείες των ΗΠΑ από τις αρχές του 1980 έως το 1994 (διάγραμμα 1.1) (FDIC’s Division of Research and Statistics, 2000). Την ίδια περίοδο στην Ιαπωνία η μακροοικονομική κατάσταση χαρακτηρίζεται από υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και σχεδόν μηδενικό πληθωρισμό. Από το τέλος του Β’ Παγκόσμιου Πολέμου και μέχρι το 1975 όλες οι αποταμιεύσεις κατατίθενται στις ιαπωνικές τράπεζες για τις οποίες όμως η νομοθεσία απαγορεύει την πληρωμή τόκου. Έτσι οι τράπεζες έχουν πολύ και φθηνό χρήμα στη διάθεσή τους για να χρηματοδοτήσουν επιχειρήσεις. Από το 1975 οι περιορισμοί στις χρηματοδοτήσεις και δραστηριότητες των τραπεζών σταδιακά χαλαρώνουν, όπως επίσης και οι περιορισμοί που αφορούν την έκδοση ομολόγων. Οι επιχειρήσεις έχουν πια τη δυνατότητα να βρουν φθηνότερα κεφάλαια με την έκδοση ομολογιακών δανείων από ότι με τη χρηματοδότησή τους από τις ιαπωνικές τράπεζες. Η απελευθέρωση της αγοράς επιτρέπει μεταξύ άλλων την εισαγωγή νέων τραπεζών στον κλάδο και κατά συνέπεια εντείνει τον ανταγωνισμό.

Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του ’80, αίρονται όλοι περιορισμοί στις χρηματαγορές, κάτι που δεν ακολουθήθηκε όμως από αντίστοιχη αλλαγή στη νοοτροπία των ιαπωνικών τραπεζών, οι οποίες εξακολουθούν να στοχεύουν σε ιδιώτες για την άντληση κεφαλαίων και στις επιχειρήσεις για την διοχέτευσή τους με τη μορφή δανείων κερδίζοντας απ’ τη διαφορά των επιτοκίων. Η νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε στην Ιαπωνία και η ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς κάνει πιο ελκυστική τη χρηματοδότηση μέσω εναλλακτικών καναλιών, όπως είναι η έκδοση ομολογιακών δανείων ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί ως πόλος έλξης και για τα κεφάλαια των ιδιωτών. Συνέπεια όλων αυτών είναι η συρρίκνωση των μεριδίων αγοράς των τραπεζών και κατ’ επέκταση της κερδοφορίας τους. Προκειμένου να διασώσουν μερίδια αγοράς, οι τράπεζες μεταθέτουν το ενδιαφέρον τους στη χρηματοδότηση ιδιωτών για αγορά κατοικίας και επιχειρήσεων για την αγορά παγίων εγκαταστάσεων.

Η μακροοικονομική ευφορία των προηγούμενων χρόνων αύξησε σημαντικά τη ζήτηση στην αγορά ακινήτων με αποτέλεσμα οι τιμές να εκτοξευθούν σε απροσδόκητα ύψη. Αυτή η συγκυρία αν συνυπολογιστεί με την έξαρση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών, δημιούργησε μια χρηματοοικονομική φούσκα

χωρίς προηγούμενο. Η κρίση τελικά ξέσπασε το 1989 με την κατάρρευση του χρηματιστηριακού δείκτη NIKKEI (Banking Crisis in Japan, Institute of Chartered Financial Analysts of India-ICFAI).

Η κρίση δεν αφήνει ανεπηρέαστη ούτε την Ευρώπη. Οι μεγαλύτερες τράπεζες της Ισπανίας (Banco Ibercorp), της Νορβηγίας (Christiana Bank) και της Σουηδίας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας. Η ανάγκη για οργανωμένη παρέμβαση σε κεντρικό επίπεδο είναι πλέον εμφανής. Η αφορμή δίνεται με την πτώχευση της Bankhauss Herstatt, μιας ιδιωτικής τράπεζας του Δυτικής Γερμανίας.

Η Herstatt δραστηριοποιούνταν κυρίως σε συναλλαγές συναλλάγματος. Η υιοθέτηση από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση των ΗΠΑ νομισματικής πολιτικής που εισήγαγε την κυμαινόμενη ισοτιμία συναλλάγματος, με το πάγωμα της συμφωνίας Bretton-Woods, δημιούργησε στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον τις προϋποθέσεις και ευκαιρίες για κερδοσκοπία (arbitrage). Η Herstatt επιχειρώντας να κεφαλαιοποιήσει τις ευκαιρίες αυτές ενεπλάκη σε δραστηριότητες που αποδείχθηκαν εκ των υστέρων, πολύ μεγαλύτερες από τις δυνατότητές της. Η τράπεζα δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στις συναλλαγές εκκαθάρισης που ανέλαβε, με αποτέλεσμα οι εποπτικές αρχές της Γερμανίας να ζητήσουν το κλείσιμό της. Καθώς η τράπεζα δεν είχε τη δυνατότητα να εκκαθαρίζει συναλλαγές συναλλάγματος σε περιοχές με διαφορά ώρας, το κλείσιμό της παρέσυρε κι άλλες τράπεζες που είχαν ανεκκαθάριστες συναλλαγές με τη Herstatt.

Το οικονομικό σκηνικό των δεκαετιών '70 και '80 ανέδειξε προβλήματα και κινδύνους που είναι δυνατό να επιλυθούν ή να περιοριστούν με τη βοήθεια ενός θεσμικού πλαισίου που θα προσδιορίζει τους όρους λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Με αφορμή το γεγονός της Bankhauss Herstatt και δεδομένης της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης παγκοσμίως εκείνη την περίοδο, οι κεντρικές τράπεζες δέκα κρατών (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ) σύστησαν μια Επιτροπή που θα επεξεργάζεται τρόπους για τη βελτίωση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Το 1974 συστήθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision –BCBS), στην Βασιλεία της Ελβετίας που σήμερα αποτελείται από 20 μέλη – κεντρικές τράπεζες ή ισότιμες αρχές αρμόδιες για την εποπτεία των τραπεζών, όπου το ρόλο αυτό δεν κατέχει η κεντρική τράπεζα. Στόχος της είναι «να επεκτείνει το θεσμικό πλαίσιο, να προωθήσει επαρκή τραπεζική

εποπτεία και να διασφαλίσει ότι κανένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δε θα διαφύγει της εποπτείας» (Balin, 2008). Η Επιτροπή δεν έχει ανεξάρτητη νομική δικαιοδοσία στην εποπτεία των μελών της. Ο ρόλος της περιορίζεται στην εξεύρεση αρχών που θα συμβάλλουν στην εναρμόνιση και σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Έχοντας διερευνήσει το διεθνές τραπεζικό σύστημα, τις πρόσφατες διεθνείς κρίσεις, τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζονται στα διάφορα εθνικά συστήματα εποπτείας τραπεζών καθώς και τα προβλήματα που προκύπτουν στην εποπτεία από τα διαφορετικά επίπεδα ασφάλειας που τηρούν οι τράπεζες, η Επιτροπή αναγνώρισε την ανάγκη να υπάρξει ένα ενιαίο εποπτικό πλαίσιο για τα πιστωτικά ιδρύματα, τα παραρτήματα των τραπεζών που δραστηριοποιούνται διεθνώς και τις θυγατρικές τους εταιρίες.

Ο στόχος της είναι να προσφέρει κατευθυντήριες γραμμές και τεχνικές που θα οδηγήσουν στη σύγκλιση των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στο διεθνές περιβάλλον σε σχέση με την κεφαλαιακή επάρκεια. Οι κατευθύνσεις και τεχνικές που πρότεινε αρχικά η Επιτροπή της Βασιλείας περιγράφονται στο κείμενο «International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards» το 1988 και αποτέλεσε αυτό που αργότερα ατύπως ονομάστηκε «Βασιλεία I» (History of the Basel Committee and its Membership, Bank for International Settlements – BIS, 2007).

2.2. Βασιλεία I

Το θέμα στο οποίο εστίασε κυρίως η Βασιλεία I αφορούσε την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η ανάγκη να υπάρξει έλεγχος ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια, συνάγεται από τη γενικότερη παγκόσμια οικονομική αστάθεια που επικρατεί τη δεκαετία του '80, την αύξηση της πολυπλοκότητας των χρηματοοικονομικών εργαλείων με την εισαγωγή των παραγώγων και την απελευθέρωση των αγορών. Συνυπολογιζομένων και των ανισοτήτων που προκύπτουν λόγω των διαφορετικών ορίων κεφαλαιακής επάρκειας που ισχύουν σε κάθε κράτος, προκύπτει η ανάγκη να προσδιοριστούν κανόνες που θα ενισχύσουν την

ασφάλεια και τη σταθερότητα στο διεθνές τραπεζικό σύστημα και θα ξεπερνούν τα εμπόδια από την άνιση μεταχείριση.

Πρέπει να σημειωθεί πως η Βασιλεία I δημιουργήθηκε από την G-10 και απευθυνόταν αποκλειστικά στα μέλη της, τα οποία είναι όλα αναπτυγμένες οικονομίες. Επομένως, οι κατευθύνσεις που δίνει δεν σχεδιάστηκαν για αναδυόμενες αγορές. Η Βασιλεία I εστίασε στο θέμα του πιστωτικού κινδύνου (credit risk) και της ανάγκης για επαρκή κεφάλαια θέτοντας ένα ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να έχει κάθε πιστωτικό ίδρυμα σε σχέση με τον κίνδυνο που αναλαμβάνει. Στο κείμενο η Επιτροπή προτείνει μόνο τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την επίτευξη της ευρωστίας των τραπεζών που δραστηριοποιούνται σε αναπτυγμένες οικονομίες (Balin, 2008).

Το Σύμφωνο της Βασιλείας, ως προς τη δομή του, στηρίζεται σε τέσσερις πυλώνες (pillars). Ο πρώτος, γνωστός ως «Constituents of Capital», προσδιορίζει ποια είδη κεφαλαίου προσμετρώνται στα αποθεματικά και τι ποσοστό κάθε είδους πρέπει οι τράπεζες να διατηρούν. Το Σύμφωνο αναφέρεται σε δυο είδη (tiers) αποθεματικών: στο tier 1 ανήκουν όλα τα ρευστά και άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενώ στον tier2 ανήκουν υβριδικοί τίτλοι, ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης και πιθανά κέρδη από πώληση ακινήτων. Για την τήρηση των οδηγιών της Βασιλείας απαιτείται τα δυο είδη αποθεματικών να τηρούνται σε ίση αξία (σε δολάρια).

Ο δεύτερος πυλώνας, «Risk Weighting», αφορά στη θέσπιση ενός συστήματος αξιολόγησης του κινδύνου στο ενεργητικό των τραπεζών και περιλαμβάνει πέντε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 0% και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού χωρίς καθόλου κίνδυνο, σύμφωνα με τη Βασιλεία I, όπως είναι τα μετρητά. Η δεύτερη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 20% και αφορά στοιχεία με μικρό κίνδυνο, όπως είναι χρέος τράπεζας χώρας-μέλους του ΟΟΣΑ. Στην τρίτη κατηγορία ο συντελεστής αυξάνεται στο 50% και περιλαμβάνει μόνο στεγαστικά δάνεια, ενώ στην τέταρτη κατηγορία ο συντελεστής φτάνει το 100% και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που εμπεριέχουν εξαιρετικά μεγάλο κίνδυνο όπως είναι απαιτήσεις σε τράπεζες χωρών μη μελών του ΟΟΣΑ. Η πέμπτη είναι ειδική κατηγορία και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που μπορεί να βαρύνονται με οποιοδήποτε συντελεστή αλλά κατά την κρίση της τράπεζας πρέπει να κατηγοριοποιηθούν ξεχωριστά.

Στον τρίτο πυλώνα «A Target Standard Ratio», ενοποιούνται οι δυο προηγούμενοι. Ο πυλώνας αυτός απαιτεί οι τράπεζες που ακολουθούν τη Βασιλεία I,

να διατηρούν στοιχεία ενεργητικού που βαρύνονται με τους συντελεστές του πυλώνα 2, έως και 8% του συνολικού ενεργητικού τους. Το ποσοστό αυτό θεωρείται επαρκές για να καλύψει τις ελάχιστες απαιτήσεις σε κεφάλαιο και να θωρακίσει το τραπεζικό σύστημα από ενδεχόμενο πιστωτικό κίνδυνο.

Στον τέταρτο πυλώνα «Transitional and implementing arrangements», η Επιτροπή της Βασιλείας ζητά από τις κεντρικές τράπεζες των μελών της να δημιουργήσουν ένα ισχυρό εποπτικό σύστημα που θα διασφαλίζει την εφαρμογή των οδηγιών της.

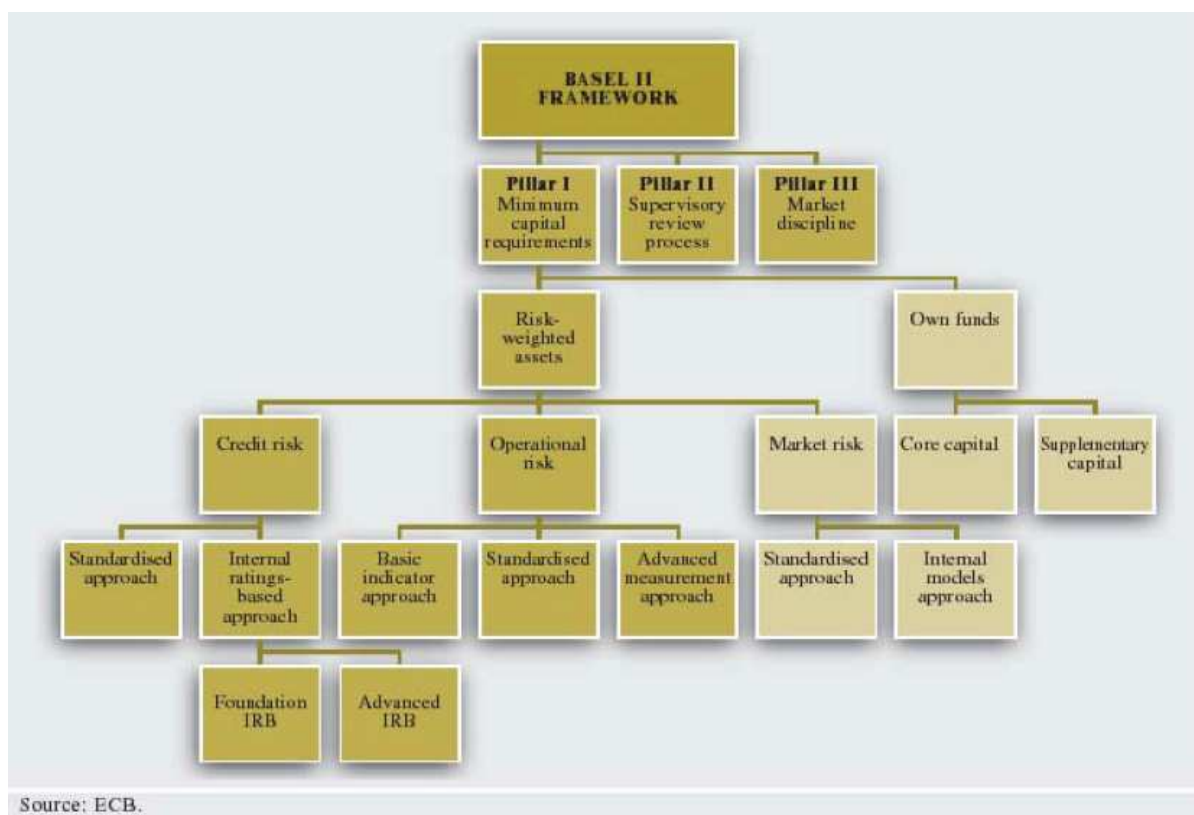
Με τη δημοσιοποίηση του Συμφώνου της Βασιλείας, αρκετές χώρες μη μέλη της Επιτροπής Βασιλείας υιοθέτησαν τις οδηγίες και εφαρμόσαν τις πρακτικές. Αν και οι οδηγίες της Βασιλείας I ξεκάθαρα απευθύνονταν σε αναπτυγμένες χώρες, καθώς η εφαρμογή τους σε αναπτυσσόμενες θα είχε αμφίβολα αποτελέσματα, πολλές αναδυόμενες αγορές είδαν στην Βασιλεία I μια ευκαιρία να αποδείξουν οικονομική σταθερότητα και ευρωστία, και επομένως να διεκδικήσουν φθηνότερο χρήμα. Αυτό ακριβώς αποτέλεσε και πηγή κριτικής στην Βασιλεία I, καθώς δεν είχε προβλέψει ότι αναδυόμενες αγορές θα την εφαρμόζαν με αποτέλεσμα να επιβαρύνει με μεγαλύτερο κίνδυνο τις τράπεζες των χωρών αυτών.

Η συνεχιζόμενη οικονομική αστάθεια και οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις της δεκαετίας του 1990 οδήγησαν την Επιτροπή της Βασιλείας στην αναθεώρηση και συμπλήρωση του κειμένου της Βασιλείας I. Το 1999, η Επιτροπή εξέδωσε το «Αναθεωρημένο πλαίσιο για την διεθνή σύγκλιση στη μέτρηση κεφαλαίου και ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων» (A Revised Framework on International Convergence of capital measurement and capital Standards), η οποία σε συνέχεια της πρώτης ονομάστηκε Βασιλεία II (Balin, 2008).

2.3 Βασιλεία II

Η Βασιλεία II, που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 2004, είχε ως στόχο να δημιουργήσει ένα διεθνές πρότυπο για τις ρυθμιστικές αρχές ελέγχου των τραπεζών, ούτως ώστε να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος των κεφαλαίων που χρειάζονται οι τράπεζες ως αποθεματικά, για την εξασφάλιση φερεγγυότητας ενάντια στους τύπους των χρηματοοικονομικών και λειτουργικών κινδύνων που

αντιμετωπίζουν. Ένας στόχος ήταν η διατήρηση επαρκούς συνεκτικότητας των κανονισμών, έτσι ώστε το συγκεκριμένο εφαρμοστικό πλαίσιο να μην γίνει μια πηγή αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών. Οι υπέρμαχοι της Βασιλείας II πίστεψαν ότι ένα τέτοιο διεθνές πρότυπο θα μπορούσε να συμβάλει στην προστασία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος από τα είδη των προβλημάτων που ενδέχεται να προκύψουν και να οδηγήσουν μια μεγάλη τράπεζα ή μια σειρά από τράπεζες στην κατάρρευση. Στη θεωρία, η Βασιλεία II επιδιώκει να το πετύχει αυτό με τον καθορισμό των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαίου αποσκοπώντας στο να εξασφαλίσει ότι η τράπεζα διαθέτει επαρκή κεφάλαια για τον κίνδυνο στον οποίο η ίδια εκτίθεται μέσω του δανεισμού και των επενδυτικών πρακτικών της. Σε γενικές γραμμές, οι κανόνες αυτοί σημαίνουν ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος στον οποίο εκτίθεται η εκάστοτε τράπεζα, τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσό του κεφαλαίου που πρέπει να διαθέτει για τη διασφάλιση της φερεγγυότητας και τη συνολική οικονομική σταθερότητα.

Δομή Βασιλείας II

Σε πολιτικό επίπεδο, ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί η Βασιλεία II στα πλαίσια του κανονιστικού περιβάλλοντος πριν από το 2008 και ως εκ τούτου η πρόοδος ήταν αργή μέχρι την έξαρση της μεγάλης τραπεζικής κρίσης του έτους αυτού, που προκλήθηκε κυρίως από τιτλοποιήσεις δανείων και άλλα παρόμοια swaps. Λόγω της προαναφερθείσας αργοπορημένης εφαρμογής, κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων επάνω στο νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III, η αυστηρή και έγκαιρη εφαρμογή των κανόνων αποτελεί τον νούμερο ένα στόχο, και κατά συνέπεια πολύ πιο αυστηρά πρότυπα μελετώνται, ώστε να εγκριθούν γρήγορα στις σημαντικότερες χώρες της παγκόσμιας οικονομίας.

Στο κείμενο της Βασιλείας II διατηρείται η δομή των πυλώνων, πιο διευρυμένων σε περιεχόμενο ώστε να περιλαμβάνουν είδη κινδύνων που δεν υπήρχαν στο κείμενο της Βασιλείας I, αλλά με μεγαλύτερη έμφαση στην τεχνική ανάλυση.

2.3.1 Α' Πυλώνας

Ο πρώτος πυλώνας, «Minimum Capital Requirements», όπως και στη Βασιλεία I, αναφέρεται στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Στη Βασιλεία II έχουν γίνει προσθήκες και βελτιώσεις ώστε να διευρυνθεί το πεδίο εποπτείας της. Στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις πλέον υπολογίζονται και τα στοιχεία ενεργητικού των θυγατρικών εταιριών, ώστε να αποφεύγεται η πρακτική που επικράτησε κατά τη Βασιλεία I όταν επιχειρήσεις προκειμένου να συγκαλύψουν στοιχεία ενεργητικού με υψηλό ρίσκο τα μεταβίβαζαν σε άλλες εταιρίες του ομίλου. Τράπεζες ή άλλες εταιρίες με συναφές αντικείμενο που ανήκουν στον ίδιο όμιλο και δραστηριοποιούνται διεθνώς, υποχρεωτικά σύμφωνα με τη νέα Συνθήκη, θεωρούνται ως μια ολότητα, μια ενιαία δράση στην οποία θα υπολογίζεται συνολικά ο πιστωτικός κίνδυνος (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006).

Μια ενδιαφέρουσα αλλαγή στον πρώτο πυλώνα, αφορά στον τρόπο αξιολόγησης του κινδύνου. Η Βασιλεία προτείνει τρεις μεθόδους για την αξιολόγησή του: a) standardized approach b) ratings based approach και c) securitization approach.

Πίνακας 1

ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ Basel II		
Βαθμός Ευαισθησίας στον κίνδυνο	ΠΕΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ
χαμηλός	Τυποποιημένη (Standardised)	Βασικού δείκτη (Basic Indicator)
μέτριος	Θεμελιώδης εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB foundation)	Τυποποιημένη (Standardised) Εναλλακτική Τυποποιημένη
υψηλός	Προηγμένη βάσει εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB Advanced)	Προηγμένη (Advanced Measurement approaches)

Στην πρώτη μέθοδο, η Επιτροπή προτείνει τη βαθμολόγηση των απαιτήσεων με συντελεστές που δεν βασίζονται πια στην ένταξη ή μη του αντίστοιχου κράτους στον Ο.Ο.Σ.Α. αλλά στη βαθμολόγησή τους από διεθνώς αναγνωρισμένους οίκους. Πιο συγκεκριμένα, κρατικά ομόλογα που έχουν βαθμολογηθεί από AAA έως AA- ο συντελεστής κινδύνου που αποδίδεται από το Σύμφωνο είναι 0%, για ομόλογα με βαθμολόγηση από A+ έως A- ο συντελεστής είναι 20%, από BBB+ έως BB- ο συντελεστής κινδύνου είναι 50%, από BB+ μέχρι BB- ο συντελεστής είναι 100% και για κρατικά ομόλογα με βαθμολόγηση κάτω του B- ο συντελεστής είναι 150%, ενώ για όσα ομόλογα δεν έχουν βαθμολογηθεί από κανένα διεθνώς αναγνωρισμένο οίκο ο συντελεστής που ορίζεται είναι 100% (Balin, 2008).

Για τραπεζικές απαιτήσεις η Βασιλεία II προβλέπει δυο επιλογές. Στην πρώτη, «εθνικός επόπτης αναλαμβάνει ενιαία βαθμολόγηση σε όλες τις τράπεζες της δικαιοδοσίας του. Έτσι, καμία απαίτηση σε μη βαθμολογημένη τράπεζα δεν μπορεί να λάβει συντελεστή κινδύνου χαμηλότερο από αυτό που δόθηκε στα κρατικά ομόλογα της ίδια χώρας. Υπό αυτή την έννοια, όλες οι τράπεζες μιας δεδομένης χώρας θα βαθμολογηθούν με συντελεστή κινδύνου ενός επιπέδου χαμηλότερα από το

συντελεστή που βαθμολογήθηκαν τα αντίστοιχα κρατικά ομόλογα της ίδιας χώρας. Παρόλα αυτά, οι απαιτήσεις προς τράπεζες σε χώρες βαθμολογημένες από BB+ έως B- και χωρών μη βαθμολογημένων, ο συντελεστής αξιολόγησης κινδύνου φτάνει το μέγιστο 100%» (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006).

Η δεύτερη επιλογή είναι παρόμοια με την βαθμολόγηση απαιτήσεων κρατικών ομολόγων. Βασίζεται σε εξωτερικούς οίκους και η κλιμάκωση είναι η ακόλουθη: για απαιτήσεις με βαθμολόγηση από AAA+ έως AA- ο συντελεστής αξιολόγησης κινδύνου είναι 20%, για απαιτήσεις από A+ έως BBB- ο συντελεστής φτάνει στο 50%, από BB+ μέχρι B- ανεβαίνει στο 100% και για απαιτήσεις με βαθμολόγηση κάτω από B- ο συντελεστής είναι 150%, ενώ για μη βαθμολογημένες απαιτήσεις ο συντελεστής είναι ενιαίος στο 50%.

Εκτός από τα κρατικά ομόλογα και τις απαιτήσεις προς τράπεζες, αντίστοιχη βαθμολόγηση με συντελεστές αξιολόγησης κινδύνου αναφέρεται στο κείμενο της Βασιλείας II και για απαιτήσεις άλλων κρατικών οργανισμών, χρηματοπιστωτικού οίκους, απαιτήσεις προς επιχειρήσεις, απαιτήσεις που εξασφαλίζουν στεγαστικά δάνεια προς ιδιώτες ή προς επιχειρήσεις, εκτός ισολογισμού στοιχεία επιχειρήσεων και ειδικές κατηγορίες απαιτήσεων υψηλού ρίσκου, όπως είναι δάνεια χωρίς εξασφαλίσεις που παρουσιάζουν καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών.

Η δεύτερη μέθοδος αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου (“ratings based approach”), βασίζεται σε εκτιμήσεις των ίδιων των τραπεζών για το βαθμό επικινδυνότητας των στοιχείων ενεργητικού τους και κατ’ επέκταση εκτίμηση για το ποσοστό ελάχιστων κεφαλαίων που πρέπει να τηρούν σε σχέση με την έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο. Βέβαια, για την εφαρμογή αυτής της μεθόδου απαιτείται έγκριση από αρμόδια εποπτική αρχή. Οι τράπεζες, σ’ αυτή τη μέθοδο, αναπτύσσουν μοντέλα για την εκτίμηση του πιστωτικού «ανοίγματος» τους και την πιθανότητα πτώχευσης με σκοπό να αποφασίσουν το ποσοστό ελάχιστων αναγκαίων κεφαλαίων για τη δεδομένη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006).

Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής ωφελεί σημαντικά τόσο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που την εφαρμόζουν όσο και τις εποπτικές αρχές, γιατί ενθαρρύνεται η ανάληψη από τις τράπεζες μικρότερου ρίσκου και επομένως η διατήρηση χαμηλότερων επιπέδων κεφαλαίων ασφαλείας, γεγονός που σημαίνει μεγαλύτερη κερδοφορία για τις τράπεζες. Επιπλέον, οι τράπεζες υποχρεώνονται να

ενσωματώσουν στην πρακτική τους σταδιακά την έννοια της αυτο-επιτήρησης, ώστε να αναλαμβάνουν τόσο ρίσκο όσο μπορούν να διαχειριστούν με βάση τα διαθέσιμα κεφάλαιά τους. Αυτό συνεπάγεται πολλαπλά οφέλη για τον ευρύτερο ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Για τον μεν τραπεζικό κλάδο, η αποτελεσματική εφαρμογή της μεθόδου αυξάνει την αξιοπιστία της αντίστοιχης τράπεζας ακόμα και στην ακραία περίπτωση της ρευστοποίησής της, καθώς οι εποπτικές αρχές είναι λιγότερο πρόθυμες να κλείσουν μια τράπεζα που εφαρμόζει τις αρχές της Βασιλείας II. Επιπλέον, η εφαρμογή της μεθόδου δημιουργεί προϋποθέσεις για την ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε μια χώρα, γεγονός που αυτόματα συνεπάγεται εξοικονόμηση πόρων από διαμάχες με τράπεζες και διάθεση των πόρων αυτών σε άλλες παραγωγικές δραστηριότητες (Balin, 2008).

Ο πρώτος πυλώνας αναφέρεται πρόσθετα, σε ένα νέο κίνδυνο που δεν είχε αναφερθεί στη Βασιλεία I, τον λειτουργικό κίνδυνο (operational risk). Πρόκειται για τον «κίνδυνο να επέλθουν ζημιές είτε εξαιτίας ανεπαρκών ή εσφαλμένων εσωτερικών διαδικασιών, συστημάτων, ανθρώπινου παράγοντα είτε διαφόρων εξωτερικών γεγονότων». Σε αυτή την υποκατηγορία κινδύνων περιλαμβάνεται επίσης ο νομικός κίνδυνος ενώ δεν περιλαμβάνονται οι κίνδυνοι στρατηγικής και φήμης των πιστωτικών ιδρυμάτων (Δ/νση Ανθρώπινου Δυναμικού E.T.E., 2003). Οι μεθοδολογίες μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου που προτείνονται είναι οι τρεις ακόλουθες: 1) basic indicator approach 2) standardized approach 3) advanced measurement approaches.

Στην πρώτη μέθοδο προτείνεται οι τράπεζες να διατηρούν ένα κεφάλαιο ασφαλείας ίσο με το 15% του μέσου όρου του τζίρου των τριών τελευταίων ετών. Η δεύτερη μέθοδος προβλέπει ποσοστά κεφαλαίου που κάθε επιμέρους τμήμα μιας τράπεζας είναι αναγκαίο να διαθέτει για να προστατευθεί από τον λειτουργικό κίνδυνο, ενώ η τρίτη μέθοδος επιτρέπει σε κάθε τράπεζα να αναπτύσσει δικές της εκτιμήσεις ως προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της αναφορικά με τον λειτουργικό κίνδυνο. Η τελευταία μέθοδος δίνει την ελευθερία στις τράπεζες να αναπτύξουν το δικό τους πρόγραμμα προστασίας απέναντι στο λειτουργικό κίνδυνο, αλλά προκειμένου να αποφευχθούν περιπτώσεις αυθαιρεσιών, για να εφαρμοστεί απαιτείται ειδική έγκριση από την αρμόδια εποπτική αρχή.

Το τελευταίο κομμάτι του πρώτου πυλώνα αναφέρεται σε έναν ακόμα κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς (market risk). Ως κίνδυνος αγοράς ορίζεται «ο κίνδυνος απώλειας στοιχείων ενεργητικού, εντός και εκτός ισολογισμού, που οφείλεται σε

μεταβολές των τιμών της αγοράς» (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006). Οι παράγοντες που επιδρούν στον κίνδυνο της αγοράς είναι κυρίως τα επιτόκια και ο κίνδυνος μεταβλητότητας (volatility risk). Η Βασιλεία II διαφοροποιεί τον τρόπο αντιμετώπισης του κινδύνου αγοράς ανάλογα με το αν ο τίτλος είναι σταθερής απόδοσης ή όχι (μετοχές, προϊόντα συναλλάγματος κλπ).

Σε τίτλους σταθερής απόδοσης, δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες χρησιμοποιώντας το μέτρο «value-at-risk» (VAR), να αυτενεργήσουν ώστε με δικούς τους υπολογισμούς σχετικά με το μέγεθος του επιτοκιακού κινδύνου και του κινδύνου λόγω μεταβλητότητας στην αγορά, να καταλήξουν σε συμπεράσματα σχετικά με το ύψος των αναγκαίων αποθεματικών. Στην περίπτωση που οι τράπεζες είτε δε θέλουν να υιοθετήσουν το δείκτη VAR είτε δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν σε τόσο πολύπλοκους υπολογισμούς, η Βασιλεία II προτείνει μια μεθοδολογία για κάθε είδος κινδύνου όσων συνθέτουν τον κίνδυνο αγοράς, που βασίζεται στη λογική των κλιμακούμενων συντελεστών ανάλογα με την βαθμολόγηση του προϊόντος από αναγνωρισμένο οίκο.

Έχοντας υπολογίσει τα επιμέρους ποσά κεφαλαιακής επάρκειας για κάθε κίνδυνο ξεχωριστά, τα συνολικά αποθεματικά μιας τράπεζας για κεφαλαιακή επάρκεια δίνονται ως το 8% του αθροίσματος : στοιχεία ενεργητικού σταθμισμένα με τον αντίστοιχο συντελεστή, αποθεματικά λειτουργικού κινδύνου, αποθεματικά κινδύνου αγοράς (Balin, 2008).

2.3.2 Β' Πυλώνας

Ο δεύτερος πυλώνας αναφέρεται στις βασικές αρχές της εποπτείας, στη διαχείριση κινδύνων και στη διαφάνεια των συναλλαγών. Οι εποπτικές αρχές έχουν τη δικαιοδοσία να ελέγχουν την μέθοδο εκτίμησης αποθεματικών για την κεφαλαιακή επάρκεια από τις τράπεζες και αν κρίνουν ότι είναι αναποτελεσματική επεμβαίνουν με αλλαγές ή ακόμη μπορούν να επιβάλλουν και κυρώσεις όταν η τράπεζα εσκεμμένα αλλοιώνει το ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας που της αντιστοιχεί. Στον δεύτερο πυλώνα επίσης, αναφέρεται η δυνατότητα των εποπτικών αρχών να δημιουργούν κεφάλαια πέρα από τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις που τηρούν οι τράπεζες, στην περίπτωση που οι τελευταίες παρατηρείται να μην υπακούουν στις οδηγίες των εποπτικών αρχών και να παρεκκλίνουν των οδηγιών της Βασιλείας II, ενώ οι

εποπτικές αρχές διατηρούν το δικαίωμα να λαμβάνουν και έκτακτα μέτρα όταν παρατηρούν πτώση των αποθεματικών των τραπεζών κάτω από το ελάχιστο όριο (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006). Περαιτέρω ανάλυση των απαιτήσεων και των μεθόδων ελέγχου που περιλαμβάνονται στις διατάξεις του συγκεκριμένου πυλώνα θα ακολουθήσει σε επόμενα κεφάλαια της παρούσας εργασίας.

2.3.3. Γ' Πυλώνας

Ο τρίτος πυλώνας ασχολείται με την πειθαρχία της αγοράς στις επιταγές της Βασιλείας II καθώς και τη δημοσιοποίηση των τραπεζών που ακολουθούν τις οδηγίες της Βασιλείας II. Ο σκοπός αυτού του πυλώνα είναι να αυξήσει την πειθαρχία με την ανάπτυξη μιας σειράς προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν να υπάρχει η δυνατότητα επαλήθευσης κρίσιμων πληροφοριών από τους ενδιαφερόμενους, σχετικά με το σκοπό της εφαρμογής, τα διαθέσιμα κεφάλαια, την έκθεση στον κίνδυνο και τελικά την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006).

Οι προτάσεις της Επιτροπής Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια ενσωματώνονται στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο με τις οδηγίες 2006/48/EK και 2006/49/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου και στο ελληνικό δίκαιο με το νόμο 3601/2007.

2.4 Βασιλεία III

Συμφώνα με τον Douglas J. Elliott η Συνθήκη Βασιλείας III είναι ένα σύνολο προτεινόμενων αλλαγών επί των διεθνών κανόνων που αφορούν στην κεφαλαιακή επάρκεια και στη ρευστότητα των τραπεζών καθώς και σε κάποια άλλα θέματα που σχετίζονται με την τραπεζική εποπτεία. Πρόκειται για τη δεύτερη σημαντική αναθεώρηση ενός αρχικού συνόλου κανόνων τραπεζικής εποπτείας γνωστού ως Συνθήκη Βασιλείας I το οποίο δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 1988 από την Επιτροπή Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία. (Elliot, 2010)

Σκοπός των κανόνων της Βασιλείας III είναι η όσο καλύτερη θωράκιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος ενάντια στην κρίση. Η μεταρρυθμιστική αυτή προσπάθεια αποτελεί τον «ακρογωνιαίο λίθο» των μέτρων που υιοθέτησε η διεθνής κοινότητα για να αντιμετωπίσει την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση. Η επικύρωση της από το εποπτικό σώμα της Βασιλείας άνοιξε το δρόμο για την τελική της έγκριση από τη σύνοδο κορυφής του G-20 στη Σεούλ το Νοέμβριο του 2010.

Η εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης Βασιλείας III θα εφαρμόζεται σταδιακά αρχίζοντας από την 1^η Ιανουαρίου του 2011 και θα τεθεί σε πλήρη εφαρμογή μέχρι την 1^η Ιανουαρίου του 2019 και για τα 27 μέλη που θα την υιοθετήσουν. Η Βασιλείας III αναμένεται να έχει μεγάλες επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία, τόσο θετικές (ασφαλέστερο τραπεζικό σύστημα) όσο και αρνητικές (μεγάλο κόστος).

2.4.1 Μετάβαση από Βασιλεία II προς Βασιλεία III

Οι αδυναμίες της Βασιλείας II, συντέλεσαν στην αναθεώρηση της, συστήνοντας τη νέα πλέον συνθήκη της Βασιλείας III. Κάποια στοιχεία από τη δομή της Βασιλείας II έμειναν ανέπαφα, ενώ κάποια άλλα άλλαξαν με σκοπό τη βελτίωση του μηχανισμού των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η συνθήκη της Βασιλείας III ενσωματώνει την II και δεν την αντικαθιστά. Η Βασιλεία III αποτελείται από το αρχικό πλαίσιο της Βασιλείας II, πλέον των αναθεωρήσεων που έγιναν από τον Ιούλιο του 2009 συν κάποια νέα δεδομένα, όπως για παράδειγμα η προσθήκη του δείκτη μόχλευσης και των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Η μετάβαση προς τη Βασιλεία III, συνοψίζεται στα εξής πέντε στοιχεία, όπως αναφέρονται παρακάτω:

1. Μεγάλο ρόλο στη βιωσιμότητα των τραπεζών παίζουν τα ίδια κεφάλαια, τα οποία πρέπει να έχουν υψηλή ποιότητα. Η κυρίαρχη μορφή του κεφαλαίου των τραπεζών θα πρέπει να αποτελείται από κοινές μετοχές ή ισοδύναμα τους, για τις μη εισηγμένες εταιρείες, από αδιανέμητα κέρδη και από άλλα αποθεματικά (Common Equity Tier 1 Capital). Η Βασιλεία II όριζε ότι οι τράπεζες επιτρεπόταν να τηρούν μόλις το 2% των κοινών μετοχών για κάλυψη, των εκτεθειμένων σε κίνδυνο, στοιχείων του ενεργητικού. Οι τράπεζες έβρισκαν τρόπο να εμφανίσουν ισχυρό δείκτη κεφαλαίου Tier 1 ενώ στην πραγματικότητα είχαν

περιορισμένα ίδια κεφάλαια. Ωστόσο μέσα από την κρίση, αποκαλύφθηκε η «απάτη» , εξαιτίας ίσως της ασυνέπειας στον ορισμό του κεφαλαίου, όπως αυτός οριζόταν από τη Βασιλεία II.

Τα κεφάλαια πρώτης διαβάθμισης αποτελούνται από:

- α. κοινές μετοχές που εκδίδονται από την τράπεζα,
- β. οποιοδήποτε αποθεματικό πλεόνασμα που προκύπτει (υπέρ το άρτιο)
- γ. αδιανέμητα κέρδη
- δ. συσσωρευμένα και λοιπά συνολικά έσοδα
- ε. κοινές μετοχές που εκδίδονται από θυγατρικές της ενοποιημένης

Επίσης συμπεριλαμβάνονται και τα πρόσθετα κεφάλαια πρώτης διαβάθμισης τα οποία δεν αποτελούν κοινές μετοχές, αλλά πληρούν κάποια κριτήρια ως προς τη νομιμότητα, την ευελιξία των πληρωμών και την απορροφητικότητα των ζημιών. Τέλος, υπάρχουν και τα κεφάλαια δεύτερης διαβάθμισης, που είναι εκείνα τα στοιχεία που δεν αποτελούν κεφάλαια πρώτης διαβάθμισης, αλλά συγχρόνως τηρούν ορισμένες προϋποθέσεις ως προς την απορροφητικότητα των ζημιών, τη νομιμότητα και την ευελιξία πληρωμών. Δεν πρέπει να παραλείψουμε κάποια στοιχεία, τα οποία λειτουργούν αφαιρετικά ως προς τον υπολογισμό των κοινού μετοχικού κεφαλαίου πρώτης διαβάθμισης. Αυτά αναφέρονται:

- Στην υπεραξία, στη φήμη και σε άλλα άυλα περιουσιακά στοιχεία του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, εκτός από τη υποθήκη άσκησης δικαιωμάτων (mortgage servicing rights).
- Στις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, των οποίων η υλοποίηση εξαρτάται από τη μελλοντική αποδοτικότητα της τράπεζας.
- Στα αποθεματικά της στάθμισης κινδύνου ταμειακών ροών, που αφορούν την αντιστάθμιση των στοιχείων, δεν αποτιμώνται στην εύλογη αξία, στον ισολογισμό.
- Σε κάθε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου που προκύπτει από οποιαδήποτε μορφής τιτλοποίηση.
- Στα πραγματοποιηθέντα κέρδη και ζημίες που προκύπτουν από τις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου της τράπεζας.

Οι αλλαγές που ψηφίσθηκαν θα εισαχθούν σταδιακά έτσι ώστε να μην επηρεάσουν την λειτουργία των υφιστάμενων κεφαλαιακών προϊόντων των

τραπεζών. Το χρονοδιάγραμμα και οι απαιτούμενες κεφαλαιακές απαιτήσεις, θα πρέπει να διαμορφωθούν, όπως φαίνεται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2

PHASE-IN ARRANGEMENTS FOR NEW MINIMUM RISK-BASED CAPITAL RATIOS (ALL DATES AS OF JANUARY 1)									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tier 1 Common Equity	2.0%	2.0%	3.5%	4.0%	4.5%	4.5%	4.5%	4.5%	4.5%
Capital Conservation Buffer	-	-	-	-	-	0.625%	1.25%	1.875%	2.50%
Tier 1 Common Equity plus Capital Conservation Buffer	2.0%	2.0%	3.5%	4.0%	4.5%	5.125%	5.75%	6.375%	7%
Tier 1 Capital	4.0%	4.0%	4.5%	5.5%	6.0%	6.0%	6.0%	6.0%	6.0%
Total Capital	8.0%	8.0%	8.0%	8.0%	8.0%	8.0%	8.0%	8.0%	8.0%
Total Capital plus Capital Conservation Buffer	8.0%	8.0%	8.0%	5.0%	8.0%	8.625%	9.25%	9.875%	10.5%

Πηγή: *Sherman & Sterling LLP (2011)*

2. Ενίσχυση της κάλυψης του κίνδυνου. Σύμφωνα με το Συμβουλευτικό έγγραφο της επιτροπής της Βασιλείας, η κάλυψη κινδύνου του πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να ενισχυθεί. Εκτός από τις αλλαγές για την βελτίωση της ποιότητας και της ποσότητας των κεφαλαίων των τραπεζών, η Βασιλεία III εισάγει σημαντικές μεταρρυθμίσεις στο υπάρχον πλαίσιο του πιστωτικού κινδύνου, του αντισυμβαλλομένου, με ισχύ τον Ιανουάριο του 2013. Σε γενικές γραμμές, το αποτέλεσμα αυτών των μεταρρυθμίσεων είναι η αύξηση των τελών κεφαλαίου, που συνδέονται με την έκθεση των αντισυμβαλλομένων μερών σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα και *repos*.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές οδηγούν σε αύξηση των προτύπων της διαδικασίας εποπτικής αξιολόγησης (Πυλώνας 2) και στην ενίσχυση της διαφάνειας (Πυλώνας 3). Για να επιτευχθεί αυτό χρησιμοποιείται ένα πιο αυστηρό *value at risk* μοντέλο, για τη μέτρηση της έκθεσης σε κίνδυνο των τραπεζών από παράγωγα και τιτλοποιήσεις.

Επίσης, προϋποθέτει αναδιάρθρωση των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης και ην όσο το δυνατό μικρότερη εξάρτηση των τραπεζών από αυτές. Η Βασιλεία II προβλέπει ότι σε περίπτωση αθέτησης πληρωμών από τον πελάτη τους, οι τράπεζες θα υποχρεούνται σε επιπρόσθετες κεφαλαιακές χρεώσεις απέναντι στον αντισυμβαλλομένο τους. Η Βασιλεία III, πλέον επιτρέπει επιπρόσθετες κεφαλαιακές χρεώσεις σε οποιαδήποτε περίπτωση επιδείνωσης της πιστοληπτικής ικανότητας ενός αντισυμβαλλομένου. Η ύπαρξη συμφωνιών και συναλλαγών μεταξύ δύο και περισσότερων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της αγοράς παραγώγων δημιουργεί συστηματικό κίνδυνο. Η επιτροπή της Βασιλείας σε συνεργασία με την επιτροπή συστημάτων Διακανονισμού και Πληρωμών έθεσε νέα κριτήρια ώστε να δώσει λύσει σε αυτό το πρόβλημα. Για να αντιμετωπίσει λοιπόν τον πιστωτικό κίνδυνο η Βασιλεία III αυξάνει τους συντελεστές στάθμισης του κινδύνου για έκθεση έναντι άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, σε σύγκριση με τους συντελεστές στάθμισης έναντι μη χρηματοπιστωτικών οργανισμών, καθώς ο κίνδυνος που ενυπάρχει στους πρώτους είναι πιο υψηλός. (Basel Committee on Banking Supervision, 2010)

3. Εισαγωγή του δείκτη μόχλευσης. Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων κρίσεων παρατηρήθηκε ότι δημιουργείται υπερβολική μόχλευση στο τραπεζικό σύστημα, εξαιτίας της οποίας, οι τράπεζες δέχονται πτωτικές πιέσεις, της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού τους. Πολλοί συγγραφείς θεωρούν ότι αυτή η μόχλευση αποτέλεσε και αιτία των επερχόμενων κρίσεων και συνετέλεσε στη δημιουργία ζημιών, μειώσεων των κεφαλαίων των τραπεζών και αδυναμία νέων χορηγήσεων.

Σύμφωνα με τη Βασιλεία III ο δείκτης μόχλευσης ορίζεται ως το πηλίκο των Ιδίων Κεφαλαίων προς τα μη Σταθμισμένα Στοιχεία του Ενεργητικού. Το πρόβλημα του δείκτη έγκειται στο γεγονός ότι όσο κεφάλαιο απαιτείται ως εγγύηση για ένα ομόλογο της κυβέρνησης των Η.Π.Α., άλλο τόσο απαιτείται και για ένα δάνειο υψηλού ρίσκου. Έτσι όμως αποφεύγεται η χρήση πολύ χαμηλών συντελεστών στάθμισης του κινδύνου και όσων προβλημάτων απορρέουν από αυτό και ο δείκτης λειτουργεί ως δίχτυ ασφαλείας.

Με την καθιέρωση αυτού του δείκτη μόχλευσης, η επιτροπή της Βασιλείας προσπάθησε να επιτύχει δύο στόχους:

a. Να περιορίσει τη δημιουργία της μόχλευσης στον τραπεζικό τομέα, βοηθώντας να αποφευχθούν αποσταθεροποιητικές διαδικασίες απομόχλευσης, που μπορούν να βλάψουν το ευρύτερο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την οικονομία

b. Να καθιερώσει επιπλέον χαρακτηριστικά ασφαλείας, εναντίον των υποδειγμάτων διαχείρισης κινδύνου και μέτρησης σφάλματος που χρησιμοποιούνται. (Rustom Barua, Fabio Battaglia, Ravindran Jagannathan, 2010).

Όπως και στα ελάχιστα όρια κεφαλαιακής επάρκειας έτσι και στο δείκτη μόχλευσης έχει οριστεί ένα χρονοδιάγραμμα. Έχει οριστεί μια μεταβατική περίοδος η οποία αποτελείται από:

i. Μία εποπτική περίοδο παρακολούθησης που ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου του 2011,

ii. Την περίοδο που εκτείνεται από την 1^η Ιανουαρίου του 2013 έως την 1^η Ιανουαρίου του 2017 θα εφαρμοστεί, ένας ελάχιστος δείκτης μόχλευσης ύψους 3%.

c. Μείωση της προκυκλικότητας και καθιέρωση αντικυκλικών σταθεροποιητικών κεφαλαίων. Μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της κρίσης είναι η μείωση των ρυθμών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών από τις τράπεζες. Η απότομη αυτή διακοπή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο στη στενότητα των πόρων αλλά στην εμφάνιση της προκυκλικότητας των κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια, που τώρα, εν μέσω της κρίσης, απαιτούν σημαντικά πρόσθετα κεφάλαια για το τραπεζικό σύστημα, χωρίς να έχουν μεριμνήσει γι' αυτά στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου. Για να αντιμετωπίσει λοιπόν αυτό το φαινόμενο η Βασιλεία III, θεώρησε ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα πρέπει να είναι μεγαλύτερες σε περιόδους ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας και κάπως μικρότερες σε περιόδους αρνητικής οικονομικής συγκυρίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι τράπεζες να έχουν επιπλέον κεφάλαια, ώστε να τα χρησιμοποιήσουν σε περιόδους κρίσης. Με αυτόν τον τρόπο, η επιτροπή της Βασιλείας, πιστεύει πως θα επιτευχθεί ο σκοπός της για την μείωση της προκυκλικότητας, οδηγώντας σε επιβράδυνση της τραπεζικής δραστηριότητας όταν υπερθερμαίνεται και σε ενθάρρυνση των δανείων όταν οι καιροί είναι δύσκολοι.

Η Επιτροπή εισάγει μια σειρά ασφαλιστικών δικλείδων με σκοπό τη διευθέτηση αυτού του φαινομένου. Οι ρυθμίσεις που προτείνει συνδέονται άμεσα

με τη χρήση δεδομένων μακροπρόθεσμου χαρακτήρα για τον υπολογισμό της πιθανότητας αθέτησης πληρωμής (probability of default) και τη βαθμολόγηση (calibration) των συναρτήσεων ρίσκου οι οποίες μετατρέπουν εκτιμήσεις ζημιών σε κεφαλαιακές απαιτήσεις. Ακόμη η Επιτροπή απαιτεί από τις τράπεζες να διεξάγουν τεστ αντοχής (stress tests), τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη τους την πτωτική τάση των δανειακών χαρτοφυλακίων τους σε περιόδους ύφεσης. Το σύμφωνο της Βασιλείας III έδωσε βάση όσον αφορά στην κεφαλαιακή ενίσχυση, στη μείωση της κυκλικότητας, όπως είδαμε παραπάνω, που προκαλείται από τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις του ρυθμιστικού πλαισίου και στη δημιουργία σταθεροποιητικών κεφαλαίων (capital buffers), πάνω από τα ελάχιστα όρια που αυτό έθεσε. Τα σταθεροποιητικά κεφάλαια ή διαφορετικά κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας ορίζονται σε μια ζώνη διατήρησης κεφαλαίου της τάξεως του 2,5%. Δηλαδή, η συνολική απαίτηση σε ίδια κεφάλαια θα είναι σύμφωνα με τη Βασιλεία III 7% (4,5% κοινή απαίτηση ιδίων κεφαλαίων + 2,5% capital buffers). Αυτά τα αποθέματα ασφαλείας, θα αποτελούνται αποκλειστικά και μόνο από κοινές μετοχές και θα είναι σύμφωνα με τη νομοθεσία και τις συνθήκες κάθε χώρας. Τέλος, η επιτροπή της Βασιλείας, για να αναγκάσει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να δημιουργήσουν κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας, έχει θέσει περιορισμούς ως προς την μερισματική πολιτική, την αγορά ιδίων μετοχών και τα bonus που δίνονται στα στελέχη της. Τα παραπάνω αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των μη αναμενόμενων ζημιών. (Walter W. Eubanks, 2010).

d. Πρότυπα Ρευστότητας. Η επιτροπή της Βασιλείας διαπίστωσε ότι η κεφαλαιακή επάρκεια δεν ήταν αρκετή για την σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την αντιμετώπιση της κρίσης. Γι' αυτό εισήγαγε για πρώτη φορά κάποιους πρότυπους δείκτες ρευστότητας:

- Τον δείκτη κάλυψης της ρευστότητας (LCR). Το ποσοστό κάλυψης της ρευστότητας έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι οι τράπεζες διαθέτουν επαρκή αποθέματα ρευστών διαθεσίμων υψηλής ποιότητας, για να επιβιώσει σε μια περίοδο κρίσης διάρκειας 30 ημερών. Το ποσοστό κάλυψης της ρευστότητας βασίζεται στις παραδοσιακές εσωτερικές μεθοδολογίες, που χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες για την εκτίμηση της έκθεσης σε ενδεχόμενες εκδηλώσεις ρευστότητας και ορίζεται ως το απόθεμα, υψηλής ποιότητας, ρευστών στοιχείων του ενεργητικού προς το σύνολο των καθαρών

ταμειακών εκροών για τις επόμενες 30 ημέρες. Το ποσοστό κάλυψης της ρευστότητας της τράπεζας πρέπει να είναι τουλάχιστον 100%. Το σενάριο που έχει υιοθετηθεί από την επιτροπή της Βασιλείας περιλαμβάνει το συνδυασμό πολλών από τους παράγοντες που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες τα τελευταία χρόνια, όπως μείωση των καταθέσεων, μείωση της ικανότητας πληρωμών και άλλα. (Basel Committee on Banking Supervision, 2010)

- Τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (NSFR). Ο συγκεκριμένος δείκτης αποσκοπεί στην προώθηση της προσαρμοστικότητας, σε διάστημα μεγαλύτερου του ενός έτους, μέσω της ενθάρρυνσης των τραπεζών να χρηματοδοτούνται από αξιόπιστες πηγές κεφαλαίων, υπό συνθήκες πίεσης. Το ποσοστό καθαρής σταθερής χρηματοδότησης βασίζεται στα καθαρά ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού και στα ρευστά διαθέσιμα. Ο εν λόγω δείκτης θα παρέχει ότι η διαθέσιμη σταθερή χρηματοδότηση της τράπεζας πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με την απαιτούμενη σταθερή χρηματοδότηση. Ως διαθέσιμη σταθερή χρηματοδότηση ορίζεται το συνολικό ποσό μιας τράπεζας από κεφάλαια, προνομιούχες μετοχές με ληκτότητα ενός έτους ή περισσότερο, υποχρεώσεις με αποτελεσματική διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους και το τμήμα των καταθέσεων όψεως που αναμένεται να παραμείνει στην τράπεζα. Ως απαιτούμενη σταθερή χρηματοδότηση ορίζεται το ύψος σταθερής χρηματοδότησης που απαιτείται από τις εποπτικές αρχές και πρέπει να μετράται χρησιμοποιώντας εποπτικές παραδοχές, σχετικά με το προφίλ του κινδύνου ρευστότητας των περιουσιακών στοιχείων του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, ανοίγματα και άλλες επιλεγμένες δραστηριότητες. Το ποσό αυτού του δείκτη υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη την αξία κάθε περιουσιακού στοιχείου που έχει η τράπεζα στη διάθεση της και την χρήση ενός συντελεστή που κυμαίνεται από 0% έως 100% της αξίας αυτής. (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

Από όλες τις ανάγκες ρευστότητας ο δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης αναμένεται ότι θα έχει το μεγαλύτερο αντίκτυπο. Η απαίτηση αυτή θα είναι σε δοκιμαστική λειτουργία από το 2015 και θα λάβει επίσημα νομική ισχύ το 2018. Αυτή τη στιγμή καμία ευρωπαϊκή τράπεζα δεν πληροί το πρότυπο αυτό.

2.4.2 Επιπτώσεις Βασιλείας III

Υπάρχουν πολλές απόψεις, οι οποίες δίστανται, σχετικά με τις επιπτώσεις της Βασιλείας III. Σύμφωνα με τον Ζαν-Κλοντ Τρισέ, Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (2010) η Βασιλεία III θα συμβάλλει σημαντικά στην μακροχρόνια ενδυνάμωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της οικονομίας γενικότερα. Οι μεταβατικές ρυθμίσεις θα επιτρέψουν τις τράπεζες να ανταποκριθούν στις νέες προδιαγραφές λειτουργώντας σε ένα πιο ασφαλές πλαίσιο. Παράλληλα θα στηριχθεί και η οικονομική ανάκαμψη. (FxRenew, 2010) Την ίδια άποψη έχει και ο Μπίνι Σμάγκι, Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας. (Inews.gr, 2011)

Επίσης, χάρη στις νέες μεταρρυθμίσεις της Βασιλείας III θα επιτευχθεί ευκολότερη πρόσβαση σε κεφάλαια Tier 1 μέσω διαφόρων τρόπων, όπως της πλήρους αποαμοιβαιοποίησης, της χρήσης ειδικών συστημάτων προστασίας και την έκδοση μετοχών με ή χωρίς δικαίωμα ψήφου (Roldan, 2011)

Σύμφωνα με τον Αθανάσιο Χασάπη, Διευθυντή Διαχείρισης Κινδύνων του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, το πλαίσιο της Βασιλείας III δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις πηγές χρηματοδότησης μονιμότερου χαρακτήρα, δηλαδή μακράς διάρκειας και μεγάλης διασποράς. Συνεπώς, οι τράπεζες με μεγάλη καταθετική βάση, έχουν πλεονέκτημα έναντι όσων στηρίζονται σε βραχυχρόνιες χρηματοδοτήσεις και χρηματοδοτήσεις χονδρικής. Είναι, λοιπόν, αναμενόμενο να ενταθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών για τη διατήρηση και προσέλκυση νέων καταθέσεων. Η ισχυροποίηση των δεσμών της Τράπεζας με τους πελάτες, η αντιμετώπισή τους ως ξεχωριστές προσωπικότητες και όχι ως απλά νούμερα και στόχοι, θα αποτελέσουν τα κύρια όπλα για την επικράτηση στον αγώνα των καταθέσεων. (Χασάπης, 2011)

Σύμφωνα με μια έρευνα που διεξήγαγε το Ελληνικό Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών της ΕΔΔΕ, με θέμα "Πληροφορική και Τράπεζες: Η Καινοτομία ως παράγοντας μετασχηματισμού του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών-Διαπιστώσεις, Κατευθύνσεις, Προοπτικές" προέκυψαν κάποια συμπεράσματα εκ των οποίων ορισμένα αφορούν την επίδραση της Βασιλείας III στο επιχειρηματικό μοντέλο των τραπεζών. Συγκεκριμένα:

➤ Προβλέπεται μετασχηματισμός του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών που θα πρέπει να είναι πελατοκεντρικό. Οι τράπεζες, λαμβάνοντας υπόψη

την οικονομική κρίση, θα βελτιώσουν τη διαχείριση της πελατείας τους με σχεδιασμό προϊόντων και υπηρεσιών που θα καλύπτουν καλύτερα τις ανάγκες των πελατών.

➤ Η Βασιλεία III θα έχει επιπτώσεις στο επιχειρηματικό μοντέλο των τραπεζών, καθώς προσδιορίζει νέες απαιτήσεις συμμόρφωσης σε θέματα ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας. Εκτός ελλαδικού χώρου οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν ισχυρή παρουσία η οποία προβλέπεται να επεκταθεί, καθώς οι οικονομίες των χωρών αυτών αρχίζουν να ανακάμπτουν και να περνούν σε φάση ανάπτυξης.

➤ Μετά από την τάση αυξανόμενης μόχλευσης η οικονομική συγκυρία οδηγεί στην απομόχλευση και στην καλύτερη ισορροπία μεταξύ καταθέσεων και χορηγήσεων.

➤ Στις τεχνολογικές προτεραιότητες που θέτουν οι Διευθύνσεις Πληροφορικής των τραπεζών, διαπιστώθηκε ότι σε υψηλό βαθμό προτεραιότητας βρίσκονται τα θέματα του IT management και των "mobile technologies".

➤ Οι τεχνολογίες βελτίωσης της ασφάλειας των συστημάτων βρίσκονται σε υψηλή προτεραιότητα, παρά το υψηλό επίπεδο στο οποίο έχουν φτάσει ήδη οι ελληνικές τράπεζες. Έχει επεκταθεί σημαντικά η εφαρμογή της τεχνολογίας "EMV chip", που παρέχει βελτιωμένη ασφάλεια στις κάρτες συναλλαγών της πελατείας των τραπεζών.

➤ Οι ανέπαφες συναλλαγές για μικροπληρωμές αναμένεται να καταλάβουν σημαντικό χώρο των καθημερινών συναλλαγών.

➤ Η οικονομική κρίση θα επηρεάσει τις επενδύσεις στην πληροφορική των τραπεζών. Θα υπάρχει στασιμότητα επενδύσεων στα κεντρικά τραπεζικά συστήματα (core banking συστήματα), ενώ θα αυξηθούν οι επενδύσεις σε συστήματα διαχείρισης κινδύνων και τεχνολογιών που θα μειώνουν το λειτουργικό κόστος. (ΕΔΔΕ, 2011)

Η πιο σημαντική αρνητική επίπτωση, που μπορεί να έχει η εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III, φαίνεται να είναι το υπερβολικό κόστος, το οποίο προέρχεται από τις ρυθμιστικές προσαρμογές που πρέπει να γίνουν από τις τράπεζες. Ήδη πολλές ευρωπαϊκές κυρίως τράπεζες δεν φαίνονται ικανές να καλύψουν το ύψος της επιπλέον χρηματοδότησης που χρειάζεται, έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στα καινούρια αυξανόμενα όρια. Για παράδειγμα για να καλύψουν τα όρια οι δέκα μεγαλύτερες γερμανικές τράπεζες, θα πρέπει να προχωρούν σε αύξηση κεφαλαίου ύψους 105 δισεκατομμυρίων ευρώ, σύμφωνα με την Ένωση Γερμανικών

Τραπεζών. Αναγκαστικά, λοιπόν, οι τράπεζες θα πρέπει να προχωρήσουν είτε σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, είτε σε συγχωνεύσεις και εξαγορές μεταξύ τραπεζών είτε σε μη διανομή μερισμάτων και παρακράτηση κερδών, έτσι ώστε να συγκεντρώσουν τα αναγκαία κεφάλαια που χρειάζονται. Προς αυτή την κατεύθυνση, η Deutsche Bank προτίθεται να προχωρήσει σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ίση με 9,8 δισεκατομμύρια ευρώ, στην οποία λέγεται ότι είναι πιθανό να συμμετάσχει και η Εθνική Τράπεζα ως ανάδοχος. (Isotimia.gr, 2010)

Οι φόβοι έγκεινται στην ανησυχία που δημιουργείται σε περίπτωση που το κόστος μετακυλήσει στα προϊόντα, που προσφέρονται από τις τράπεζες, γεγονός που θα οδηγήσει σε ακριβότερο δανεισμό για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, προσφορά λιγότερων δανείων από τις τράπεζες, αύξηση του κινδύνου αθέτησης και ανοίγματος και σε μια γενικότερη αύξηση των επιτοκίων και των spreads.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ

ΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

3.1 Εμπορικές Τράπεζες

Ο αριθμός των εμπορικών τραπεζών είχε αυξηθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια, κυρίως ως αποτέλεσμα της απορρύθμισης της αγοράς και της απελευθέρωσης των ροών κεφαλαίου. Ενδεικτικά, μέχρι το τέλος του έτους 1997 σαράντα μία (41) εμπορικές τράπεζες λειτουργούσαν στο ελληνικό οικονομικό σύστημα. Από αυτές οι δεκαεννέα (19) ήταν ενσωματωμένες ως ελληνικές τράπεζες που λειτουργούσαν στο πλαίσιο της ενιαίας ευρωπαϊκής άδειας που χορηγήθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος. Οι δεκατρείς (13) ήταν παραρτήματα εμπορικών τραπεζών ενσωματωμένων σε άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι εννέα (9) ήταν παραρτήματα εμπορικών τραπεζών τρίτων χωρών, μη κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Gortsos, 1998). Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα βρίσκεται σε μεταβατική περίοδο με τις εξελίξεις να διαδέχονται η μία την άλλη. Οι συγχωνεύσεις, οι εξαγορές και οι επεκτάσεις στο εξωτερικό κυριαρχούν την επικαιρότητα, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα προηγούμενα χρόνια την εξαγορά της Finansbank από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και ανάλογες κινήσεις από τη Eurobank (εξαγορά του 99,34% της Ουκρανικής Universal Bank).

Η ολοένα αυξανόμενη ένταση του ανταγωνισμού έχει ως απότοκο οι Τράπεζες να δίνουν περισσότερη προσοχή και χρόνο στην εύρεση και εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων αποτίμησης του κινδύνου, scoring models, μοντέλα αποτίμησης μετοχών, προκειμένου να εξορθολογήσουν ποιοτικά τα τραπεζικά χαρτοφυλάκιά τους, ακόμα και στην περίπτωση απλών πιστώσεων. Η μείωση του ηθικού κινδύνου (moral hazard) και της δυσμενούς επιλογής (adverse selection), με αποτέλεσμα και την ελαχιστοποίηση των επισφαλειών από την έως σήμερα πιστωτική επέκταση των Τραπεζών, φαίνεται πλέον να έχει δρομολογηθεί από το σύνολο

σχεδόν των Τραπεζών, όπως προέτρεπε η Τράπεζα της Ελλάδος και είχε άλλωστε επισημανθεί και από τους πύλωνες της Βασιλείας ΙΙ. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα λοιπόν, φαινόταν να εκσυγχρονίζεται, υιοθετώντας στοιχεία των ευρωπαϊκών αναπτυγμένων τραπεζικών λειτουργιών (Νίκογλου, 2006).

Η υιοθέτηση των προαναφερθέντων και άλλων συστημάτων που διακρίνονται για την πολυπλοκότητά τους, από τις Τράπεζες, το γεγονός ότι τα πιστωτικά ιδρύματα συναλλάσσονται και εμπορεύονται «χρήμα», ανέκαθεν δελεαστικό για καταχρήσεις και καταδολιεύσεις, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι στις Τράπεζες ανέρχονται πλέον σε χιλιάδες, εντός και εκτός Ελλάδος, καθιστούν αναγκαία την υιοθέτηση και εφαρμογή επίσης αποτελεσματικών και σύγχρονων μεθόδων εσωτερικού ελέγχου και εποπτείας σε όλους τους τομείς και τις επιμέρους δραστηριότητες των Τραπεζών.

3.2 Πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακής δομής και επάρκειας.

3.2.1 Ίδια Κεφάλαια χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με το πλαίσιο της Βασιλείας.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σύμφωνα με το αρχικό κείμενο της Βασιλείας ΙΙ, τις τροποποιήσεις και τις οδηγίες προς τις Κεντρικές Τράπεζες (για την Ελλάδα ο νόμος 3601/2007) είναι υποχρεωμένα να δημοσιοποιούν πληροφορίες σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια και τη διαχείριση των κινδύνων τους σε ετήσια βάση.

Τα στοιχεία των ελληνικών τραπεζών έως και το 2006 έδειχναν με τον πιο παραστατικό τρόπο την σταθερότητα και ευρωστία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Το 2007 και 2008, όμως, όπως ήταν αναμενόμενο, οι δείκτες επάρκειας επιδεινώθηκαν σημαντικά. Κατά το παρελθόν, η Τράπεζα της Ελλάδος είχε επισημάνει κινδύνους που θα μπορούσαν να πλήξουν την κεφαλαιακή επάρκεια, των ελληνικών τραπεζών, όπως:

1. «ο εντεινόμενος ανταγωνισμός για την απόκτηση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς, ιδίως στη λιανική τραπεζική, έχει οδηγήσει σε μείωση του περιθωρίου κέρδους και στη χαλάρωση των πιστοδοτικών τους κριτηρίων,

2. η αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με τη δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, ιδίως στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, των οποίων οι αγορές εμφανίζουν μεγάλη μεταβλητότητα,

3. η ορθή αποτίμηση των κινδύνων από τη διάθεση καινοτομικών προϊόντων και από επενδύσεις σε προϊόντα που είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε ημιεμποπτευόμενες αγορές (όπως π.χ. σε επενδυτικά κεφάλαια υψηλής μόχλευσης-hedge funds),

4. η αύξηση του λόγου χορηγήσεων προς καταθέσεις έχει οδηγήσει σε μεγαλύτερη εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, όπως τιτλοποιήσεις απαιτήσεων» (Τ.τ.Ε, 2006).

Τα ίδια κεφάλαια ενός πιστωτικού ιδρύματος, σύμφωνα και με τις διεθνείς οδηγίες αποτελούνται από τα βασικά ίδια κεφάλαια(Tier 1 capital) και τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2 capital) τα οποία υπολογίζονται ως εξής:

A. Τα βασικά ίδια κεφάλαια περιλαμβάνουν:

A1. Τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων (Upper Tier 1 Capital) στα οποία περιλαμβάνονται τα εξής:

- καταβεβλημένο κεφάλαιο
- διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο
- αποθεματικά και διαφορές αναπροσαρμογής της αξίας στοιχείων του ισολογισμού
- αποτελέσματα εις νέον
- ενδιάμεσα κέρδη περιόδου, υπό όρους
- δικαιώματα μειοψηφίας

Αφαιρετικά στοιχεία των παραπάνω θεωρούνται: οι ίδιες μετοχές, οι ζημίες εις νέον (χρήσεως και παρελθουσών χρήσεων) και οι ενδιάμεσες ζημίες περιόδου.

A2. Τα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων(Lower Tier 1 Capital) θεωρούνται οι υβριδικοί τίτλοι (εφόσον πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις) εκδόσεως του πιστωτικού ιδρύματος ή μέσω θυγατρικών εταιριών και

προνομιούχες μετοχές που κατόπιν ειδικής έγκρισης από τη Τράπεζα της Ελλάδας περιλαμβάνονται στα βασικά ίδια κεφάλαια.

A3 Τέλος από τον υπολογισμό των βασικών ιδίων κεφαλαίων αφαιρούνται:

- τα άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία
- η θετική διαφορά αποτίμησης στην εύλογη αξία σε διαρκή βάση των άυλων περιουσιακών στοιχείων
- η υπεραξία

Με βάση τα παραπάνω προκύπτει ότι:

$$A4 \text{ Σύνολο βασικών ιδίων κεφαλαίων} = A_1 + A_2 - A_3$$

B. Τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια περιλαμβάνουν:

B1 Τα κύρια στοιχεία των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων (Upper Tier 2 Capital) περιλαμβάνουν:

- αποθεματικά αναπροσαρμογής στην εύλογη αξία ενσώματων πάγιων περιουσιακών στοιχείων
- 45% των καθαρών κερδών από την αναπροσαρμογή πάγιων περιουσιακών στοιχείων σε μόνιμη βάση σε εύλογη αξία
- 45% των καθαρών κερδών από αποτίμηση στην εύλογη αξία διαθέσιμων προς πώληση μετοχικών τίτλων
- δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος αόριστης διάρκειας
- ποσοστό σωρευτικού ελλείμματος προγραμμάτων καθορισμένων παροχών προς τους εργαζόμενους (αφαιρετικό στοιχείο)
- θετική διαφορά μεταξύ εποπτικών και λογιστικών προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων

B2 Πρόσθετα στοιχεία των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων (Lower Tier 2 Capital) θεωρούνται τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος, ορισμένης διάρκειας.

Έτσι:

$$B3. \text{ Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια} = B_1 + B_2$$

Γ. Πρέπει να σημειωθεί πως υπάρχουν στοιχεία που αφαιρούνται κατά 50% από τα βασικά ίδια κεφάλαια και κατά 50% από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, όπως οι μετοχές και τα λοιπά στοιχεία ιδίων κεφαλαίων άλλων πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων στα οποία το πιστωτικό ίδρυμα συμμετέχει με ποσοστό άνω του 10% του κεφαλαίου αυτών.

Δ. Τέλος υπάρχουν και τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια για την κάλυψη του κινδύνου της αγοράς (Tier 3 capital), όπως τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης βραχυπρόθεσμης διάρκειας.

Με βάση τα παραπάνω προκύπτει ότι το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος ισούται με:

$$\text{Σύνολο ιδίων κεφαλαίων} = (A_4 - 50\% \times \Gamma) + (B_3 - 50\% \Gamma) + \Delta$$

Υπάρχουν ωστόσο περιορισμοί στη διάρθρωση των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα, τα βασικά ίδια κεφάλαια πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσο με το 50% του συνολικού κεφαλαίου, δηλαδή τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 100% των βασικών. Επίσης το σύνολο του Tier 3 capital δεν πρέπει να υπερβαίνει το 50% των βασικών ιδίων κεφαλαίων.

3.2.2 Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις

Σύμφωνα με άρθρο 27 του Ν.3601/2007., τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να διαθέτουν ίδια κεφάλαια, τα στοιχεία των οποίων ορίζονται με γενικής ισχύος απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος, τα οποία, σε διαρκή βάση πρέπει να υπερβαίνουν ή να ισούνται με το άθροισμα των κάτωθι κεφαλαιακών απαιτήσεων που υπολογίζονται, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος:

i. των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, περιλαμβανομένου και του κινδύνου απομείωσης εισπρακτέων απαιτήσεων, για το σύνολο των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, με εξαίρεση τις δραστηριότητες του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και τα αφαιρούμενα από τα ίδια κεφάλαια στοιχεία ενεργητικού. Οι κεφαλαιακές αυτές απαιτήσεις θα πρέπει να είναι ίσες με το 8% του συνόλου των σταθμισμένων κατά κίνδυνο χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, όπως αυτά υπολογίζονται σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος

ii. των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων συναλλάγματος, βασικών εμπορευμάτων και του λειτουργικού κινδύνου για το σύνολο των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων και των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων θέσης, διακανονισμού και αντισυμβαλλομένου και των υπερβάσεων των ορίων των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, που απορρέουν από τις δραστηριότητες του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και επιτρέπονται με βάση τις ισχύουσες σχετικές αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος

3.2.3 Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας

Η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων υπολογίζεται με το δείκτη κεφαλαιακή επάρκεια (capital adequacy ratio- CAR) ο οποίος ορίζεται ως:

$$\text{Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας} = \text{Κεφάλαιο} / \text{Κίνδυνο}$$

Στο παραπάνω δείκτη το κεφάλαιο προσδιορίζεται ως το άθροισμα βασικών και συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1+ Tier 2 + Tier 3).

Από την άλλη, ο κίνδυνος προσδιορίζεται από τα στοιχεία του ενεργητικού του πιστωτικού ιδρύματος και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία του, σταθμισμένα κατά τον κίνδυνο τον οποίο φέρουν (risk-weighted assets – RWA)

Για τα στοιχεία του ενεργητικού, προβλέπονται συντελεστές στάθμισης που αντικατοπτρίζουν εκτιμήσεις για τους διάφορους βαθμούς πιστωτικού κινδύνου καθώς και διαφορές γενικά με τον κίνδυνο της χώρας. Προβλέπονται τέσσερις συντελεστές στάθμισης (0%, 20%, 50% και 100%). Έτσι η εμφανιζόμενη στον ισολογισμό αξία για κάθε στοιχείου του ενεργητικού πολλαπλασιάζεται με τον

αντίστοιχο συντελεστή στάθμισης και προκύπτει η σταθμισμένη κατά τον κίνδυνο αξία.

Για τα εκτός του ισολογισμού στοιχεία γίνεται διάκριση εκείνων που σχετίζονται με επιτόκια και τιμές συναλλάγματος από τα υπόλοιπα. Έτσι τα εκτός ισολογισμού στοιχεία διαχωρίζονται συνολικά σε 4 κατηγορίες με διαφορετικό συντελεστή στάθμισης η κάθε μια ανάλογα με την πιθανότητα να οδηγήσουν τα στοιχεία του ενεργητικού σε πιστωτικό κίνδυνο. Διακρίνουμε δηλαδή: α) την ομάδα υψηλού κινδύνου με συντελεστή στάθμισης 100%, β) την ομάδα μέσου κινδύνου με συντελεστή στάθμισης 50%, γ) την ομάδα μέτριου κινδύνου με συντελεστή στάθμισης 20% και δ) την ομάδα χαμηλού κινδύνου με μηδενικό συντελεστή στάθμισης. Με βάση τα παραπάνω, οι αξίες των εκτός του ισολογισμού στοιχείων πολλαπλασιάζονται με τους αντίστοιχους συντελεστές. Για να έχει επαρκή κεφάλαια ένα πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας να είναι τουλάχιστον ίσος με 8%.

Εκτός του παραπάνω δείκτης, χρησιμοποιείται και ο βασικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ο οποίος θα πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσος με 4%. Συγκεκριμένα:

$$\text{Βασικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας} = \frac{\text{Βασικά ίδια κεφάλαια}}{\text{RWA}}$$

3.2.4 Κεφαλαιακή Επάρκεια Ελληνικών Τραπεζών

Για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας από την 1.1.2008 εφαρμόζεται το νέο εποπτικό πλαίσιο (Βασιλεία II) που ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο βάσει του Νόμου 3601/2007 ο οποίος τροποποιεί σημαντικά τον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου και εισάγει κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον λειτουργικό κίνδυνο.

Οι εν λόγω διατάξεις υποχρεώνουν τις τράπεζες να τηρούν επαρκή επίπεδα ιδίων κεφαλαίων έναντι των θέσεων τους σε στοιχεία ενεργητικού που φέρουν κίνδυνο για αυτές καθώς σε εκτός του ισολογισμού στοιχεία, ώστε ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας να είναι μεγαλύτερος κατά την κρίση της Τράπεζας της Ελλάδας ή ίσος του 8% σε ενοποιημένη βάση.

Παρακάτω φαίνεται η εξέλιξη των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας δέκα ελληνικών τραπεζών για την περίοδο 2006-2010. Πριν την εφαρμογή των απαιτήσεων της «Βασιλείας II», οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών και οι αντίστοιχοι δείκτες υπολογίζονταν σύμφωνα με τη «Βασιλεία I»

Βασικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (Tier I)					
	2006	2007	2008	2009	2010
Αγροτική τράπεζα	11,1%	8,5%	6,5%	8,4%	6,3%
Εθνική τράπεζα	12,4%	9,2%	10,0%	11,3%	13,1%
Εμπορική τράπεζα	7,5%	6,8%	3,1%	9,1%	8,8%
Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο	13,3%	12,1%	8,6%	17,1%	18,5%
Τράπεζα Κύπρου	9,1%	9,7%	7,0%	8,8%	11,0%
Τράπεζα Πειραιώς	7,4%	9,8%	8,0%	9,1%	8,4%
Alpha Bank	10,2%	9,6%	8,0%	11,7%	11,9%
Attica Bank	6,1%	9,9%	9,0%	15,8%	16,4%
Eurobank	5,7%	7,8%	7,5%	11,5%	10,6%
Marfin Bank	8,2%	8,0%	6,5%	7,8%	7,4%

Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας					
	2006	2007	2008	2009	2010
Αγροτική τράπεζα	10,5%	8,6%	8,6%	9,2%	7,4%
Εθνική τράπεζα	15,6%	10,2%	10,3%	11,3%	13,7%
Εμπορική τράπεζα	9,0%	8,3%	4,1%	11,9%	12,3%
Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο	11,2%	9,9%	8,6%	17,1%	18,5%
Τράπεζα Κύπρου	12,1%	12,7%	11,2%	11,7%	11,9%

Τράπεζα Πειραιώς	11,0%	12,3%	9,9%	9,8%	9,3%
Alpha Bank	12,9%	12,5%	9,8%	13,2%	13,6%
Attica Bank	8,3%	12,6%	11,2%	18,1%	19,0%
Eurobank	9,9%	12,7%	9,7%	12,7%	11,7%
Marfin Bank	12,0%	10,8%	8,8%	10,9%	11,4%

Παρατηρούμε ότι η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων σημείωνε ικανοποιητική πορεία μέχρι το 2007, υποχώρησε όμως σημαντικά κατά το 2008 εν μέσω αντίξοων διεθνών οικονομικών συνθηκών. Ωστόσο και κατά το έτος αυτό, οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας παρέμειναν υψηλότεροι από τα καθορισμένα ελάχιστα απαιτητά όρια. Εξαιρεση αποτελεί η περίπτωση της Εμπορικής Τράπεζας η οποία κατά το 2008 εμφάνισε δείκτη βασικών ιδίων κεφαλαίων μόλις στο 3,1% και ο δείκτης συνολικής κεφαλαιακής επάρκειας διαμορφώθηκε στο 4,1%, κάτω δηλαδή από το όριο του 8%.

Κατά το 2009 και 2010 παρατηρείται όμως μια σημαντική ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών. Κατά την περίοδο αυτή παρατηρήθηκε μια αύξηση μετοχικού κεφαλαίου σε πολλές τράπεζες και μια γενικότερα τάση αύξησης των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους. Παράλληλα το σταθμισμένο στον κίνδυνο ενεργητικό εμφανίζεται μειωμένο στα πιστωτικά ιδρύματα τα τελευταία χρόνια.

Παρακάτω φαίνεται η κεφαλαιακή επάρκεια του συνόλου των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους για την περίοδο 2008-2010 όπως παρουσιάστηκε στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας.

Διάγραμμα 1

Παρατηρείται η ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων μετά το 2008. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των εγχώριων τραπεζών και των ομίλων τους ενισχύθηκε το 2010, εν μέσω ιδιαίτερα αρνητικών οικονομικών συνθηκών, στο 13,8% από 13,2% το 2009 για τις τράπεζες και στο 12,2% από 11,7% για τους τραπεζικούς ομίλους, ενώ ο δείκτης βασικών κεφαλαίων αυξήθηκε ελαφρώς, στο ίδιο διάστημα, σε 12,2% από 12,0% για τις τράπεζες και στο 10,9% από 10,7% για τους τραπεζικούς ομίλους.

Κατά συνέπεια, και παρά τις πολλαπλές αντίξοες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας, το εγχώριο τραπεζικό σύστημα κατάφερε να βελτιώσει την κεφαλαιακή του βάση και να διατηρήσει την κεφαλαιακή του επάρκεια σε επίπεδο υψηλότερο των ελάχιστων απαιτούμενων.

Μελετώντας τους επιμέρους δείκτες των ελληνικών τραπεζών βλέπουμε ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η Attica Bank εμφανίζουν τα τελευταία χρόνια την υψηλότερη κεφαλαιακή επάρκεια. Υψηλές τιμές εμφανίζουν και οι δείκτες και άλλων τραπεζών όπως η Alpha Bank, η Εθνική Τράπεζα, η Τράπεζα Κύπρου.

Από την άλλη η Αγροτική Τράπεζα εμφανίζει τα προηγούμενα χρόνια δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας οριακά πάνω από το όριο του 8%, ενώ το 2010

διαμορφώνεται στο 7,4% με αποτέλεσμα να κινηθούν διαδικασίες αναδιάρθρωσης της κεφαλαιακής δομής της τράπεζας.

3.2.5 Επάρκεια Προβλέψεων

Με την ΠΔ/ΤΕ 2442/29.1.1999, όπως ισχύει, καθορίζονται οι συντελεστές που εφαρμόζονται επί ορισμένων κατηγοριών απαιτήσεων σε καθυστέρηση των πιστωτικών ιδρυμάτων για τον υπολογισμό του ελάχιστου ποσού προβλέψεων. Οι ελάχιστες αυτές προβλέψεις καθορίζονται για εποπτικούς σκοπούς και συνδέονται με την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται αναλυτικά ο κατάλογος των εγγράφων που αποτελούν το θεσμικό πλαίσιο αυτής της ενότητας.

Επισημαίνεται ότι οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης των κινδύνων τους οποίους, με βάση τις θεσμοθετημένες αρχές από την Τράπεζα της Ελλάδος, εφαρμόζουν οι ίδιες οι τράπεζες, οφείλουν να ενσωματώσουν τις απαραίτητες προσαρμογές των κριτηρίων έγκρισης ή απόρριψης δανείων κατά τη διαδικασία προαξιολόγησης. Τα κριτήρια αυτά πρέπει να αναγνωρίζουν τη δυναμική του οικονομικού περιβάλλοντος και τις επιπτώσεις του έντονου ανταγωνισμού στην πολιτική ανάληψης κινδύνων και την ταχεία πιστωτική επέκταση.

Με το έγγραφο 1635/21.10.2005 καθορίστηκε περαιτέρω ως γενικά αποδεκτό όριο της σχέσης των οφειλόμενων μηνιαίων τοκοχρεωλυτικών δόσεων έναντι του ύψους του διαθέσιμου εισοδήματος στο στάδιο της προαξιολόγησης το 30-40% και προσδιορίστηκαν οι ελάχιστοι παράγοντες, οι οποίοι θα λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του πιο πάνω ποσοστού (σταθερότητα εισοδήματος, απόλυτο ύψος εισοδήματος, επάρκεια στοιχείων κ.λπ.).

Οι αρμόδιες υπηρεσίες της Τράπεζας της Ελλάδος παρακολουθούν την αποτελεσματική ενσωμάτωση των εν λόγω παραγόντων στο σύστημα διαχείρισης κινδύνων κάθε τράπεζας και λαμβάνουν τα τυχόν αναγκαία πρόσθετα μέτρα, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού υψηλότερου Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας.

3.2.6 Πλαίσιο Ρευστότητας

Με την Πράξη Διοικητή του της Τράπεζας της Ελλάδος 2614/7.4.2009 όπως τροποποιήθηκε από την απόφαση ΕΤΠΘ 285/8/09.07.2009 και την ΠΔ/ΤΕ 2626/29.7.2010 μεταβλήθηκε, συμπληρώθηκε και ενισχύθηκε το πλαίσιο και οι αρχές διαχείρισης της ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία είχαν οριστεί με την προγενέστερη και πλέον καταργηθείσα ΠΔ/ΤΕ 2560/01.04.2005. Οι βασικότερες προσαρμογές που πραγματοποιούνται αφορούν κυρίως στα εξής:

- Καθορίζεται η τήρηση των δεικτών ρευστότητας και η υποβολή των σχετικών στοιχείων και σε ενοποιημένη βάση, πέραν της προγενέστερης σχετικής υποχρέωσης μόνο σε επίπεδο τράπεζας.

- Υιοθετούνται αρχές διαχείρισης ρευστότητας σύμφωνα με τις πρόσφατες εκθέσεις της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS) και της Επιτροπής της Βασιλείας (Basel Committee for Banking Supervision) για τη διαμόρφωση των οποίων έχει συνεκτιμηθεί η μέχρι σήμερα σχετική εμπειρία από την κρίση. Ειδικότερα, έμφαση δίδεται:

Στην διενέργεια των ασκήσεων προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης ρευστότητας (stress testing) που καλύπτουν όχι μόνον τις άμεσες ανάγκες αλλά και τις ανάγκες σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα και, κατά το δυνατόν, τη συσχέτιση της ρευστότητας με τους λοιπούς κινδύνους, στην ενίσχυση του ρόλου του Διοικητικού Συμβουλίου των τραπεζών στη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας ως προς τη διαμόρφωση της στρατηγικής και των πολιτικών διαχείρισης. Έμφαση δίδεται στη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την προσαρμογή των εσωτερικών διαδικασιών και των σχετικών ορίων κατ' αντιστοιχία με τη φύση και το επίπεδο κινδύνου που επιθυμούν να αναλάβουν, καθώς και στα σχέδια αντιμετώπισης καταστάσεων κρίσης ρευστότητας.

- Παρέχονται κίνητρα για την αποφυγή της υπερβολικής στήριξης στη χρηματαγορά και την κεφαλαιαγορά με κατάλληλες τεχνικές προσαρμογές του τρόπου υπολογισμού των δεικτών ρευστότητας.

- Καθορίζονται κριτήρια διάκρισης μεταξύ καταθέσεων χονδρικής και λιανικής που διαθέτουν διαφορετικά χαρακτηριστικά κινδύνου ρευστότητας, δηλαδή διαφορετικό βαθμό μεταβλητότητας. Τα πιστωτικά ιδρύματα ενθαρρύνονται να διενεργούν αναλύσεις συμπεριφοράς των εν λόγω κατηγοριών ώστε να αξιολογηθεί

από την Τράπεζα της Ελλάδος η περαιτέρω προσαρμογή ορισμένων τεχνικών παραμέτρων των δεικτών ρευστότητας.

- Θεσπίζεται η ευχέρεια της Τράπεζας της Ελλάδος να εγκρίνει τη μείωση μέχρι ύψους 10% του υποχρεωτικού ελάχιστου ορίου δείκτη ρευστών διαθεσίμων πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα και δεν ασκούν τη δραστηριότητα της αποδοχής καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό.

3.2.7 Ο Εσωτερικός Έλεγχος στο Οργανόγραμμα της Τράπεζας

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελεί ένα σύνολο μεθόδων και ελέγχων, διοικητικών, λειτουργικών, οικονομικών και παραγωγής, που χρησιμοποιεί η διοίκηση για την επίτευξη των επιχειρησιακών και στρατηγικών της στόχων. Η απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος 2438/06.08.1998 ορίζει ότι κάθε πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να έχει ένα επαρκές και αποτελεσματικό Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ), το οποίο θα λαμβάνει μέρος της ευθύνης για τη υλοποίηση των καταγεγραμμένων και εγκεκριμένων από το διοικητικό Συμβούλιο επιχειρησιακών στόχων της Τράπεζας (και του Ομίλου πιθανόν στον οποίο αυτή ανήκει).

Με την ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006 προσαρμόστηκαν στις τρέχουσες συνθήκες οι αρχές λειτουργίας και τα κριτήρια αξιολόγησης της οργάνωσης και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, τόσο σε επίπεδο ιδρύματος όσο και σε επίπεδο ομίλου. Οι βασικότερες προσαρμογές που πραγματοποιούνται αφορούν κυρίως τα εξής:

- Θεσπίζεται η υποχρέωση σύστασης ανεξάρτητης υπηρεσιακής Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να παρακολουθούνται αποτελεσματικά όλες οι μορφές κινδύνων, περιλαμβανομένου του λειτουργικού. Επιπλέον, ανάλογα με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων του κάθε πιστωτικού ιδρύματος, θεσπίζεται και υποχρέωση σύστασης Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων.

- Θεσπίζεται η υποχρέωση σύστασης λειτουργίας κανονιστικής συμμόρφωσης, η οποία θα καλύπτει θέματα συμμόρφωσης του πιστωτικού ιδρύματος προς το ισχύον νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, με ιδιαίτερη αναφορά

στα θέματα της πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

- Προβλέπεται η υποχρέωση του Διοικητικού Συμβουλίου να διαθέτει, συλλογικά, επαρκείς γνώσεις και εμπειρία για τις κύριες δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος, ώστε να έχει τη δυνατότητα άσκησης εποπτείας επί του συνόλου των λειτουργιών του πιστωτικού ιδρύματος.

- Ενισχύεται η σημασία της διασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται στους πελάτες, καθώς και της διαφάνειας των συναλλαγών, ως αναπόσπαστο μέρος της διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου.

- Καθορίζονται οι βασικές αρχές που θα ισχύουν στην περίπτωση εκχώρησης δραστηριοτήτων σε τρίτους, περιλαμβανομένων των εργασιών είσπραξης οφειλών και διαχείρισης καρτών.

Για την ομαλή εφαρμογή της Πράξης, εξουσιοδοτήθηκε η αρμόδια Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος να προβαίνει σε τεχνικές προσαρμογές για τις μικρές ιδίως τράπεζες ή τα χρηματοδοτικά ιδρύματα χωρίς να αλλοιώνονται οι βασικές αρχές και κατευθύνσεις της Πράξης.

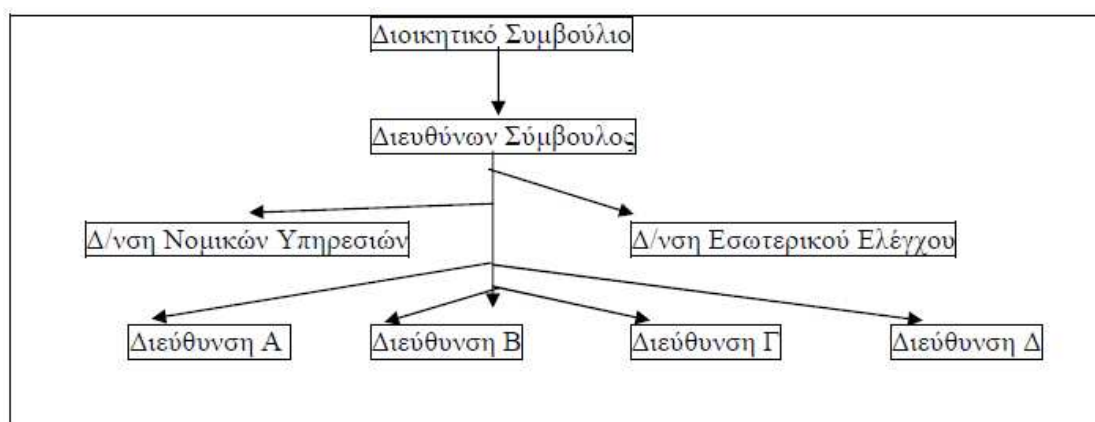
Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να κατέχει –και σήμερα συνήθως κατέχει- μια σημαντική *θέση στη διοίκηση των Τραπεζών*, αναλόγως βέβαια και το μέγεθος και την έκταση αυτών, καθώς με τον τρόπο αυτό αποκτά μεγαλύτερο κύρος και βαρύτητα στη συνείδηση των εργαζομένων και επιπλέον αποτελεί μια υπολογίσιμη δύναμη ανάμεσα στις άλλες της Τράπεζας, παρέχοντας υπηρεσίες υψηλού επιπέδου, συνήθως αποτελώντας μια ξεχωριστή διεύθυνση, που συμμετέχει μέσω του επικεφαλής της στο διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας. Πέρα από την ελεγκτική, κυρίαρχη πλευρά του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί και η συμβουλευτική, που θεωρείται ότι μπορεί να συνεισφέρει σε όλα τα τμήματα και υπηρεσίες των διευθύνσεων της Τράπεζας. Η υποστήριξη λοιπόν της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου από τη διοίκηση, αλλά και από τους εργαζομένους ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι απαραίτητη για την απρόσκοπτη λειτουργία της. Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, είναι λοιπόν μια ανεξάρτητη λειτουργία ανώτατου ιεραρχικού επιπέδου (Παπαστάθης, 2003), συμβουλευτικού χαρακτήρα, υπαγόμενη απευθείας στη διοίκηση ή σε επιτροπή ελέγχου, στελεχωμένη από εξειδικευμένο και επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό που διενεργεί δειγματοληπτικούς ελέγχους, σε τακτικά ή έκτακτα χρονικά διαστήματα και εισηγείται σχετικώς προς το ανώτατο όργανο, όταν διαπιστώνονται αδυναμίες, για τη λήψη διορθωτικών μέτρων. Είναι ασυμβίβαστο ο

Εσωτερικός Έλεγχος να είναι σε επίπεδο διεύθυνσης και να καλείται να ελέγξει γενικές διευθύνσεις. Οι λόγοι αυτοί και όχι μόνο, είναι που θέλουν τον Εσωτερικό Έλεγχο να κατέχει μια θέση ισάξια των υψηλόβαθμων διευθύνσεων στην επιχείρηση. Ο βαθμός εξουσίας του προσδιορίζεται θεωρητικά και πρακτικά από τη θέση που κατέχει μέσα στον οργανισμό (Παπαστάθης, 2003).

Η ιεραρχική υπαγωγή του Εσωτερικού Ελέγχου, εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την οργανωτική υποδομή και το μέγεθος της επιχείρησης, την αντίληψη που έχουν οι διοικούντες για τον έλεγχο καθώς επίσης, αν η εταιρία, η Τράπεζα εν προκειμένω, είναι εισηγμένη ή όχι στο χρηματιστήριο αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) (Παπαστάθης, 2003). Έτσι ακολουθεί η παρακάτω διάκριση:

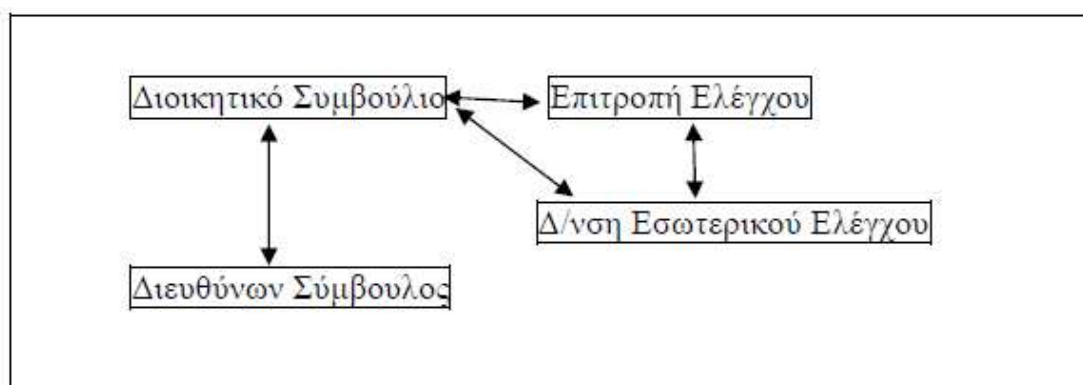
- **Μη εισηγμένες στο Χ.Α.Α. Τράπεζες (πίνακας 3)** : Η υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου για να είναι αποτελεσματική, θα πρέπει ίσως να υπάγεται απευθείας στο διευθύνοντα Σύμβουλο, ο οποίος με τη σειρά του έχει την εξουσιοδότηση από το διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας να ενεργεί για την επίτευξη των στόχων του πιστωτικού ιδρύματος και για την εύρυθμη γενικότερα λειτουργία του. Πλεονεκτήματα αυτής της υπαγωγής είναι η πληροφόρηση από την πηγή, η συνεργασία, η επικοινωνία, η άμεση κινητοποίηση της διοίκησης για διορθωτικές ενέργειες και το γεγονός ότι προσδίδεται κύρος στην υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου.

Πίνακας 3

Εισηγμένες στο Χ.Α.Α. Τράπεζες (Πίνακας 4): Κατόπιν αποφάσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και του άρθρου 24, ν. 3371/2005 ο Εσωτερικός Έλεγχος διορίζεται από το διοικητικό Συμβούλιο και υπάγεται σε αυτό, ενώ παράλληλα εποπτεύεται (DeZoor, 1997) από τριμελή ελεγκτική επιτροπή "Επιτροπή Ελέγχου", η οποία εκλέγεται από το διοικητικό Συμβούλιο και φέρει την ευθύνη των τελικών πορισμάτων και αναφορών που συντάσσει το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου. Αυτή με τη σειρά της, με τακτικές εκθέσεις ή έκτακτες αναφορές ενημερώνει το διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας Αυτή, όντας ενήμερη της κατάστασης που επικρατεί αποφασίζει να ακολουθήσει ή όχι τις συμβουλές που έχουν συντάξει οι εσωτερικοί ελεγκτές (Colbert, 2002).

Πίνακας 4

Ο Ρόλος του Γενικού Επιθεωρητή. Ο *Γενικός διευθυντής* που εποπτεύει τη διεύθυνση φέρει τον τίτλο του Γενικού Επιθεωρητή και είναι αρμόδιος για την εποπτεία της δραστηριότητας του Εσωτερικού Ελέγχου στον Όμιλο και της συμμόρφωσης με τα «Επαγγελματικά Πρότυπα Άσκησης του Εσωτερικού Ελέγχου» και τον «Κώδικα _εοντολογίας» του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA). Ο Γενικός Επιθεωρητής:

- I. είναι στέλεχος της Τράπεζας, πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης,
- II. τοποθετείται ή απαλλάσσεται των καθηκόντων του μόνο από το _Σ. της Τράπεζας, κατόπιν εισήγησης της Επιτροπής Ελέγχου και σχετικής πρότασης του διευθύνοντος Συμβούλου,

III. αναφέρεται μέσω της Επιτροπής Ελέγχου στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας και απευθείας στον διευθύνοντα Σύμβουλο,

IV. διευθύνει υπαλλήλους που ανήκουν στο προσωπικό του Εσωτερικού Ελέγχου και έχουν υπαχθεί σε αυτόν, ή απασχολούνται στο πλαίσιο ελεγκτικών ομάδων, ή συμβάλλουν κατά κάποιο τρόπο στην ανάπτυξη της δραστηριότητας Εσωτερικού Ελέγχου. Ο Γενικός Επιθεωρητής και το κατάλληλα εξουσιοδοτημένο προσωπικό του Εσωτερικού Ελέγχου, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους πρέπει να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση σε όλα τα στοιχεία ή αρχεία και επικοινωνούν ακώλυτα με οποιαδήποτε συλλογικά όργανα και στελέχη της Τράπεζας, ενώ οφείλουν να συνεργάζονται με τους εξωτερικούς ελεγκτές και τις Εποπτικές Αρχές, παρέχοντας την προβλεπόμενη πληροφόρηση.

3.2.8 Η διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου

Η διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου - Επιθεώρησης της Τράπεζας:

- Αναφέρεται, μέσω του Γενικού Επιθεωρητή στο Διοικητικό Συμβούλιο, την Επιτροπή Ελέγχου και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο

- Είναι διοικητικά ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες μονάδες της Τράπεζας και στελεχώνεται από προσωπικό το οποίο είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, χωρίς να έχει εκτελεστικές ή λειτουργικές αρμοδιότητες σε οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα της Τράπεζας και τοποθετείται ή απαλλάσσεται των καθηκόντων του με αποφάσεις της διοίκησης, κατόπιν εισήγησης του Γενικού Επιθεωρητή. Σκοπός της διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου στις Τράπεζες είναι σε γενικές γραμμές να ελέγχει αν:

- I. οι ενέργειες των εργαζομένων συνάδουν με τις διαδικασίες και τους νόμους σε ισχύ,

- II. οι κίνδυνοι αναγνωρίζονται και διαχειρίζονται καταλλήλως,

- III. η χρηματοοικονομική, η διοικητική λειτουργική και παραγωγική πληροφόρηση είναι ακριβής και έγκυρη,

- IV. ο επιχειρησιακός σχεδιασμός υλοποιείται με συνέπεια και οι στόχοι επιτυγχάνονται,

V. υπάρχει συνεχής παρακολούθηση των εξελίξεων και προσαρμογή σε αυτές όσον αφορά την ποιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου (controls) και τεχνική εξέλιξη των συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου,

VI. εντοπίζονται και αντιμετωπίζονται οι νομικές και κανονιστικές εξελίξεις στα ζητήματα που έχουν επίδραση στον Οργανισμό. Παρατηρείται λοιπόν, ότι ο εσωτερικός έλεγχος στις Τράπεζες δε μένει πλέον στα στενά όρια του ελέγχου των διαδικασιών, καθώς όπως έχει αναφερθεί, ο εσωτερικός έλεγχος έχει και συμβουλευτική πλευρά. Έτσι, η μεθοδολογία του, παύει να βασίζεται σε ένα παραδοσιακό σύστημα και λαμβάνει σοβαρά υπόψη τη συνεχή αποτίμηση του κινδύνου, το περιβάλλον ελέγχου, τις παρεχόμενες πληροφορίες και την επικοινωνία αυτών και την παρακολούθηση του συνόλου των κινδύνων.

3.2.9 Η Ελεγκτική Επιτροπή

Η Επιτροπή Ελέγχου (Audit Committee) συγκροτείται από ανώτατα στελέχη, κατόπιν αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου και αποτελεί εκτελεστικό όργανο της διοίκησης (Carcello et al, 2002). Αυτή είναι αρμόδια για θέματα ελέγχου που σχετίζονται με την εφαρμογή των διαδικασιών, οργανωτικούς ελέγχους, τη γενικότερη πολιτική της Τράπεζας και τους επιχειρησιακούς της στόχους. Επίσης, θεσπίζει τον οργανόγραμμα της Τράπεζας και το επανεξετάζει, αναλόγως τις διαπιστωθείσες αδυναμίες και τη μεταβολή της πολιτικής του πιστωτικού ιδρύματος. Ακόμη, είναι υπεύθυνη για την εποπτεία της διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου εκφράζοντας την άποψη της διοίκησης, αλλά παράλληλα συνεργάζεται με αυτήν για τη διαμόρφωση του προγράμματος ελέγχου σε κάθε διαχειριστική χρήση. Λαμβάνει τα πορίσματα και τις εκθέσεις της διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου και κατόπιν συζητήσεως με αυτή και τη διοίκηση, προωθεί τυχόν προτάσεις ή μεταβολές (Abbott et al., 2000). Τέλος, είναι υπεύθυνη να λαμβάνει μέριμνα για τη συμμετοχή του Γενικού Επιθεωρητή στις συγκεντρώσεις του διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας. Όσον αφορά τη σχέση της διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου με την Ελεγκτική Επιτροπή, αυτή πρέπει να είναι σχέση συνεργασίας βασισμένη σε ειλικρίνεια και αξιοπιστία, με διακεκριμένους ρόλους, καθώς έχουν αναγνωρισθεί βάσει μελετών, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικές απειλές, όπως η δυσλειτουργική υποβολή ελεγκτικών εκθέσεων από τα ανώτερα ελεγκτικά στελέχη προς την Ελεγκτική

Επιτροπή, η μη πλήρης ανάθεση στην Ελεγκτική Επιτροπή των προσλήψεων, απολύσεων και εκτιμήσεων-κρίσεων των επικεφαλής των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου και ότι δεν είχαν όλες οι Ελεγκτικές Επιτροπές μέλη, ή τουλάχιστον ένα μέλος εκπαιδευμένο και με προσόντα στη Λογιστική (Joe et al., 2009).

3.2.10 Κατηγορίες Εσωτερικών Ελέγχων στις Τράπεζες

Δεδομένου ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος έχει ως στόχο την αξιολόγηση της επάρκειας του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και αυτά εκτείνονται σε όλες τις δραστηριότητες της Τράπεζας, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι τα είδη του Εσωτερικού Ελέγχου είναι όσα και οι δραστηριότητες του φορέα, δηλαδή διοικητικές, οικονομικές, λειτουργικές, παραγωγικής φύσης και οποιαδήποτε άλλη θα είχε εφαρμογή σε ένα Τραπεζικό Ίδρυμα. Για λόγους ευκολίας και εξαιτίας του γεγονότος ότι υπάρχει αλληλοσύνδεση και σύγχυση της μιας δραστηριότητας με την άλλη, θα θεωρήσουμε ότι οι εσωτερικοί έλεγχοι διακρίνονται σε μόνο τέσσερις βασικές κατηγορίες υπό την ευρεία έννοια. Αυτοί είναι οι:

Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits), που έχουν ως στόχο να διαπιστώσουν κατά πόσο τηρούνται οι διάφορες διαδικασίες στον τομέα της παραγωγής σε όλη τη διαχειριστική χρήση, αν δηλαδή γίνεται ορθή χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού, αν τηρείται η διαδικασία εφοδιασμού των καταστημάτων, αν τηρούνται οι προδιαγραφές των προϊόντων και το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα, αν ο προϋπολογισμός κάθε διαχειριστικής χρήσης είναι μέσα στα προβλεπόμενα όρια, αν υπάρχουν αποθέματα και αν το ύψος τους υπερβαίνει το κανονικό.

Οικονομικοί Έλεγχοι (Financial Audits), που σχετίζονται με τον έλεγχο της ακρίβειας, αξιοπιστίας, ειλικρίνειας και αλήθειας των οικονομικών καταστάσεων και με έλεγχο για οικονομικές ατασθαλίες των εργαζομένων σε δίκτυο και διοίκηση.

Λειτουργικοί Έλεγχοι (Operational Audits), που αναφέρονται στον έλεγχο της τήρησης των προβλεπόμενων διαδικασιών και της σωστής λειτουργίας των επιμέρους τμημάτων και της Τράπεζας στο σύνολό της.

Διοικητικοί Έλεγχοι (Management Audits), που λειτουργούν διαφορετικά από τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, καθώς αρχίζουν από τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας της επιχειρησιακής στρατηγικής του πιστωτικού ιδρύματος, για

να συνεχίσουν με τους τεθέντες στόχους και να εισέλθουν στον έλεγχο της διοίκησης εν γένει, όπως της διαχείρισης του τμήματος ανθρώπινου δυναμικού και της κατάλληλης στελέχωσης και εκπαίδευσής του. Οι Διοικητικοί Έλεγχοι αφορούν την ορθότητα των αποφάσεων που έχουν ληφθεί, αναφέρεται δηλαδή στο διοικητικό σκέλος της Τράπεζας.

3.2.11 Κατηγορίες Συστημάτων Ελέγχου και Εφαρμογή τους στις Τράπεζες

Οι εργασίες ενός πιστωτικού ιδρύματος ελέγχονται με διαφορετικούς τρόπους και από διαφορετικούς φορείς, όπως από τα υπηρεσιακά του όργανα, από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές και από ελεγκτικά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος. Τα αρμόδια υπηρεσιακά όργανα ασκούν προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο, ενώ οι Εσωτερικοί Ελεγκτές ασκούν τακτικούς και έκτακτους, ειδικούς και γενικούς. Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές τέλος, περιορίζονται στον έλεγχο των ετησίων οικονομικών καταστάσεων, σε συνεργασία συνήθως και με τη συνδρομή και τα πορίσματα της υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, με την προϋπόθεση πάντα ότι πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις αντικειμενικότητας και ανεξαρτησίας, οι οποίες συνεισφέρουν ουσιαστικά στην ποιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου. Σκόπιμο κρίνεται στο σημείο αυτό να αναφερθούν και οι σημαντικότερες κατηγορίες συστημάτων ελέγχου και η ενδεικτική εφαρμογή τους στα πιστωτικά ιδρύματα. Τα βασικότερα συστήματα ελέγχου είναι τα:

1. Γενικά, που δεν αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η χρησιμοποίηση κωδικού πρόσβασης στα μηχανογραφικά πληροφοριακά συστήματα (on-line) των Τραπεζών.
2. Ειδικά, που αναφέρονται σε συγκεκριμένα θέματα και αντικείμενα της Τράπεζας. Τέτοια συστήματα αποτελούν για παράδειγμα οι ειδικές εφαρμογές έγκρισης και απόρριψης ή περιορισμού δανείων, με εμφάνιση συγκεκριμένης αιτιολογίας, η οποία προκύπτει είτε μηχανογραφικά, είτε χειροκίνητα.
3. Προληπτικά, είναι τα συστήματα ελέγχου που έχουν δημιουργηθεί για να αποτρέπουν καταστάσεις και λάθη, όπως για παράδειγμα όταν για το αίτημα χορήγησης ενός συγκεκριμένου ποσού απαιτείται λήψη εγγυητή και πριν την προώθησή του στα αρμόδια εγκριτικά υπάρχει ειδοποίηση για τη συγκεκριμένη παράλειψη ή άλλες παραλείψεις, πρόκειται λοιπόν για κάποιες ασφαλιστικές

δικλείδες των μηχανογραφικών συστημάτων. Προληπτικός έλεγχος θεωρείται και όταν επικεφαλής των διαφόρων υπηρεσιών της Τράπεζας ζητούν τη συνδρομή των Εσωτερικών Ελεγκτών για την αποφυγή λαθών που εντοπίζουν σε διαδικασίες κατά την εργασία τους.

4. Κατασταλτικά-ανιχνευτικά, είναι τα συστήματα ελέγχου που διενεργούνται μετά το πέρας της συναλλαγής, όπως για παράδειγμα το «κλείσιμο ταμείου», που έχει ως στόχο την συμφωνία των πραγματικών συναλλαγών (με βάση τον αριθμό και το ποσό τους) με τις συναλλαγές που διενεργήθηκαν μέσω του συστήματος «on-line» των Τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ

ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

Στο παρόν κεφάλαιο καθορίζεται το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τον εσωτερικό έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων εντός Ελλάδος, ενώ μελετούνται τα μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα της Ελλάδος όσον αφορά τον τρόπο διαχείρισης των κινδύνων όπως τον πιστωτικό, της αγοράς και τον λειτουργικό. Πιο αναλυτικά:

4.1 Ορισμός και στόχοι Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

1. Σύμφωνα με την πράξη 2577/9.3.2006 του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου αποτελεί σύνολο ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που καλύπτει σε συνεχή βάση κάθε δραστηριότητα του πιστωτικού ιδρύματος και συντελεί στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία του.

2. Ειδικότερα αποβλέπει στη διασφάλιση των ακόλουθων ιδίως στόχων:

2.1. Τη συνεπή υλοποίηση της επιχειρησιακής στρατηγικής με αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων.

2.2. Την αναγνώριση και αντιμετώπιση των πάσης φύσεως κινδύνων που αναλαμβάνονται, περιλαμβανομένου και του λειτουργικού κινδύνου.

2.3. Την διασφάλιση της πληρότητας και της αξιοπιστίας των στοιχείων και πληροφοριών που απαιτούνται για τον ακριβή και έγκαιρο προσδιορισμό της χρηματοοικονομικής κατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος και την παραγωγή αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων.

2.4. Τη συμμόρφωση με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του, περιλαμβανομένων των εσωτερικών κανονισμών και των κανόνων δεοντολογίας.

2.5. Την πρόληψη και την αποφυγή λανθασμένων ενεργειών και παρατυπιών που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη φήμη και τα συμφέροντα του πιστωτικού ιδρύματος, των μετόχων και των συναλλασσομένων με αυτό.

4.2 Βασικές αρχές και κριτήρια αξιολόγησης της οργανωτικής δομής του ΣΕΕ

4.2.1 Γενικά

1. Κάθε πιστωτικό ίδρυμα διαθέτει καταγεγραμμένη, τεκμηριωμένη και εγκεκριμένη από το Δ.Σ. Επιχειρησιακή Στρατηγική με χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον ενός έτους και σαφείς στόχους, τόσο για το ίδιο πιστωτικό ίδρυμα όσο και για τον όμιλο του οποίου είναι επικεφαλής, που αναφέρεται ιδίως στα ακόλουθα:

1.1. Καταγραφή και ιεράρχηση των άμεσων και μελλοντικών επιχειρησιακών στόχων.

1.2. Διαφανή διάρθρωση και επαρκή τεκμηρίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στο εσωτερικό και εξωτερικό και κατάλληλες αναφορές που θα καθιστούν δυνατή την κατανόηση της δομής του πιστωτικού ιδρύματος και του ομίλου, τον έλεγχο από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, καθώς και την υλοποίηση της υιοθετηθείσας πολιτικής διαχείρισης κινδύνων σε επίπεδο ομίλου.

1.3. Προϋπολογισμό για το είδος και τον όγκο των δραστηριοτήτων, καθώς και τα προβλεπόμενα οικονομικά αποτελέσματα.

1.4. Τα αποδεκτά όρια και το είδος των κινδύνων που πρόκειται να αναληφθούν, οι παραδοχές με βάση τις οποίες εκτιμώνται και η κάλυψή τους από τα ίδια κεφάλαια.

2. Για την αποτελεσματικότητα του ΣΕΕ ως συνόλου, θα πρέπει να διασφαλίζεται ιδίως ότι:

2.1. Είναι επαρκώς τεκμηριωμένο και λεπτομερώς καταγεγραμμένο ως προς τα σημεία ελέγχου και τις διαδικασίες.

2.2. Είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο προς το εύρος, τον όγκο, τους κινδύνους και την πολυπλοκότητα των εργασιών του ιδρύματος, του ομίλου συνολικά και των θυγατρικών, καθώς και προς τις ιδιαιτερότητες των χωρών στις οποίες δραστηριοποιείται.

2.3. Καλύπτει πλήρως όλες τις δραστηριότητες και τις συναλλαγές του πιστωτικού ιδρύματος.

2.4. Παρέχει δυνατότητα ελέγχου των εργασιών των οποίων η διεκπεραίωση ανατίθεται σε άλλες επιχειρήσεις (outsourcing) σύμφωνα με το Παράρτημα 1 της παρούσας Πράξης.

2.5. Υποστηρίζεται από ολοκληρωμένο σύστημα διοικητικών πληροφοριών (MIS) και επικοινωνίας με σαφώς καθορισμένες ιεραρχικές γραμμές αναφοράς που θα επιτρέπουν την έγκαιρη ροή και την αξιοπιστία της απαιτούμενης πληροφόρησης σε κάθε λειτουργό ή διοικητικό όργανο για την εκτέλεση του έργου του.

2.6. Προβλέπει τη διεξαγωγή από τα αρμοδίως επιφορτισμένα όργανα ή μονάδες, περιοδικών ή και έκτακτων ελέγχων, για τη διαπίστωση της συνεπούς εφαρμογής των κανόνων και διαδικασιών από όλες τις υπηρεσιακές μονάδες.

2.7. Διαθέτει εσωτερική συνοχή των μηχανισμών ελέγχου για το σύνολο του πιστωτικού ιδρύματος και του ομίλου του.

2.8. Προβλέπει διαδικασίες για την αξιολόγηση της επάρκειάς του, με κριτήρια:

2.8.1. Τη συνέπεια της εφαρμογής των διαδικασιών.

2.8.2. Τις ποσοτικές και ποιοτικές επιπτώσεις από παραβιάσεις των κανόνων ασφαλείας ή από λάθη και παραλήψεις στην εφαρμογή τους.

2.8.3. Την ύπαρξη μηχανισμών άμεσης αναθεώρησης των διαδικασιών για την αντιμετώπιση των αδυναμιών που διαπιστώνονται από τις τακτικές ή έκτακτες αξιολογήσεις τους.

3. Η Τράπεζα της Ελλάδος θεωρεί ιδιαίτερα χρήσιμη την ανάπτυξη μεθόδων αυτοαξιολόγησης από τις υπηρεσιακές μονάδες, υπό την προϋπόθεση υιοθέτησης καταγεγραμμένων αντικειμενικών κριτηρίων και τελικής αξιολόγησής τους από τη Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης.

4.2.2 Οργανωτική δομή – Διαδικασίες

4. Για τη διασφάλιση αποτελεσματικής οργανωτικής δομής και επάρκειας του ΣΕΕ απαιτείται για κάθε δραστηριότητα αναλυτική περιγραφή και σαφής καθορισμός των αρμοδιοτήτων και ορίων ευθύνης κάθε εμπλεκόμενης υπηρεσιακής μονάδας και Επιτροπής, καθώς και αντίστοιχες διαδικασίες εξουσιοδότησης.

Ειδικότερα απαιτείται:

4.1. Η αναλυτική καταγραφή των διαδικασιών διεξαγωγής κάθε εργασίας, που κοινοποιείται στο αρμόδιο για την εκτέλεση και τον έλεγχο της προσωπικό.

4.2. Η ενσωμάτωση σε όλους τους κανονισμούς διεξαγωγής των εργασιών του πιστωτικού ιδρύματος, κατάλληλων μηχανισμών ελέγχου που θα διασφαλίζουν ότι όλες οι συναλλαγές είναι έγκυρες και νόμιμες, έχουν εκτελεστεί σύμφωνα με όλους τους κανόνες λειτουργίας της κάθε υπηρεσιακής μονάδας, έχουν αξιολογηθεί ως προς τους κινδύνους που ενέχουν, έχουν διεκπεραιωθεί από κατάλληλα εξουσιοδοτημένα και άμεσα εντοπιζόμενα άτομα, έχουν καταχωρηθεί στα προβλεπόμενα για κάθε περίπτωση αρχεία και έχουν ενταχθεί στο σύστημα διοικητικής πληροφόρησης.

4.3. Η πρόβλεψη για άμεση ή έμμεση εμπλοκή δύο τουλάχιστον λειτουργών του πιστωτικού ιδρύματος σε κάθε δραστηριότητα ή ελεγκτική λειτουργία (four eyes principle) μέχρι την ολοκλήρωσή της. Το πιστωτικό ίδρυμα, αξιολογώντας το επίπεδο των κινδύνων, μπορεί κατ'εξαιρεση από τις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου να προβλέπει απλοποιημένες καταγεγραμμένες διαδικασίες για ορισμένες κατηγορίες συναλλαγών, με καθορισμό συγκεκριμένου ορίου συναλλαγών ή και άλλων ποιοτικών χαρακτηριστικών.

4.4. Η συμβουλευτική (τουλάχιστον) συμμετοχή των Μονάδων Εσωτερικής Επιθεώρησης, Διαχείρισης Κινδύνων και Κανονιστικής Συμμόρφωσης στο σχεδιασμό νέων προϊόντων και διαδικασιών σε θέματα που αφορούν στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων, καθώς και για την εκτίμηση του λειτουργικού κινδύνου που μπορεί να προκύψει, σε περιπτώσεις σημαντικών αλλαγών (συγχωνεύσεις, εξαγορές κλπ), προκειμένου να ενσωματωθούν οι κατάλληλοι ελεγκτικοί μηχανισμοί, οι μηχανισμοί διαχείρισης κινδύνων και να διασφαλισθεί η συμβατότητα με τους ισχύοντες κανόνες.

4.2.3 Όργανα διοικητικής διαχείρισης ΣΕΕ

A. Αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) και της Διοίκησης.

1. Ανεξάρτητα από την οργανωτική διάρθρωση κάθε πιστωτικού ιδρύματος καθορίζονται τα εξής:

1.1. Το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ. Σ.) οφείλει να διαθέτει, ως σύνολο, επαρκείς γνώσεις και εμπειρία τουλάχιστον για τις σημαντικότερες των δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος, ώστε να έχει τη δυνατότητα άσκησης εποπτείας επί του συνόλου των λειτουργιών είτε άμεσα είτε μέσω των Επιτροπών που

θεσμοθετούνται υποχρεωτικά ή κατά τη διακριτική ευχέρεια του πιστωτικού ιδρύματος με βάση την παρούσα Πράξη. Το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να διασφαλίζει τη συμμετοχή στο Δ.Σ. τουλάχιστον ενός ή στην περίπτωση που πληρούται η προϋπόθεση της παρ. 2.2. της ενότητας Β του παρόντος Κεφαλαίου, δύο μη εκτελεστικών και ανεξάρτητων μελών.

Για την αποφυγή περιπτώσεων σύγκρουσης καθηκόντων η Τράπεζα της Ελλάδος κρίνει σκόπιμο τα πιστωτικά ιδρύματα να υιοθετούν τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης που αφορούν, ιδίως, το διαχωρισμό των εκτελεστικών και εποπτικών αρμοδιοτήτων των μελών του Δ.Σ., περιλαμβανομένου του διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου από τις εκτελεστικές αρμοδιότητες του Διευθύνοντος Συμβούλου.

2. Το Δ.Σ. έχει, γενικά, την ευθύνη για τη συνεπή εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Πράξης και μεταξύ άλλων την ευθύνη:

2.1. Του στρατηγικού προσανατολισμού του πιστωτικού ιδρύματος της επαναξιολόγησής του και της υιοθέτησης κατάλληλων πολιτικών που αποσκοπούν στη διασφάλιση επαρκούς και αποτελεσματικού ΣΕΕ.

2.2. Της ύπαρξης κατάλληλης πολιτικής, τόσο για τη διαχείριση κινδύνων με καθορισμό των εκάστοτε αποδεκτών ανωτάτων ορίων ανάληψης κινδύνου, όσο και για την κανονιστική συμμόρφωση.

2.3. Της διαμόρφωσης του κατάλληλου εσωτερικού περιβάλλοντος, που διασφαλίζει ότι κάθε στέλεχος σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα του πιστωτικού ιδρύματος κατανοεί τόσο τη φύση κάθε κινδύνου που σχετίζεται με τις δραστηριότητες στις οποίες μετέχει ή εποπτεύει, όσο και την ανάγκη της αποτελεσματικής αντιμετώπισής τους, αναγνωρίζει τη σημασία των ελεγκτικών διαδικασιών και διευκολύνει την εφαρμογή τους.

2.4. Της υιοθέτησης Κώδικα Ηθικής Συμπεριφοράς που εφαρμόζεται από τη Διοίκηση και το σύνολο του προσωπικού του πιστωτικού ιδρύματος επί τη βάση των γενικώς αποδεκτών αρχών (επιμέλεια, αποτελεσματικότητα, υπευθυνότητα, ευπρέπεια στις σχέσεις με το κοινό, μη αίτηση ή αποδοχή ασυνήθους αξίας ωφελημάτων, τήρηση επαγγελματικού απορρήτου κλπ).

2.5. Της παροχής στη Διοίκηση και τις υπηρεσιακές μονάδες όλων των απαραίτητων μέσων για την υλοποίηση του έργου τους.

2.6. Της ακρίβειας των δημοσιευομένων ετήσιων και περιοδικών οικονομικών καταστάσεων του πιστωτικού ιδρύματος και του ομίλου, σε ατομική και ενοποιημένη βάση αντίστοιχα, καθώς και των υποβαλλομένων στην Τράπεζα της Ελλάδος και τις άλλες εποπτικές αρχές στοιχείων.

2.7. Της διασφάλισης ότι η λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος είναι σύμφωνη με τα προβλεπόμενα από το θεσμικό πλαίσιο, τους εσωτερικούς κανονισμούς και τις αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα ως προς την επιλογή και τυχόν αντικατάσταση των στελεχών που κατέχουν καίριες θέσεις.

2.8. Της ύπαρξης καταγεγραμμένων διαδικασιών (ανάθεση συγκεκριμένων ρόλων και συντονισμό τους, εξουσιοδοτημένα πρόσωπα για επικοινωνία με την Τράπεζα της Ελλάδος ή και άλλες αρχές, εναλλακτικές πηγές κάλυψης αναγκών ρευστότητας κλπ) που θα διασφαλίζουν:

2.8.1. την αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων που θέτουν σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος και

2.8.2. την αποκατάσταση και απρόσκοπτη συνέχιση της επιχειρησιακής του λειτουργίας.

3. Η Διοίκηση, η οποία για τους σκοπούς εφαρμογής της παρούσας Πράξης νοείται ως το ανώτατο διοικητικό όργανο με εκτελεστικές αρμοδιότητες, έχει μεταξύ άλλων την ευθύνη:

3.1. Της συνεπούς υλοποίησης της εγκεκριμένης από το Δ.Σ. επιχειρησιακής στρατηγικής και της εξειδίκευσής της με τη χάραξη κατάλληλης για κάθε λειτουργία πολιτικής, τον καθορισμό επιμέρους στόχων για κάθε τομέα δραστηριότητας, διοικητικό όργανο και υπηρεσιακή μονάδα. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και :

3.1.1. Η υλοποίηση της εγκεκριμένης από το Δ.Σ. πολιτικής διαχείρισης κινδύνων.

3.1.2. Ο καθορισμός των επιμέρους ορίων και των αρμοδιοτήτων κάθε υπηρεσιακής μονάδας στη διαχείριση των κινδύνων και η αξιολόγηση της απόδοσής της.

3.1.3. Ο διαρκής έλεγχος της διαχείρισης των κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος μέσα στα εγκεκριμένα από το Δ.Σ. όρια ανάληψης.

3.2. Της ανάπτυξης και ενσωμάτωσης των μηχανισμών και διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου, που προσιδιάζουν στο εύρος, το μέγεθος και τη φύση των εργασιών του πιστωτικού ιδρύματος, της περιοδικής αξιολόγησης των σημαντικών,

από πλευράς επιπτώσεων, δυσλειτουργιών και της εν γένει αποτελεσματικής εφαρμογής του ΣΕΕ.

4.3 ΣΕΕ Ελληνικών τραπεζών

4.3.1 Εθνική Τράπεζα

Οι λειτουργίες διαχείρισης κινδύνων επιβλέπονται από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων (ΕΔΚ) του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΤΕ, με τη συνδρομή της Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου. Η Επιτροπή συνεδριάζει τακτικά τουλάχιστον τέσσερις φορές ετησίως. Άλλα θεσμικά όργανα, στα οποία στηρίζεται η διαχείριση κινδύνων και στα οποία συμμετέχει μεταξύ άλλων ως μέλος ο Γενικός Διευθυντής Διαχείρισης Κινδύνων και Κινδύνων Πιστοδοτήσεων, είναι η Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού - Παθητικού (ALCO), η Εκτελεστική Επιτροπή, η Επιτροπή Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου και οι Επιτροπές Πιστοδοτήσεων της Τράπεζας, με καθοριστικής σημασίας συμβολή στη λήψη αποφάσεων για θέματα ανάληψης και διαχείρισης κινδύνων, θέματα πιστοδοτήσεων καθώς και ορισμό του πλαισίου ευχερειών ανάληψης κινδύνων. Το πλαίσιο διακυβέρνησης της διαχείρισης κινδύνων συμπληρώνεται από τη Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου, η οποία ενεργεί ως ανεξάρτητος φορέας ελέγχου, με στόχο την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων και του περιβάλλοντος ελέγχων και αναφέρεται, μέσω της Επιτροπής Ελέγχου του ΔΣ, απευθείας στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας.

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Η Τράπεζα χρησιμοποιεί συστήματα αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου τα οποία διαφοροποιούνται με βάση τα χαρτοφυλάκιά της. Η χρήση των συστημάτων αυτών έχει ως στόχο την αξιόπιστη διαβάθμιση των πιστούχων για τη λήψη των βέλτιστων αποφάσεων σε θέματα που άπτονται της πολιτικής πιστοδοτήσεων, καθώς επίσης και τον υπολογισμό της Αναμενόμενης Ζημίας (EL) και των συστατικών της⁷⁹.

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Για την αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου αγοράς, η Τράπεζα υπολογίζει σε καθημερινή βάση τη Μέγιστη Δυνητική Ζημία (ΜΔΖ) για το σύνολο του εμπορικού και του διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλακίου της, καθώς και για τους επιμέρους κινδύνους που αυτό ενέχει (επιτοκιακό, μετοχικό και συναλλαγματικό κίνδυνο). Ο υπολογισμός αφορά σε χρονικό ορίζοντα μίας ημέρας και επίπεδο εμπιστοσύνης 99%. Επιπλέον, διενεργείται σε εβδομαδιαία βάση πρόγραμμα προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (stress testing) που συνίσταται στον υπολογισμό κέρδους/ζημίας του εμπορικού και του διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλακίου της Τράπεζας σε περιπτώσεις ακραίων μεταβολών στις αγορές. Τα σενάρια που εφαρμόζονται βασίζονται σε υποδείξεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (IMF) και αφορούν τις τρεις βασικές κατηγορίες κινδύνου του χαρτοφυλακίου της ΕΤΕ (επιτοκιακός, μετοχικός και συναλλαγματικός κίνδυνος).

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Η Στρατηγική Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου εξειδικεύεται στην Πολιτική και Μεθοδολογία Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου, η οποία περιλαμβάνει τις αρχές, τα πρότυπα και τις κατευθυντήριες οδηγίες αναφορικά με:

- τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και την παρακολούθηση των λειτουργικών κινδύνων,
- τον προσδιορισμό δράσεων άμβλυνσής τους,
- τον καθορισμό και την παρακολούθηση Βασικών Δεικτών Κινδύνων (Key Risk Indicators),
- τη συλλογή δεδομένων ζημιογόνων γεγονότων.

Επιπλέον, η ΕΤΕ βρίσκεται σε διαδικασία υλοποίησης της μηχανογραφικής εφαρμογής OpVar της Algorithmics, η οποία υποστηρίζει το πλαίσιο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου και συμβάλει αποτελεσματικά στην ενεργή διαχείρισή του στην Τράπεζα και τον Όμιλο, από το δεύτερο εξάμηνο του 2010.

Ανάλυση σεναρίων (Scenario Analysis):

Η Τράπεζα διεξάγει αναλύσεις ευαισθησίας των επιτοκιακών εσόδων, με την εφαρμογή εναλλακτικών σεναρίων μεταβολών στα επιτόκια και τα επιτοκιακά περιθώρια, καθώς και στους ρυθμούς μεταβολής των δανείων και άλλων βασικών στοιχείων του ισολογισμού, για τον υπολογισμό της επίδρασής τους στα καθαρά επιτοκιακά αποτελέσματα.

Εσωτερικός έλεγχος - επιθεώρηση

Ο Εσωτερικός Έλεγχος - Επιθεώρηση της Τράπεζας και του Ομίλου, ως ανεξάρτητη Μονάδα, εποπτεύει την εφαρμογή των θεσπισμένων πολιτικών, κανονισμών και διαδικασιών. Παράλληλα αποτελεί το κεντρικό συντονιστικό όργανο, που καθοδηγεί και εποπτεύει τις Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ) των θυγατρικών, ώστε να διενεργούνται οι έλεγχοι που απαιτούνται για την κάλυψη περιοχών υψηλού κινδύνου σε επίπεδο Ομίλου (risk based approach).

4.3.2 Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias

Οι αρχές διαχείρισης κινδύνων της τράπεζας διαμορφώνονται από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου. Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο και απαρτίζεται από τον πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου, το Διευθύνοντα Σύμβουλο, τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο-Υπεύθυνο για όλες τις τραπεζικές δραστηριότητες, τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο-Υπεύθυνο για τη λιανική τραπεζική, τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο-Υπεύθυνο για τους κινδύνους και τρία ακόμη μέλη. Ο Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος Κινδύνων είναι ο επικεφαλής του Τμήματος Διαχείρισης Κινδύνων. Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων παίρνει στρατηγικές αποφάσεις για τη διαχείριση των κινδύνων με σκοπό τη μεγιστοποίηση των κερδών από τη μία πλευρά, και τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και την ελαχιστοποίηση των κινδύνων από την άλλη. Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων συνεδριάζει σε τριμηνιαία βάση και αναφέρεται στο Διοικητικό Συμβούλιο. Οι λειτουργίες διαχείρισης κινδύνων της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων εκτελούνται από τρεις τομείς λειτουργίας της τραπεζικής, που καλύπτουν τους ακόλουθους κινδύνους:

- Πιστωτικό κίνδυνο
- Κίνδυνο αγοράς, κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου και κίνδυνο ρευστότητας
- Λειτουργικό κίνδυνο

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Από το 2004, η Τράπεζα αναλύει την πιστοληπτική ικανότητα των εταιριών-πελατών, χρησιμοποιώντας το μοντέλο της Moody's (Moody's Risk Advisor, MRA), το οποίο κατηγοριοποιεί τους πελάτες σε 11 βαθμούς σε μια κλίμακα διαβάθμισης δανειολήπτη. Από το 2007, η συνολική αξιολόγηση των πελατών βασίζεται σε ένα 14-βάθμιο σύστημα αξιολόγησης που λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά τόσο του οφειλέτη (βαθμολογία του δανειολήπτη), καθώς και την ασφάλεια ή τις εγγυήσεις που παρέχονται.

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Τράπεζα χρησιμοποιεί το δικό της εσωτερικό υπόδειγμα VaR για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο αγοράς στο χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών της. Το εσωτερικό υπόδειγμα VaR βασίζεται στην προσομοίωση Monte Carlo. Το VaR υπολογίζεται σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99% και για περίοδο μίας ημέρας. Τα μοντέλα VaR είναι σχεδιασμένα για τη μέτρηση του κινδύνου αγοράς, υπό κανονικές συνθήκες της αγοράς. Υποτίθεται ότι κάθε αλλαγή στους παράγοντες κινδύνου ακολουθεί μία κανονική κατανομή. Η κατανομή αυτή υπολογίζεται με τη χρήση εκθετικά σταθμισμένου κινητού μέσου όρου (EWMA) ιστορικών δεδομένων έξι μηνών.

Προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων (Stress tests)

Δεδομένου ότι η προσέγγιση VaR δεν καλύπτει ακραίες συνθήκες αγοράς, η τράπεζα εφαρμόζει τεστ αντοχής, για να προσομοιώσει την επίδραση αλλαγών στην τυπική απόκλιση των κινδύνων και το σπάσιμο των ιστορικών συσχετίσεων. Οι κύριοι τύποι των τεστ αντοχής είναι οι εξής:

- Ιστορικά τεστ αντοχής
- Υποκειμενικά τεστ αντοχής
- Τεστ ευαισθησίας

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Μια Μονάδα Λειτουργικού Κινδύνου διαμορφώνεται σε κάθε παράρτημα της τραπεζής, και αυτή είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της επιχειρησιακής στρατηγικής, που αφορά την αντιμετώπιση των κινδύνων, στην περιοχή δικαιοδοσίας της. Το Διοικητικό Συμβούλιο παρακολουθεί, μέσα από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, το επιχειρησιακό επίπεδο κινδύνου συμπεριλαμβανομένου του επιπέδου των λειτουργικών ζημιών, της συχνότητας και της σοβαρότητά τους, και μέσω της Επιτροπής Ελέγχου, την κατάσταση του λειτουργικού κινδύνου που σχετίζεται με θέματα ελέγχου. Η επιτροπή Λειτουργικού Κινδύνου αξιολογεί τους κινδύνους που προκύπτουν από τις δραστηριότητες της τραπεζής, διασφαλίζει ότι κάθε επιχειρηματική οντότητα έχει τις κατάλληλες πολιτικές και διαδικασίες για τον έλεγχο του λειτουργικού κινδύνου και ότι γίνεται άμεση λήψη διορθωτικών μέτρων, όταν εντοπίζεται μια περιοχή υψηλού κινδύνου. Τα εργαλεία / μέθοδοι λειτουργικού κινδύνου είναι τα εξής:

- Η Risk & Control Self Assessment (RCSA) είναι μια τεχνική με στόχο να εντοπίσει, να αξιολογήσει και, τελικά, να περιορίσει τον λειτουργικό κίνδυνο. Η RCSA διεξάγεται κάθε χρόνο, εάν όμως εντοπιστούν σημαντικές αλλαγές, μπορεί να γίνει και πιο συχνά.
- Οι δείκτες λειτουργικού κινδύνου είναι μετρήσεις οι οποίες βασίζονται σε ιστορικά δεδομένα που σχετίζονται με συγκεκριμένες και μετρήσιμες δραστηριότητες και αναφέρουν την έκθεση σε λειτουργικό κίνδυνο. Οι δείκτες λειτουργικού κινδύνου είναι μετρήσιμοι και εκφράζονται σαν ποσό, ποσοστό ή αναλογία.
- Η ανάλυση σεναρίων λειτουργικού κινδύνου είναι η δομή εντός της οποίας τα σενάρια καθορίζονται, τεκμηριώνονται και επιλέγονται για ανάλυση, η διαδικασία ανάλυσης αυτή καθεαυτή και η μέτρηση των αποτελεσμάτων.

4.3.3 Alpha Bank

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Τραπεζής έχει τη συνολική ευθύνη για την ανάπτυξη και την επίβλεψη του πλαισίου διαχείρισεως κινδύνων. Η Επιτροπή Διαχείρισεως

Κινδύνων συνεδριάζει σε μηνιαία βάση, αναφέρεται στο Διοικητικό Συμβούλιο για τις δραστηριότητές της και έχει την ευθύνη της εποπτείας και της ορθής εφαρμογής της πολιτικής διαχείρισεως κινδύνων. Η στρατηγική διαχείρισεως κινδύνων της Τραπεζής βασίζεται στα Εγχειρίδια Πολιτικών και Διαδικασιών που καθορίζονται από την Επιτροπή Διαχείρισεως Κινδύνων και συμπεριλαμβάνουν όλους τους κεντρικούς κανόνες διαχείρισεως των κινδύνων. Οι αρχές επικοινωνούνται σε όλο τον Όμιλο με σκοπό τη δημιουργία κοινής αντιλήψεως στη διαχείριση των κινδύνων. Η Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου είναι αρμόδια για την ανεξάρτητη αξιολόγηση της εγκυρότητας των διαδικασιών διαχείρισεως κινδύνων, της καταλληλότητας και της αποτελεσματικότητας των μέτρων ελέγχου που εφαρμόζονται. Το πλαίσιο διαχείρισεως κινδύνων και η αποτελεσματικότητά του επανεξετάζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα ώστε να είναι εναρμονισμένα και με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Κεντρικό άξονα στη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου αποτελούν τα συστήματα διαβαθμίσεως πιστωτικού κινδύνου των αντισυμβαλλομένων, τα οποία χρησιμοποιούν τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά κριτήρια αξιολογήσεως, σε συνδυασμό και με κριτήρια συναλλακτικής συμπεριφοράς, ώστε να εξάγονται στατιστικά διακριτές πιθανότητες αθετήσεως των πιστούχων. Τα υποδείγματα αυτά εξελίσσονται και εξειδικεύονται διαρκώς, με απώτερο στόχο την ένταξη όλων των χαρτοφυλακίων πιστοδοτήσεως του Ομίλου στη μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων του νέου πλαισίου απαιτήσεων της κεφαλαιακής επάρκειας. Η κλίμακα διαβαθμίσεως που χρησιμοποιείται αποτελείται από εννέα βασικές βαθμίδες, ενώ στη διευρυμένη της μορφή αποτελείται από δεκαεπτά βαθμίδες. Συμπληρωματικά και επικουρικά γίνεται χρήση και των διαβαθμίσεων που παρέχουν οι διεθνείς οίκοι πιστοληπτικής αξιολογήσεως. Η διαβάθμιση πιστωτικού κινδύνου αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για τη θέσπιση των πιστοδοτικών ορίων και των εξασφαλίσεων των πιστούχων και ανανεώνεται συστηματικά σε τακτά χρονικά διαστήματα, από τρεις μήνες έως ένα χρόνο ανάλογα με την επικινδυνότητα των πιστούχων ή και με την έλευση νέων πληροφοριών ή γεγονότων που ενδεχομένως επιδρούν σημαντικά στην πιθανότητα αθετήσεως αυτών. Επίσης, διενεργούνται σε συστηματική βάση ασκήσεις προσομοιώσεως καταστάσεων κρίσεως όπου διερευνάται η ενδεχόμενη επίπτωση στα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα λόγω δυσμενών εξελίξεων τόσο στη

συναλλακτική συμπεριφορά των πιστούχων, όσο και στο ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον.

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Επιτροπή Διαχείρισεως Στοιχείων Ενεργητικού-Παθητικού (ALCO) είναι υπεύθυνη για την έγκριση των κατευθυντήριων γραμμών, της στρατηγικής και της οργανωτικής δομής αναφορικά με τη διαχείριση του Κινδύνου Αγοράς. Ο κίνδυνος αγοράς του εμπορικού χαρτοφυλακίου μετράται με τον υπολογισμό της Αξίας σε Κίνδυνο (Value at Risk - VaR). Η μέθοδος υπολογισμού της Αξίας σε Κίνδυνο που χρησιμοποιείται είναι η μέθοδος της ιστορικής προσομοίωσης. Η Τράπεζα χρησιμοποιεί περίοδο διακρατήσεως μίας και δέκα ημερών, ανάλογα με τον χρόνο που απαιτείται για τη ρευστοποίηση του χαρτοφυλακίου. Για τον υπολογισμό της αξίας σε κίνδυνο μίας ημέρας του χαρτοφυλακίου συναλλαγών της Τραπέζης, χρησιμοποιήθηκε περίοδος μεταβλητότητας δύο ετών και διάστημα εμπιστοσύνης 99%. Για τη μέτρηση του κινδύνου αγοράς του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, συμπληρωματικά με τον υπολογισμό της Αξίας σε Κίνδυνο, ελέγχεται η συμπεριφορά του σε υποθετικές μεταβολές των παραμέτρων αγοράς (σενάρια), καθώς και σε ακραίες μεταβολές τους που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν (stress testing). Στο πλαίσιο της πολιτικής διαχείρισεως χρηματοοικονομικών κινδύνων από την Επιτροπή Διαχείρισεως στοιχείων Ενεργητικού-Παθητικού (ALCO), έχουν θεσπισθεί όρια εκθέσεως και μεγίστης ζημίας (stop loss) στα διάφορα προϊόντα που απαρτίζουν το Εμπορικό Χαρτοφυλάκιο. Όσον αφορά το συναλλαγματικό κίνδυνο, η Γενική Διεύθυνση καθορίζει όρια για την ανοικτή συναλλαγματική θέση -overnight- καθώς και για την ημερήσια ανοικτή συναλλαγματική θέση -daylight- τόσο για τη συνολική θέση όσο και ανά νόμισμα. Η συνολική θέση προκύπτει από την άθροιση της τρέχουσας θέσεως από τα στοιχεία του ισολογισμού και της προθεσμιακής θέσεως από τα παράγωγα προϊόντα. Στο πλαίσιο της ανάλυσεως των στοιχείων Ενεργητικού-Παθητικού για τον επιτοκιακό κίνδυνο, διενεργείται ανάλυση ληκτότητας (Gap Analysis) του επενδυτικού χαρτοφυλακίου ανά νόμισμα. Για την ανάλυση του επιτοκιακού κινδύνου της Τραπέζης και του Ομίλου, διενεργείται σε τακτική και σε έκτακτη βάση ανάλυση σεναρίων καθώς και προσομοίωση καταστάσεων κρίσεως για τις ανάγκες αναφορών προς τις εποπτικές αρχές, την Επιτροπή Διαχείρισεως Κινδύνων και την Επιτροπή Διαχείρισεως Στοιχείων Ενεργητικού-Παθητικού.

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Για τη διαχείριση του συγκεκριμένου κινδύνου, εφαρμόζεται από όλες τις μονάδες ενιαία πολιτική που καταγράφεται στο «Εγχειρίδιο Πολιτικής και Διαδικασιών Διαχείρισεως Λειτουργικού Κινδύνου». Το 2009, συνεχίστηκε η συλλογή ζημιογόνων γεγονότων λειτουργικού κινδύνου στην Τράπεζα και τις Εταιρίες του Ομίλου, με περαιτέρω εμπλουτισμό των πηγών αντλήσεώς τους και καταχωρίσεώς τους στην κεντρική εφαρμογή που λειτουργεί για τον σκοπό αυτό. Παράλληλα με τη συλλογή των ζημιογόνων γεγονότων, εφαρμόστηκε πλαίσιο δεικτών λειτουργικού κινδύνου (Key Risk Indicators) για τη διαχρονική παρακολούθηση της επικινδυνότητας επιμέρους λειτουργιών. Μέσω της καταγραφής και αναλύσεως των σχετικών δεδομένων, παρέχεται συστηματική ενημέρωση για θέματα διαχείρισεως λειτουργικών κινδύνων, στην Επιτροπή Διαχείρισεως Λειτουργικού Κινδύνου Ομίλου και στην Επιτροπή Διαχείρισεως Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου. Για τον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των λειτουργικών κινδύνων εφαρμόζεται η τυποποιημένη προσέγγιση όπως ορίζεται στη Βασιλεία II, την Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως για την κεφαλαιακή επάρκεια και τους σχετικούς κανονισμούς της Τραπεζικής της Ελλάδος. Τέλος, επισημαίνεται ότι από το 2005 η Τράπεζα είναι μέλος του KRI Library Services, μία πρωτοβουλία του Risk Management Association (RMA), σε συνεργασία με την εταιρία συμβούλων Risk Business.

4.3.4 Τράπεζα Πειραιώς

Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) έχει τη συνολική ευθύνη για την ανάπτυξη και την επίβλεψη του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων. Μεριμνώντας για την κάλυψη όλων των μορφών κινδύνων, την έγκαιρη και εξειδικευμένη αντιμετώπισή τους, καθώς και τον απαιτούμενο συντονισμό, το ΔΣ έχει ορίσει την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων ως υπεύθυνη για την εφαρμογή και την εποπτεία τόσο των αρχών, όσο και της πολιτικής διαχείρισης χρηματοοικονομικών κινδύνων. Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων συνεδριάζει τουλάχιστον σε τριμηνιαία βάση και αναφέρεται στο ΔΣ για τις δραστηριότητές της. Η Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού-Παθητικού (ALCO) έχει ενεργό ρόλο στη διαχείριση των κινδύνων αγοράς και ρευστότητας. Η Επιτροπή συνεδριάζει τουλάχιστον σε μηνιαία βάση, εξετάζοντας τις εξελίξεις των αγορών, σε

συνδυασμό με το ύψος ανάληψης χρηματοοικονομικών κινδύνων από την Τράπεζα και τις θυγατρικές της. Κατά το 2009 δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα διαχείρισης ρευστότητας, δεδομένων των ευμετάβλητων συνθηκών της αγοράς. Την ευθύνη για το σχεδιασμό, την εξειδίκευση και την υλοποίηση του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων του ΔΣ στον Όμιλο Πειραιώς έχει ο Τομέας Διαχείρισης Κινδύνων Ομίλου. Ο Τομέας αποτελείται από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου και Κεφαλαιακής Διαχείρισης Ομίλου και τη Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνου Αγοράς και Λειτουργικού Κινδύνου Ομίλου. Οι δραστηριότητες του Τομέα υπόκεινται στον ανεξάρτητο έλεγχο της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου, η οποία αξιολογεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων.

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Αναφορικά με την επιχειρηματική πίστη, τα υποδείγματα που εφαρμόζονται διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τύπο και το μέγεθος της επιχείρησης. Ο Όμιλος Πειραιώς χρησιμοποιεί το σύστημα διαβάθμισης πιστοληπτικής ικανότητας Moody's Risk Advisor (MRA) για την αξιολόγηση του κινδύνου που προέρχεται από πιστοδοτήσεις σε μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις. Σημειώνεται ότι το σύστημα MRA εφαρμόζεται από το 2005 στις θυγατρικές του Ομίλου που δραστηριοποιούνται στο χρηματοπιστωτικό τομέα στην Ελλάδα. Όσον αφορά τις μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις, χρησιμοποιούνται εσωτερικά ανεπτυγμένα συστήματα αξιολόγησης, καθώς και συστήματα βαθμολόγησης (scoring). Σύμφωνα με το πλαίσιο εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Βασιλεία II), η Τράπεζα έχει αναπτύξει και εφαρμόζει διακριτά υποδείγματα πιστοληπτικής αξιολόγησης για απαιτήσεις ειδικού χαρακτηρισμού (specialised lending). Οι πιστούχοι της επιχειρηματικής πίστης κατηγοριοποιούνται σε δεκατέσσερις (14) διαβαθμίσεις, οι οποίες αντιπροσωπεύουν διαφορετικούς βαθμούς πιστωτικού κινδύνου και συνδέονται με διαφορετικές πιθανότητες αθέτησης, επιτρέποντας έτσι τη διενέργεια προβλέψεων έναντι συγκεκριμένων ανοιγμάτων. Η παρακολούθηση του πιστωτικού κινδύνου των προϊόντων πίστης ιδιωτών αφορά την αξιολόγηση των παραμέτρων πιστοληπτικής ικανότητας (credit scoring), τη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου, την πληθυσμιακή κατανομή των δανειοληπτών, καθώς και την παρακολούθηση της εξέλιξης των υφιστάμενων ή των εν δυνάμει προβληματικών απαιτήσεων. Για την καταναλωτική πίστη στην Τράπεζα εφαρμόζονται από το 2002 υποδείγματα αξιολόγησης της

πιστοληπτικής ικανότητας για τους υποψήφιους πιστούχους (application scoring). Παράλληλα, χρησιμοποιούνται υποδείγματα σχετικά με την αξιολόγηση της συναλλακτικής συμπεριφοράς υφιστάμενων πελατών (behavior scoring) για κάθε προϊόν, αλλά και σε επίπεδο πελάτη. Σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια του 2009 επιτεύχθηκε περαιτέρω πρόοδος αναφορικά με τη διαδικασία ανάπτυξης και υλοποίησης στα συστήματα των θυγατρικών του εξωτερικού υποδειγμάτων scoring. Επιπροσθέτως, στην Τράπεζα Πειραιώς χρησιμοποιείται και το υπόδειγμα αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας της Τειρεσίας ΑΕ, που λαμβάνει υπόψη το σύνολο των ανοιγμάτων των δανειοληπτών στην ελληνική αγορά.

Ασκήσεις προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης πιστωτικού κινδύνου

Ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς, σύμφωνα με τις οδηγίες τη Τράπεζας της Ελλάδος (Π_/ΤΕ 2577/09.03.06), διενεργεί σε συστηματική βάση ασκήσεις προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης για τον πιστωτικό κίνδυνο, τα αποτελέσματα των οποίων παρουσιάζονται και αξιολογούνται από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων.

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Τράπεζα έχει θεσπίσει πλαίσιο ορίων ανάληψης κινδύνων αγοράς, το οποίο καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων σε επίπεδο Ομίλου. Η επάρκεια του πλαισίου και το ύψος των ορίων επανεξετάζονται σε ετήσια βάση. Η Τράπεζα Πειραιώς έχει υιοθετήσει και εφαρμόζει ευρέως αποδεκτές τεχνικές για τη μέτρηση του κινδύνου αγοράς. Η Τράπεζα Πειραιώς εφαρμόζει την παραμετρική μέθοδο υπολογισμού VaR με χρονικό ορίζοντα μίας ημέρας και επίπεδο εμπιστοσύνης 99%. Η Αξία σε Κίνδυνο εκτιμάται για τις θέσεις του Χαρτοφυλακίου Συναλλαγών και τα του Χαρτοφυλακίου των Διαθέσιμων προς Πώληση Μετοχών.

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Το 2009 ο Όμιλος συνέχισε τη συνεπή εφαρμογή του πλαισίου διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου στις μονάδες της Τράπεζας και στις θυγατρικές του Ομίλου. Το εν λόγω πλαίσιο καλύπτει την αναγνώριση, αξιολόγηση, μέτρηση, μείωση και παρακολούθηση του λειτουργικού κινδύνου και η διαρκής εξέλιξή του αποτελεί προϋπόθεση για την έγκαιρη και αποτελεσματική υποστήριξη της επιχειρηματικής λειτουργίας του Ομίλου και την εκπλήρωση των εποπτικών του απαιτήσεων.

4.3.5 Εμπορική Τράπεζα

Οι λειτουργίες της διαχείρισης κινδύνων παρακολουθούνται από το Όργανο Διαχείρισης Κινδύνων. Τα μέλη του είναι μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, εκ των οποίων ένα εκτελεστικό και ένα μη εκτελεστικό. Το Όργανο συνεδριάζει τακτικά ανά τρίμηνο ή συχνότερα αν αυτό κρίνεται αναγκαίο με την συμμετοχή του Επικεφαλής Διαχείρισης Κινδύνων. Η βασική λειτουργία του, μεταξύ άλλων, είναι να καθορίζει την στρατηγική κινδύνου για όλα τα είδη των αναληφθέντων κινδύνων, να παρακολουθεί και να αξιολογεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα της πολιτικής διαχείρισης κινδύνων. Η Επιτροπή Εσωτερικού Ελέγχου είναι η επιτροπή που παρακολουθεί τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου και συντονίζει τις λειτουργίες ελέγχου, όπως τον Διαρκή Έλεγχο, την Κανονιστική Συμμόρφωση, τις λειτουργίες Νομικού και Περιοδικού Ελέγχου. Η Επιτροπή συνεδριάζει τουλάχιστον σε τριμηνιαία βάση ή συχνότερα αν αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Όσον αφορά στη χρηματοδότηση προς μεγάλες επιχειρήσεις, η Εμπορική Τράπεζα έχει ενσωματώσει, στη διαδικασία αξιολόγησης κινδύνου και στην πιστοδοτική της πολιτική, το εσωτερικό σύστημα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, που εφαρμόζει η Crédit Agricole για τη συγκεκριμένη κατηγορία πιστούχων. Το εσωτερικό υπόδειγμα πιστοληπτικής ταξινόμησης των πιστούχων παρέχει στην Τράπεζα τη δυνατότητα να ποσοτικοποιήσει τον πιστωτικό κίνδυνο, προκειμένου να υπολογίσει, μεταξύ άλλων, το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, ορίζοντας με τον τρόπο αυτό τα εποπτικά κεφάλαια που απαιτούνται για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου. Όσον αφορά τα χρηματοδοτικά ανοίγματα έναντι επαγγελματιών και μικρών Επιχειρήσεων, η Τράπεζα κεντροποίησε τη διαδικασία πιστωτικής έγκρισης και ως εκ τούτου, τα εγκριτικά όρια των Καταστημάτων έχουν μειωθεί στο ελάχιστο και μόνο για προϊόντα όπου οι Κανόνες Πιστωτικής Πολιτικής αξιολογούνται συστημικά. Όλα τα αιτήματα προς έγκριση (στα οποία περιλαμβάνονται ανανεώσεις, τροποποιήσεις ορίων και πιστοδοτήσεων) αξιολογούνται από το Κέντρο Πιστοδοτήσεων Λιανικής. Η χρηματοδότηση ιδιωτών βασίζεται κυρίως στην τήρηση του γενικού πλαισίου των κανόνων πιστωτικής

πολιτικής και στην εφαρμογή των συγκεκριμένων μοντέλων αξιολόγησης αιτήσεων ανά είδος πιστωτικής διευκόλυνσης. Η κεντροποίηση της διαδικασίας πιστοδοτικής έγκρισης, η οποία αποτελεί κύριο προσανατολισμό της Τράπεζας, έχει επιτευχθεί για το χαρτοφυλάκιο λιανικής. Η Μονάδα Κεντροποίησης είναι αρμόδια για την αξιολόγηση όλων των ατομικών αιτημάτων. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη μονάδα είναι αρμόδια για την αξιολόγηση όλων των αιτημάτων βάσει της πιστωτικής πολιτικής της Τράπεζας, την επιβεβαίωση της πληρότητας και της ακρίβειας των συνοδευτικών εγγράφων, τον έλεγχο της κατάστασης των εγγυήσεων και σε συνεργασία με την Εμπορική Ακίνητης Περιουσίας της αποτίμησης της εμπορικής αξίας της εγγύησης. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η Μονάδα Κινδύνου συμμετέχει στη διαδικασία πιστωτικής έγκρισης σε όλες τις προαναφερθείσες κεντροποιημένες μονάδες. Η Τράπεζα αξιολογεί τον πιστωτικό κίνδυνο ανά χαρτοφυλάκιο δανείων και εκτιμά τη μέγιστη αναμενόμενη ζημιά που ενδέχεται να προκύψει από καθένα από αυτά. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Τράπεζα έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί τις εξελίξεις που έχουν σημειωθεί αναφορικά με την ποιότητα του συνολικού χαρτοφυλακίου της και να χρησιμοποιεί ιστορικές χρονολογικές σειρές με βάση τα δεδομένα που τηρεί στο εσωτερικό σύστημα κατανομής προβλέψεων, έτσι ώστε να μπορεί να λαμβάνει μέτρα για να υπερκαλύπτει τη μέση αναμενόμενη ετήσια ζημιά που αντιστοιχεί στις λογιστικές της προβλέψεις

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Εμπορική Τράπεζα, στη διαδικασία ανάπτυξης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου καθιέρωσε τη λειτουργία «Παρακολούθησης της δραστηριότητας της αγοράς» στο πεδίο της διαχείρισης κινδύνων με βασικά καθήκοντα τη συμφωνία, τον εκ των υστέρων έλεγχο και την ανάλυση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Στο πλαίσιο της παρακολούθησης του χαρτοφυλακίου συναλλαγών έχει συσταθεί η Επιτροπή Κινδύνου Αγοράς. Το βασικό έργο της Επιτροπής είναι η εφαρμογή της στρατηγικής του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και η πραγματοποίηση των διορθωτικών πράξεων σε περίπτωση που αποκλίνουν από αυτήν. Η Επιτροπή Κινδύνου Αγοράς έχει την αρμοδιότητα να προχωρά σε προσαρμογές στα λειτουργικά όρια, στην περίπτωση ύπαρξης ακραίων συνθηκών στην αγορά και να ενημερώνει επίσημα την Επιτροπή Διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού. Επιπρόσθετα, η Επιτροπή Κινδύνου Αγοράς καταρτίζει και εισηγείται στην Επιτροπή Διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού τη στρατηγική του χαρτοφυλακίου συναλλαγών

για έγκριση. Η Τράπεζα εφαρμόζει ένα εγκεκριμένο από την Τράπεζα της Ελλάδας υπόδειγμα για την αξιολόγηση σε καθημερινή βάση της διαδικασίας Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς (Value at Risk -VaR), η οποία ενδέχεται να προκύψει υπό φυσιολογικές συνθήκες από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και από το διαθέσιμο προς πώληση χαρτοφυλάκιο. Η Εμπορική Τράπεζα διενεργεί εκ των υστέρων ελέγχους (back testing) έτσι ώστε να επιβεβαιώσει την αξιοπιστία του υποδείγματος VaR. Για την αξιολόγηση κινδύνων, που ενδεχομένως θα προκύψουν από τις ακραίες μεταβολές τιμών στις αγορές, η Τράπεζα έχει αναπτύξει ένα πρόγραμμα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing), το οποίο εφαρμόζεται σε μηνιαία βάση. Επίσης, εφαρμόζει σενάρια ακραίων καταστάσεων της Crédit Agricole που εξυπηρετούν και σκοπούς ενοποίησης. Αναφορικά με τους κινδύνους διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού – παθητικού (ALM), η Εμπορική Τράπεζα έχει υιοθετήσει τις μεθοδολογίες και τους κανόνες της Crédit Agricole για τον υπολογισμό των «ανοιγμάτων» επιτοκίων και ρευστότητας (interest rate and liquidity gaps) για το τραπεζικό χαρτοφυλάκιο. Επίσης έχουν καθοριστεί όρια σύμφωνα με τους κανόνες της Crédit Agricole. Επιπλέον, η Τράπεζα ακολουθεί τους εποπτικούς δείκτες ρευστότητας.

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Ο Όμιλος συνεχίζει να χρησιμοποιεί την τυποποιημένη μέθοδο για την εκτίμηση των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων και του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού σχετικά με το λειτουργικό κίνδυνο. Επίσης, συνεχίζεται η διαδικασία χαρτογράφησης κινδύνων, η οποία έχει επεκταθεί σε νέες διευθύνσεις που επελέγησαν ειδικά για το σκοπό αυτό. Τα αποτελέσματα από τις πρώτες πιλοτικές διευθύνσεις που συμμετείχαν στη διαδικασία χαρτογράφησης κινδύνων εξετάζονται και τυχόν αλλαγές που έχουν γίνει, με στόχο την περαιτέρω μείωση του συνολικού κινδύνου, μελετώνται προσεκτικά. Επιπλέον, ένα ισχυρό πρόγραμμα διακυβέρνησης, που δημιουργήθηκε το 2009, αποτελείται από την Επιτροπή Καταπολέμησης της Απάτης (Anti Fraud Steering Committee) με Πρόεδρο το Διευθύνοντα Σύμβουλο της Εμπορικής, έναν αποκλειστικό Διευθυντή Προγράμματος και την Ομάδα Δράσης του Προγράμματος, τα μέλη της οποίας προέρχονται από όλους τους εμπλεκόμενους τραπεζικούς τομείς.

Τομέας διαρκούς ελέγχου και τομέας ελέγχου ασφάλειας

Η εφαρμογή της αρχιτεκτονικής του Διαρκούς Ελέγχου στις λειτουργίες της Εμπορικής Τράπεζας σημείωσε σημαντική πρόοδο το 2009. Ειδικότερα, ολοκληρώθηκε η μετάβαση των τοπικών ελέγχων από το εργαλείο χαρτογράφησης κινδύνων “Αρχιμήδης” στην εφαρμογή SCOPE και δημιουργήθηκαν 101 τοπικοί έλεγχοι με ημερήσια, εβδομαδιαία, μηνιαία και τριμηνιαία συχνότητα. Οι κύριες δραστηριότητες του τομέα Ελέγχου Ασφάλειας της Διεύθυνσης Διαρκούς Ελέγχου και Λειτουργικού Κινδύνου κατά το 2009 ήταν η επιτυχής προσαρμογή και επισημοποίηση εξειδικευμένων Πολιτικών Ασφαλείας Πληροφοριακών Συστημάτων της Credit Agricole, ο καθορισμός των ιδιοκτητών πληροφοριακών συστημάτων και εφαρμογών, η διαβάθμιση εγγράφων, εφαρμογών και συστημάτων, καθώς επίσης και η νομική συμμόρφωση των συμβάσεων μεταφοράς χρημάτων, με τους όρους και τις απαιτήσεις των συμβάσεων σημαντικών/ουσιωδών υπηρεσιών, όπως αυτές αναφέρονται στις σχετικές πράξεις των ρυθμιστικών αρχών. Επίσης, η αξιολόγηση και η εισήγηση μέτρων αποτροπής και βελτίωσης για συμβάντα ασφαλείας, και η υποβολή εμπροθέσμως όλων των απαιτούμενων αναφορών και δεικτών ασφαλείας, και αυτών που σχετίζονται με τις συμβάσεις ουσιωδών υπηρεσιών, του ομίλου της Crédit Agricole.

4.3.6 Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος (ATE Bank)

Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει την συνολική ευθύνη για τον καθορισμό της πολιτικής ανάληψης και διαχείρισης κινδύνων και έχει συστήσει την Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού - Παθητικού (ALCO) και την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων. Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων έχει αρμοδιότητες την εφαρμογή και την εποπτεία τόσο των αρχών όσο και της πολιτικής διαχείρισης χρηματοοικονομικών κινδύνων, όπως προβλέπονται από την Π_ΤΕ 2577/06. Στα πλαίσια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της Τράπεζας, η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων λειτουργεί ως ανεξάρτητη μονάδα, η οποία με τις κατευθύνσεις της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων και του Διοικητικού Συμβουλίου έχει την ευθύνη για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος διαχείρισης κινδύνων. Οι εφαρμοζόμενες διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων υπόκεινται στον έλεγχο της Διεύθυνσης Εσωτερικής Επιθεώρησης.

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου εφαρμόζεται η ανάπτυξη τυποποιημένων διαδικασιών, που κατά τη διεθνή πρακτική αναλύονται σε τρία επίπεδα:

- Αξιολόγηση και προσδιορισμός του πιστωτικού κινδύνου σε ανώτερο επίπεδο. Αυτή η διαδικασία σχετίζεται με τη θεώρηση του συνολικού πιστωτικού κινδύνου σε επίπεδο τράπεζας για όλα τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και με τη μέτρησή του, όπως επίσης και τον καθορισμό του ανεκτού βαθμού κινδύνου που διατίθεται να αναλαμβάνει η Τράπεζα.

- Αξιολόγηση και μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου στο στάδιο της αξιολογητικής-εγκριτικής διαδικασίας. Η διαδικασία αφορά στον προσδιορισμό του κινδύνου σε καθημερινή βάση στον τομέα των πιστοδοτήσεων και πραγματοποιείται από τις αρμόδιες οργανωτικές πελατειακές μονάδες (καταστήματα, κεντρικές υπηρεσίες).

- Παρακολούθηση πιστωτικού κινδύνου κατά τη διάρκεια της πιστοδότησης. Η διαδικασία σχετίζεται με την επιβεβαίωση της ομαλής πορείας ή τη λήψη μέτρων σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου.

Η Τράπεζα διαχειρίζεται την έκθεσή της στον πιστωτικό κίνδυνο με τακτές αναλύσεις της ικανότητας των δανειοληπτών και των εν δυνάμει δανειοληπτών να αποπληρώσουν τους τόκους και το κεφάλαιο των υποχρεώσεων τους, αλλάζοντας τα όρια χρηματοδότησης όποτε αυτό θεωρηθεί αναγκαίο. Για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου η Τράπεζα έχει θεσπίσει σύστημα πιστοληπτικής διαβάθμισης το οποίο αποτελείται από έντεκα βαθμίδες που αντανακλούν το βαθμό έκθεσης στον κίνδυνο, τα καλύμματα και τις τυχόν άλλες εξασφαλίσεις. Υπάρχουν χωριστές μέθοδοι διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ταξινομούνται:

- Πιστωτική Βαθμολόγηση Αγροτών (Scoring)
- Πιστωτική Βαθμολόγηση Ιδιωτών (Scoring)
- Πιστωτική Διαβάθμιση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων
- Πιστωτική Διαβάθμιση Επιχειρήσεων

Ασκήσεις προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης

Τα σενάρια ακραίων καταστάσεων πραγματοποιούνται, για τον υπολογισμό των μεταβολών στην εκτιμώμενη ζημία και στην κεφαλαιακή επάρκεια της Τράπεζας στην περίπτωση δυσμενών συνθηκών ή ακραίων μεταβολών, με σκοπό την ορθότερη διαχείριση των κινδύνων. Η Τράπεζα, σύμφωνα με τις οδηγίες της Τράπεζας της Ελλάδος, διενεργεί ετήσιες δοκιμές προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (stress test). Επιπλέον έχουν διενεργηθεί ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο και τα αποτελέσματα έχουν ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό του τελικού ποσού των προβλέψεων.

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Τράπεζα εφαρμόζει σύγχρονες μεθόδους για τη μέτρηση του κινδύνου αγοράς, όπως η αποτίμηση Αξίας σε Κίνδυνο (Value-at-Risk). Η Τράπεζα υπολογίζει τη Value-at-Risk αποτίμηση με τη μέθοδο Monte Carlo για επίπεδο εμπιστοσύνης 99% και για χρονικό ορίζοντα μιας ημέρας. Η Τράπεζα εφαρμόζει πρόγραμμα back testing για τις εκτιμήσεις του μεγέθους Αξίας σε Κίνδυνο -Value at risk- (σύγκριση της VaR με την μεταβολή της αξίας του χαρτοφυλακίου συναλλαγών λόγω μεταβολής των τιμών της αγοράς). Η Τράπεζα εφαρμόζει πολιτική διαχείρισης επιτοκιακού κινδύνου που βασίζεται στην Ανάλυση Επιτοκιακού Ανοίγματος (Interest Rate Gap Analysis). Για τη διαχείριση του κινδύνου επιτοκίου η Τράπεζα παρακολουθεί την ευαισθησία των χρηματοοικονομικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων στις αλλαγές των επιτοκίων υποθέτοντας μια παράλληλη αύξηση ή μείωση των καμπυλών επιτοκίων κατά 100 μονάδες βάσης σε χρονικό ορίζοντα ενός μήνα και κατά 50 μονάδες βάσης για χρονικό ορίζοντα μεγαλύτερο του έτους.

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Τα κριτήρια που έχουν θεσπιστεί από την Τράπεζα για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου περιλαμβάνουν:

- κατάλληλο διαχωρισμό καθηκόντων και ανεξάρτητες εξουσιοδοτήσεις συναλλαγών
- συμφωνία και παρακολούθηση των συναλλαγών
- συμμόρφωση με τις εποπτικές και νομικές απαιτήσεις
- τεκμηρίωση των διαδικασιών και του ελέγχου

- περιοδική αξιολόγηση του λειτουργικού κινδύνου και της επάρκειας των ελέγχων και διαδικασιών για την αντιμετώπισή του
 - αναφορά των ζημιών από το λειτουργικό κίνδυνο και προτεινόμενων διορθωτικών ενεργειών
 - ανάπτυξη σχεδίων αντιμετώπισης έκτακτων περιπτώσεων
 - εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη
 - ηθικά και εργασιακά πρότυπα
 - περιορισμός του κινδύνου περιλαμβανομένων και ασφαλιστικών μέτρων στις περιπτώσεις που αυτά είναι αποτελεσματικά
- Ο εσωτερικός έλεγχος της Τράπεζας επισκοπεί σε περιοδική βάση τα κριτήρια για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου και τα αποτελέσματα της επισκόπησης εξετάζονται με τη διοίκηση των άμεσα εμπλεκόμενων τμημάτων της Τράπεζας και ταυτόχρονα υποβάλλονται και στη Διοίκηση της Τράπεζας.

4.3.7 Geniki Bank

Η Geniki Τράπεζα έχει δημιουργήσει τον Τομέα Διαχείρισης Κινδύνων, ο οποίος λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις της Π.Γ.Ε. 2397/96 και τις εκάστοτε τροποποιήσεις της, στα πλαίσια της παρακολούθησης και εκτίμησης του συνόλου των κινδύνων του Ενεργητικού - Παθητικού και των εκτός Ισολογισμού στοιχείων της Τράπεζας. Αντικείμενο του Τομέα είναι η αναγνώριση, η ανάλυση και η ανάπτυξη αποτελεσματικών συστημάτων μέτρησης, διαχείρισης και ελέγχου των κάθε μορφής κινδύνων που ενυπάρχουν σε κάθε εργασία που αναλαμβάνει η Τράπεζα. Η οργανωτική δομή του εν λόγω τομέα περιλαμβάνει τις παρακάτω Μονάδες:

- Αξιολόγησης Πιστοδοτήσεων
- Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς
- Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου
- Εισπράξεων & Προβλέψεων
- Οριζοντίων Θεμάτων

Υπάρχουν επίσης 12 μονάδες Διαχείρισης Κινδύνων σε Καταστήματα-Κέντρα, όπου συνυπάρχουν και λειτουργούν από κοινού με τον Εμπορικό Τομέα, παρέχοντας γρήγορη και αποτελεσματική υποστήριξη στην πελατεία της Τράπεζας.

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Ο Όμιλος και η Τράπεζα αξιολογούν τον πιστωτικό κίνδυνο και βαθμολογούν τους ενεργούς πελάτες-πιστούχους με την χρήση εσωτερικών εργαλείων αξιολόγησης. Τα εργαλεία αυτά έχουν αναπτυχθεί εσωτερικά και περιλαμβάνουν συνδυασμό στατιστικών αναλύσεων και πιστωτικής αξιολόγησης, και επικυρώνονται όποτε είναι απαραίτητο με την σύγκριση προς εξωτερικά δεδομένα. Τα μέσα αξιολόγησης επανεξετάζονται και αναβαθμίζονται όταν είναι απαραίτητο. Ο Όμιλος και η Τράπεζα σε τακτική βάση επικυρώνει την αποτελεσματικότητα της κλίμακας αξιολόγησης και του επιπέδου της παρεχόμενης προστασίας σε σχέση με τις περιπτώσεις αθέτησης. Επίσης παρακολουθεί τις δυσχερείς πιστοδοτήσεις με στόχο την εξομάλυνση της επιχειρηματικής σχέσης μέσω κατάλληλων σχέσεων και έχει την ευθύνη της διαχείρισης των οριστικών καθυστερήσεων με στόχο την ταχύτερη δυνατή είσπραξή τους.

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς παρακολουθεί καθημερινά τις συναλλαγές της Διεύθυνσης Διαχείρισης Διαθεσίμων και συμμετέχει άμεσα στην εφαρμογή μεθόδων Διαχείρισης Κινδύνων όπως αποτιμήσεις αξίας σε κίνδυνο (value at risk). Η Διεύθυνση Διαχείρισης Ενεργητικού Παθητικού παρακολουθεί την έκθεση της Τράπεζας στον Κίνδυνο Επιτοκίου αναλύοντας τις μελλοντικές ληκτότητες όλων των στοιχείων της Κατάστασης Οικονομικής Θέσης με σταθερό επιτόκιο τόσο σε ευρώ όσο και σε ξένο νόμισμα και υπολογίζοντας το άνοιγμα (gap) που προκύπτει στη θέση σταθερού επιτοκίου. Η μέτρηση του επιτοκιακού κινδύνου πραγματοποιείται με τον υπολογισμό της ευαισθησίας (Sensitivity) της Κατάστασης Οικονομικής Θέσης της Τράπεζας, ορισμένη ως η διακύμανση της Καθαρής Παρούσας Αξίας της σταθερής θέσης στην περίπτωση μεταβολής κατά 1% στην καμπύλη επιτοκίων.

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου στη GENIKI Bank γίνεται κεντρικά σε επίπεδο Ομίλου, σύμφωνα με το πλαίσιο που ορίζεται από τη Societe Generale. Η μονάδα Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου αποτελεί μέρος του Τμήματος Οργάνωσης Έργων και Ελέγχου Εποπτείας και υπάγεται απευθείας στον Διευθύνοντα Σύμβουλο. Επιπλέον, ο Υπεύθυνος Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου έχει διπλή

γραμμή αναφοράς, στην BHFΜ στο Παρίσι. Προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματική αναγνώριση και ο έλεγχος των λειτουργικών κινδύνων που συνδέονται με τις δραστηριότητες του Ομίλου, ο Υπεύθυνος Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου συμμετέχει στις παρακάτω επιτροπές:

- Ελεγκτική Επιτροπή
- Επιτροπή Συμμόρφωσης
- Επιτροπή Νέων Προϊόντων
- Στρατηγική Επιτροπή Ασφάλειας

Ο Όμιλος αναγνωρίζει ότι η αποτελεσματική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου συνεπάγεται τη συνεργασία των διαφόρων επιχειρηματικών μονάδων και θυγατρικών εταιριών. Οι Επιχειρηματικές Μονάδες και Θυγατρικές θεωρούνται κυρίως υπεύθυνοι για τον εντοπισμό και τη διαχείριση των επιχειρησιακών εκδηλώσεων λειτουργικού κινδύνου και ζημιών (πρώτη γραμμή άμυνας). Για το λόγο αυτό, ο Όμιλος έχει ορίσει ανταποκριτές διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου σε όλες τις επιχειρηματικές μονάδες και τις θυγατρικές που αναφέρονται απευθείας στον υπεύθυνο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου του Ομίλου για υποστήριξη και συμβουλές. Όσον αφορά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για λειτουργικό κίνδυνο, ο Όμιλος της GENIKI Bank έχει λάβει απαλλαγή από την Τράπεζα της Ελλάδος να λειτουργεί κάνοντας χρήση της εξελιγμένης μεθόδου μέτρησης (AMA), στο πλαίσιο της Βασιλείας II, η οποία πρωτοξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2008.

Ασκήσεις προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης

Άλλες δραστηριότητες του Τομέα Διαχείρισης Κινδύνων είναι η διενέργεια ασκήσεων προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων εκτίμησης Κινδύνων & Ελέγχων για όλα τα τμήματα της Τράπεζας και η μόνιμη εποπτεία – με στόχο τον εντοπισμό λαθών και τη βελτίωση των διαδικασιών ασφάλειας της GENIKI Bank. Τέλος, καθώς αναγνωρίζεται η ανάγκη άμβλυνσης των επιχειρησιακών κινδύνων υψηλού αντίκτυπου και μικρής πιθανότητας, από τα τέλη του 2008 έχουν αναπτυχθεί Σχέδια Συνέχειας Εργασιών και Ανάκαμψης από Καταστροφή (BCP & DRP). Αυτά έχουν δημιουργηθεί τοπικά σε συντονισμό με την BHFΜ στο Παρίσι και τίθενται υπό δοκιμή σε ετήσια βάση.

4.3.8 Attica Bank

Στα πλαίσια της Εταιρικής Διακυβέρνησης, η Attica Bank προχώρησε στη σύσταση Ανεξάρτητης Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων και Επιτροπής Διαχείρισης Ενεργητικού - Παθητικού (ALCO), με συγκεκριμένα πλαίσια λειτουργίας για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων του ομίλου και τη διατήρηση του επιπέδου ανάληψης επιχειρηματικών κινδύνων σε προκαθορισμένα όρια

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Σημαντικό τμήμα της διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου για την Τράπεζα, αποτελεί η ανάπτυξη νέων και η συνεχής βελτίωση των υφιστάμενων συστημάτων αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών. Η Τράπεζα, στα πλαίσια της Εφαρμογής του Νέου Κανονιστικού Πλαισίου της Βασιλείας II και της ανάγκης ενεργητικής διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου (credit rating, credit scoring), αναπτύσσει σύγχρονα συστήματα για την πληρέστερη αξιολόγηση των πιστούχων και την πιο έγκαιρη και έγκυρη πρόγνωση της πιθανότητας αφερεγγυότητάς τους (default risk).

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Τράπεζα, προκειμένου να ελέγχει αποτελεσματικά τους κινδύνους αγοράς, που απορρέουν από το σύνολο των δραστηριοτήτων της, προχώρησε σε περαιτέρω αξιοποίηση των εσωτερικών συστημάτων παρακολούθησης και διαχείρισης κινδύνου. Στην Attica Bank εφαρμόζονται σύγχρονες και ευρέως αποδεκτές τεχνικές για την ανάλυση του κινδύνου αγοράς, όπως αποτιμήσεις αξίας σε κίνδυνο (Value at Risk), κερδών σε κίνδυνο (Earnings at Risk), αποτελέσματα προσομοιώσεων καταστάσεων κρίσης (Stress Tests), και δεικτών ευαισθησίας (Sensitivity Indicators).

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε θέματα ασφάλειας, με την υλοποίηση νέας πολιτικής ασφάλειας πληροφοριακών συστημάτων και την κάλυψη των δραστηριοτήτων ηλεκτρονικής τραπεζικής. Η αποτελεσματικότητα των συστημάτων βελτιώνεται διαρκώς, με στόχο την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των μετόχων, την ικανοποίηση των συνεχώς εξελισσόμενων αναγκών των πελατών της τράπεζας και την εξέλιξη των εργαζομένων της.

Εσωτερικός Έλεγχος

Στο πλαίσιο της Εταιρικής Διακυβέρνησης, το Δ.Σ. της Attica Bank έχει ορίσει ένα Πλαίσιο Γενικών Αρχών Αποτελεσματικής Διαχείρισης των Πόρων και Ανάλυσης των Κινδύνων, το οποίο είναι προσαρμοσμένο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τράπεζας και το οποίο συμμορφώνεται πλήρως με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος. Σε εφαρμογή αυτών των Γενικών Αρχών, η Τράπεζα έχει θέσει σε λειτουργία ορισμένα όργανα εποπτείας και μηχανισμούς διαφάνειας (Συμβούλιο Χάραξης Στρατηγικής, Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού-Παθητικού), ενώ έχει συστήσει Ειδική Επιτροπή Ελέγχου η οποία υποβοηθά το Δ.Σ. σε θέματα εσωτερικού ελέγχου.

4.3.9 Τράπεζα Κύπρου

Το θεσμικό όργανο που χαράσσει την πολιτική και διασφαλίζει την ορθή διαχείριση των κινδύνων σε επίπεδο Συγκροτήματος είναι η Εκτελεστική Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων Συγκροτήματος (ΕΕΔΚΣ), η οποία αποτελείται από τα μέλη της Ανώτατης Εκτελεστικής Διεύθυνσης Συγκροτήματος και εποπτεύεται από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου. Η ΕΕ_ΚΣ συνεδριάζει τουλάχιστον σε τριμηνιαία βάση. Η ανάπτυξη και η υλοποίηση του πλαισίου διαχείρισης των κινδύνων έχει ανατεθεί στη Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων. Στη Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων αναφέρονται η Υπηρεσία Πιστωτικού Κινδύνου, η Υπηρεσία Λειτουργικού Κινδύνου και η Υπηρεσία Κινδύνου Αγοράς. Σε κάθε χώρα δραστηριοποίησης του Συγκροτήματος λειτουργούν επιμέρους τμήματα διαχείρισης κινδύνων, τα οποία εφαρμόζουν τις κοινές αρχές και φιλοσοφία του Συγκροτήματος, αναπτύσσοντας πολιτικές προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες της κάθε αγοράς. Οι πρακτικές που ακολουθούνται είναι εναρμονισμένες με τις οδηγίες των εποπτικών αρχών και των αντίστοιχων οδηγιών του Συμφώνου της Βασιλείας.

Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Η Υπηρεσία Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου και Δανειοδοτικής Πολιτικής Συγκροτήματος αναπτύσσει την πολιτική σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαδικασία έγκρισης των πιστοδοτήσεων, τη συχνότητα αναθεώρησής τους, την

ανάπτυξη συστημάτων ελέγχου, την εξέλιξη της πιστοδοτικής σχέσης και την αποτελεσματική διαχείριση των επισφαλών απαιτήσεων. Επίσης, εξετάζονται συστηματικά οι τομείς της οικονομίας ως προς τις προοπτικές που παρουσιάζουν ή τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζουν και διαμορφώνονται αντίστοιχα στόχοι μεριδίου για την καλύτερη διαχείριση του πιθανού κινδύνου συγκέντρωσης. Το Συγκρότημα έχει επενδύσει στην ανάπτυξη και αγορά σύγχρονων συστημάτων μέτρησης του χρηματοοικονομικού και πιστωτικού κινδύνου των πελατών. Συγκεκριμένα, στον Τομέα Ιδιωτών εφαρμόζονται συστήματα credit scoring για νέους πελάτες και behavioural scoring για υφιστάμενους πελάτες. Τα συστήματα αυτά έχουν αναπτυχθεί εσωτερικά και συνεχώς εμπλουτίζονται και βελτιώνονται. Στον Τομέα Μεγάλων και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, το Συγκρότημα ήταν από τα πρώτα που εφάρμοσε σύστημα πιστοληπτικής διαβάθμισης σε Κύπρο και Ελλάδα. Επιπρόσθετα, η Υπηρεσία προκειμένου να αξιολογήσει το βαθμό κινδύνου που ενέχει το χαρτοφυλάκιο πιστοδοτήσεων του Συγκροτήματος, προβαίνει σε αναλύσεις για διάφορα σενάρια κρίσης. Συστηματική εξάλλου είναι και η αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου του χαρτοφυλακίου σε σχέση με το ποσοστό ανάκτησης από τη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων που έχουν δεσμευτεί υπέρ του Συγκροτήματος κατά τη διαδικασία της χρηματοδότησης. Επίσης σημειώνεται ότι ο πιστωτικός κίνδυνος για το Συγκρότημα είναι διεσπαρμένος τόσο γεωγραφικά όσο και στους διάφορους κλάδους της οικονομίας.

Διαχείριση κινδύνου αγοράς

Η Υπηρεσία Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς Συγκροτήματος (ΥΔΚΑΣ), έχει την ευθύνη επιμέτρησης και παρακολούθησης των κινδύνων αγοράς, του κινδύνου ρευστότητας και του πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τους ανταποκριτές και τις χώρες σε επίπεδο Συγκροτήματος. Η παρακολούθηση των πιο πάνω κινδύνων επιτυγχάνεται μέσω Λειτουργιών Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς στις διάφορες μονάδες του Συγκροτήματος. Η Επιτροπή Διαχείρισης των Περιουσιακών Στοιχείων/Υποχρεώσεων Συγκροτήματος (ΕΔΕΠ) καθορίζει την πολιτική για τη διαχείριση των κινδύνων αυτών και εγκρίνει το μέγεθος των αποδεκτών κινδύνων και ορίων, τα οποία επικυρώνονται από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου. Ο κίνδυνος επιτοκίων επιμετρείται με τη μέθοδο ανάλυσης ευαισθησίας του ανοίγματος (sensitivity gap analysis) υπολογίζοντας τη διαφορά των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων των οποίων τα επιτόκια

προσαρμόζονται σε κάθε χρονική ζώνη και για κάθε νόμισμα ξεχωριστά. Η διαφορά αυτή πολλαπλασιάζεται με την υποτιθέμενη αλλαγή στα επιτόκια για την περίοδο από την αναπροσαρμογή του επιτοκίου μέχρι τους δώδεκα μήνες από την ημερομηνία της ανάλυσης, έτσι ώστε να υπολογιστεί η επίδραση της ετήσιας μεταβολής στα καθαρά έσοδα από τόκους για κάθε νόμισμα.

Για τη διαχείριση του συναλλαγματικού κινδύνου, η Επιτροπή Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων/Υποχρεώσεων του Συγκροτήματος (ΕΔΕΠ) έχει εγκρίνει όρια ανοικτής συναλλαγματικής θέσης κατά νόμισμα ή ομάδα νομισμάτων, καθώς και όρια για τη συνολική ανοικτή συναλλαγματική θέση. Ισχύουν μεγαλύτερα όρια για θέσεις που είναι ανοικτές κατά τη διάρκεια των εργάσιμων ωρών και χαμηλότερα όρια για θέσεις που παραμένουν ανοικτές κατά τις μη εργάσιμες ώρες. Τα όρια ανοικτής συναλλαγματικής θέσης είναι χαμηλότερα από αυτά που έχουν καθοριστεί από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Τα όρια αυτά παρακολουθούνται σε καθημερινή βάση από τους λειτουργούς διαχείρισης κινδύνων, σε όλες τις τραπεζικές μονάδες του Συγκροτήματος και αποστέλλεται στην Υπηρεσία Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς Συγκροτήματος κατάσταση με τις ανοικτές συναλλαγματικές θέσεις στο κλείσιμο της κάθε μέρας. Για τη διαχείριση του κινδύνου από μεταβολές στις τιμές μετοχών, έχουν τεθεί μέγιστα όρια όσον αφορά τα ποσά που μπορούν να επενδυθούν σε μετοχές στο χαρτοφυλάκιο εμπορίας καθώς και άλλοι περιορισμοί, όπως μέγιστο ποσοστό επένδυσης σε συγκεκριμένο εκδότη, σε συγκεκριμένο τομέα, κλπ.

Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Το πλαίσιο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου όπως αυτό καθορίζεται από την στρατηγική του Συγκροτήματος στοχεύει πρώτιστα στην πρόληψη του λειτουργικού κινδύνου, παρά στην επάρκεια των κεφαλαίων για αντιμετώπιση των λειτουργικών ζημιών. Σύμφωνα με τη στρατηγική του Συγκροτήματος για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου πρώτος στόχος είναι η αποτελεσματική και έγκαιρη διαχείριση του κινδύνου για σκοπούς πρόληψης και δεύτερος στόχος η αξιολόγηση και επιμέτρησή του. Η δομή αντιμετώπισης του λειτουργικού κινδύνου βασίζεται στο μοντέλο «τριών γραμμών άμυνας» μέσω του οποίου οι ευθύνες και οι αρμοδιότητες σε σχέση με τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου είναι διάχυτες μέσα στο Συγκρότημα. Η πρώτη γραμμή άμυνας περιλαμβάνει τα διευθυντικά στελέχη και το προσωπικό των Επιχειρηματικών Μονάδων που έχουν άμεση ευθύνη για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου σε καθημερινή βάση. Η δεύτερη γραμμή

άμυνας περιλαμβάνει τους αξιωματούχους του Συγκροτήματος και των Επιχειρηματικών Μονάδων καθώς και των Τμημάτων που είναι αρμόδια για την ανάπτυξη της πολιτικής και της εποπτείας του λειτουργικού κινδύνου σε επίπεδο Συγκροτήματος, Επιχειρηματικής Μονάδας και Υπηρεσίας. Η τρίτη γραμμή άμυνας εντοπίζεται σε έναν ανεξάρτητο ρόλο διασφάλισης και εκτελείται από τον Εσωτερικό Έλεγχο Συγκροτήματος και την Επιτροπή Ελέγχου του Διοικητικού Συμβουλίου. Το Συγκρότημα επίσης χρησιμοποιεί ασφαλιστική κάλυψη, μέσω αριθμού ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών εταιριών, για κάλυψη των μη αναμενόμενων λειτουργικών ζημιών. Σε όλες τις αγορές όπου δραστηριοποιείται το Συγκρότημα, υπάρχει συνεχής ανάπτυξη Σχεδίων Ανάκαμψης και Συνέχισης Εργασιών με σκοπό την επιτυχή και γρήγορη ανάκαμψη των εργασιών σε περίπτωση που προκύψει ένα καταστροφικό γεγονός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

& ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο προχωράμε σε εμπειρική ανάλυση δυο βασικών μεγεθών των Ισολογισμών κάθε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, τα οποία είναι πρώτον οι παντός είδους Απαιτήσεις που προκύπτουν από την παροχή χρημ/κών προϊόντων και υπηρεσιών εκ μέρους των Τραπεζών και δεύτερον τα Ίδια Κεφάλαια που εμφανίζονται στους Ισολογισμούς ως πηγή χρηματοδότησης αλλά και φερεγγυότητας έναντι του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνεται.

Τα αριθμητικά δεδομένα για την διεκπεραίωση της συγκεκριμένης ανάλυσης αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος(www.bankofgreece.gr) και αποτελούν συγκεντρωτικά στατιστικά δεδομένα για όλα τα τραπεζικά ιδρύματα της Ελλάδος (εκτός της ίδιας της ΤτΕ). Η Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 55Γ του Καταστατικού της, συγκεντρώνει τα απαραίτητα στατιστικά στοιχεία που της επιτρέπουν να εκπληρώνει τα καθήκοντά της αλλά και να τηρεί τις υποχρεώσεις της για παροχή στατιστικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, όπως αυτές καθορίζονται στο άρθρο 5 του Καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών.

Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν τα συνολικά ύψη των Απαιτήσεων και των Ιδίων Κεφαλαίων σε μηνιαία βάση από τον Ιανουάριο του 2001 μέχρι τον Ιανουάριο του 2012 όπως παρουσιάζονται στους καθολικούς Ισολογισμούς που καταρτίζονται από την στατιστική υπηρεσία της ΣτΕ. Για την εμπειρική ανάλυση και την επεξεργασία των προαναφερθέντων αριθμητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS καθώς και το Eviews το οποίο είναι πρόγραμμα οικονομετρικής ανάλυσης στατιστικών δεδομένων.

Στην συνέχεια ακολουθούν δύο κεφάλαια στα οποία αναπτύσσεται αναλυτικά η διαδικασία της εμπειρικής μελέτης έχοντας ως βασικούς άξονες, τους ελέγχους συσχέτισης, αλλά και συνολοκλήρωσης των δύο υπό μελέτη μεταβλητών.

5.1 Έλεγχος συσχέτισης (Correlations)

Αρχικά εξετάζουμε την γραμμική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών χρησιμοποιώντας τον έλεγχο Pearson. Η εκτίμηση του συντελεστή παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα(Πίνακας 1).

Πίνακας 1

Correlations		apait	Idiak
Apait	Pearson Correlation	1	,919(**)
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	133	133
Idiak	Pearson Correlation	,919(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	133	133

Από τον πίνακα διαπιστώνουμε θετική συσχέτιση μεταξύ των Απαιτήσεων και των Ιδίων Κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών, καθώς ο συντελεστής Pearson είναι περίπου 0,92(0,919) και είναι στατιστικά σημαντικός.

Στην συνέχεια επειδή η αξιοπιστία του Pearson επηρεάζεται:

- Από την κανονικότητα ή μη της κατανομής και
- Από την ύπαρξη ακραίων παρατηρήσεων

προχωρήσαμε στην εξέταση αυτών των δύο βασικών παραμέτρων για να διαπιστωθεί η ύπαρξη ή η απουσία τους στις δειγματικές παρατηρήσεις των μεταβλητών μας.

A) Έλεγχος κανονικότητας

Για να ελέγξουμε την κανονικότητα της κατανομής των Απαιτήσεων και των Ιδίων Κεφαλαίων χρησιμοποιούμε αρχικά Descreptives και διαγράμματα Q-Q Plot όπως φαίνεται και από τους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 2

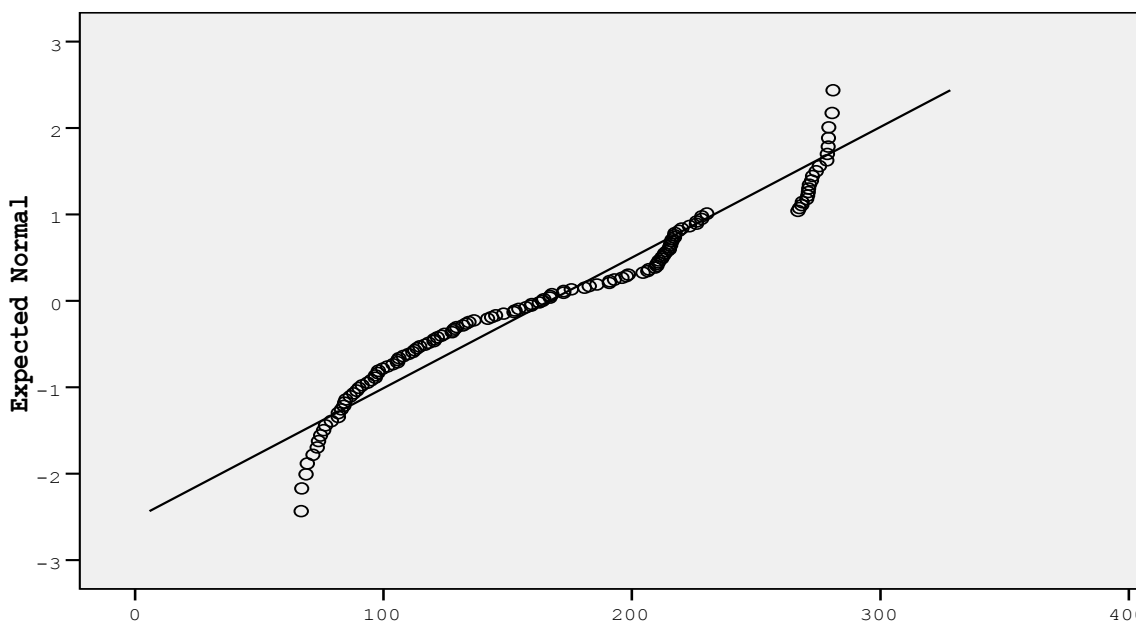
Case Processing Summary						
	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
apait	133	100,0%	0	,0%	133	100,0%
idiak	133	100,0%	0	,0%	133	100,0%

(Μέγεθος έγκυρων παρατηρήσεων των δύο μεταβλητών).

Πίνακας 3

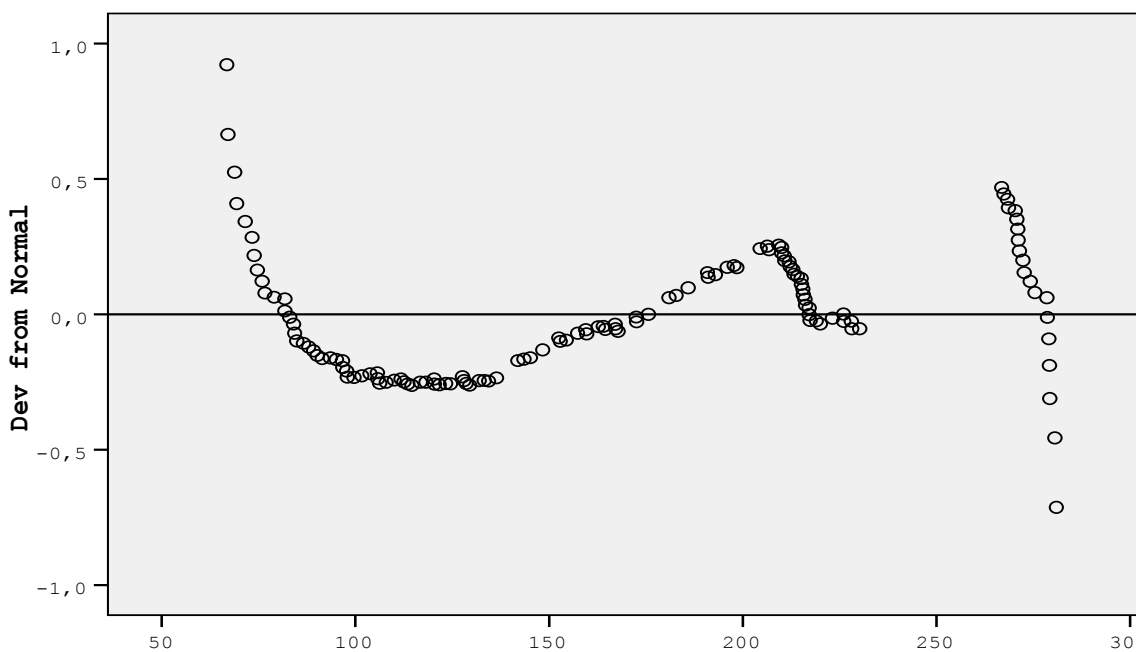
Descriptives				Statistic	Std. Error	
Apat	Mean			166,98462	5,741682	
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		155,62700		
		Upper Bound		178,34223		
	5% Trimmed Mean			166,12691		
	Median			164,02900		
	Variance			4384,600		
	Std. Deviation			66,216310		
	Minimum			66,828		
	Maximum			280,95		
	Range			214,120		
	Interquartile Range			109,814		
	Skewness			,195	,210	
	Kurtosis			-1,194	,417	
	Idiak	Mean			27,22421	,841022
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		25,56059	
Upper Bound				28,88783		
5% Trimmed Mean				26,60085		
Median				24,76300		
Variance				94,073		
Std. Deviation				9,699136		
Minimum				17,11		
Maximum				53,06		
Range				35,950		
Interquartile Range				13,251		
Skewness				,890	,210	
Kurtosis				-,472	,417	

Normal Q-Q Plot of apait

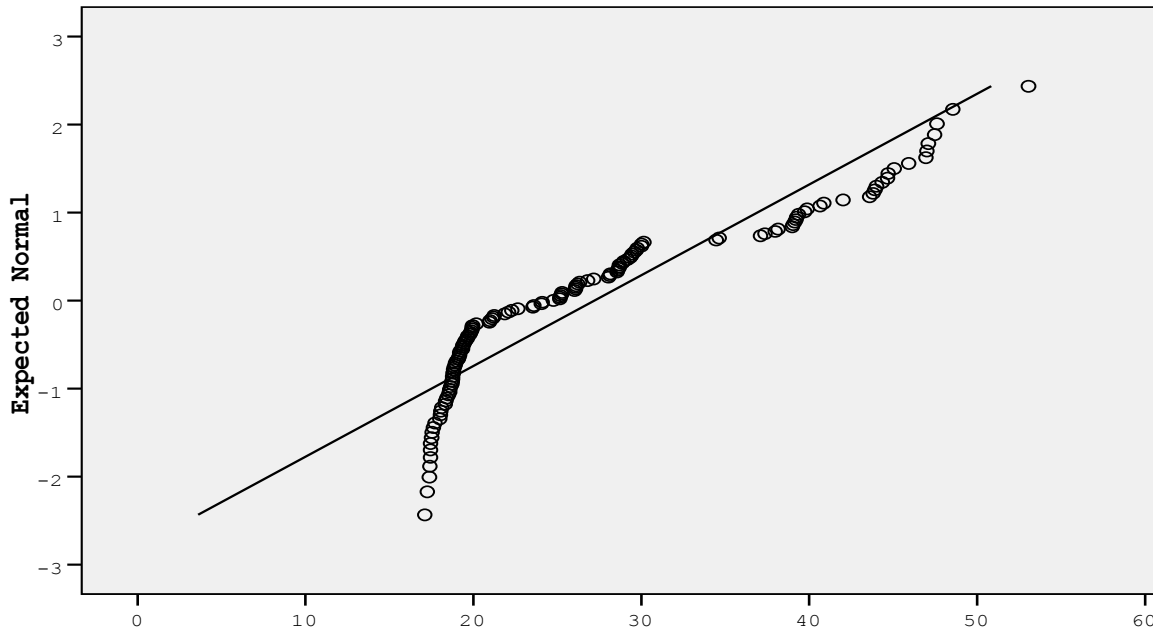
Κάθετο Διάγραμμα Q-Q Plot Απαιτήσεων.

Detrended Normal Q-Q Plot of apait

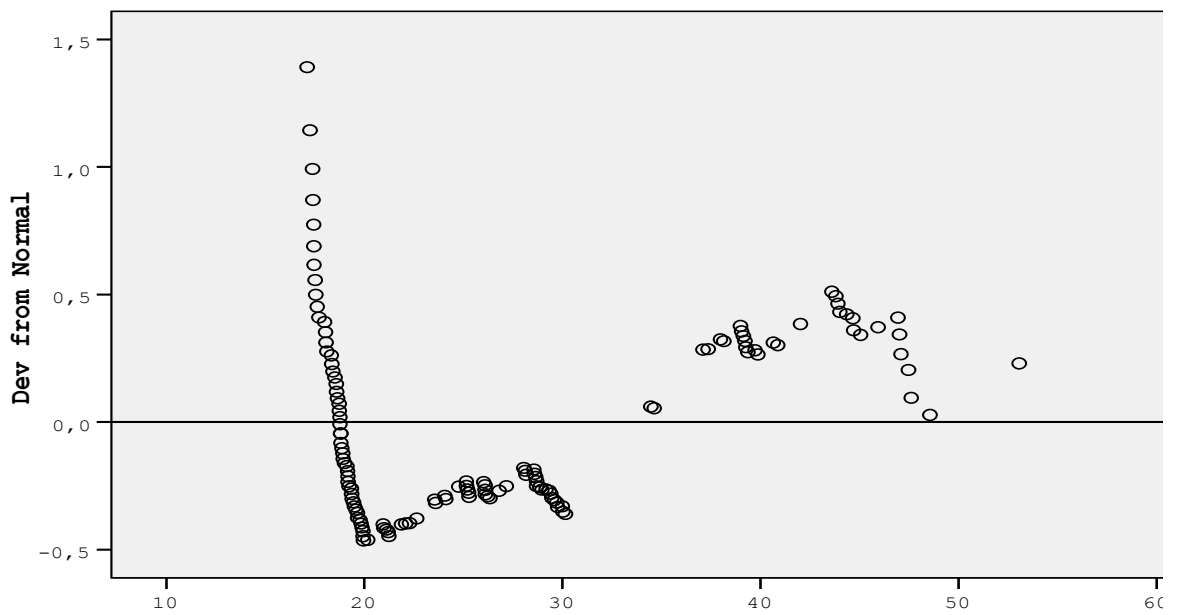
Οριζόντιο Διάγραμμα Q-Q Plot Απαιτήσεων.

Normal Q-Q Plot of idiak

Κάθετο Διάγραμμα Q-Q Plot Ιδίων κεφαλαίων.

Detrended Normal Q-Q Plot of idiak

Οριζόντιο Διάγραμμα Q-Q Plot Ιδίων Κεφαλαίων.

Από τα διαγράμματα διαπιστώνουμε ότι οι παρατηρούμενες τιμές τόσο των Απαιτήσεων όσο και των Ιδίων Κεφαλαίων δεν κινούνται στο σύνολό τους πάνω στην ευθεία γραμμή που παρουσιάζεται και στους δύο τύπους διαγραμμάτων. Από την συγκεκριμένη διαγραμματική απεικόνιση εξάγεται το συμπέρασμα ότι τα αποτελέσματα του συγκεκριμένου ελέγχου δεν ταιριάζουν σε αυτά μιας κανονικής κατανομής.

Επίσης χρησιμοποιήσαμε και ελέγχους υποθέσεων για να διαπιστώσουμε αν ισχύει η κανονικότητα για τις παρατηρήσεις των δύο μεταβλητών μας. Εδώ οι υποθέσεις είναι οι εξής:

- H_0 : Οι παρατηρήσεις της υπό μελέτη μεταβλητής προέρχονται από Κανονικό πληθυσμό
- H_1 : Οι παρατηρήσεις της υπό μελέτη μεταβλητής δεν προέρχονται από Κανονικό πληθυσμό

Οι έλεγχοι που χρησιμοποιήσαμε στην συγκεκριμένη ανάλυση είναι οι Kolmogorov-Smirnov & Shapiro-Wilk και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

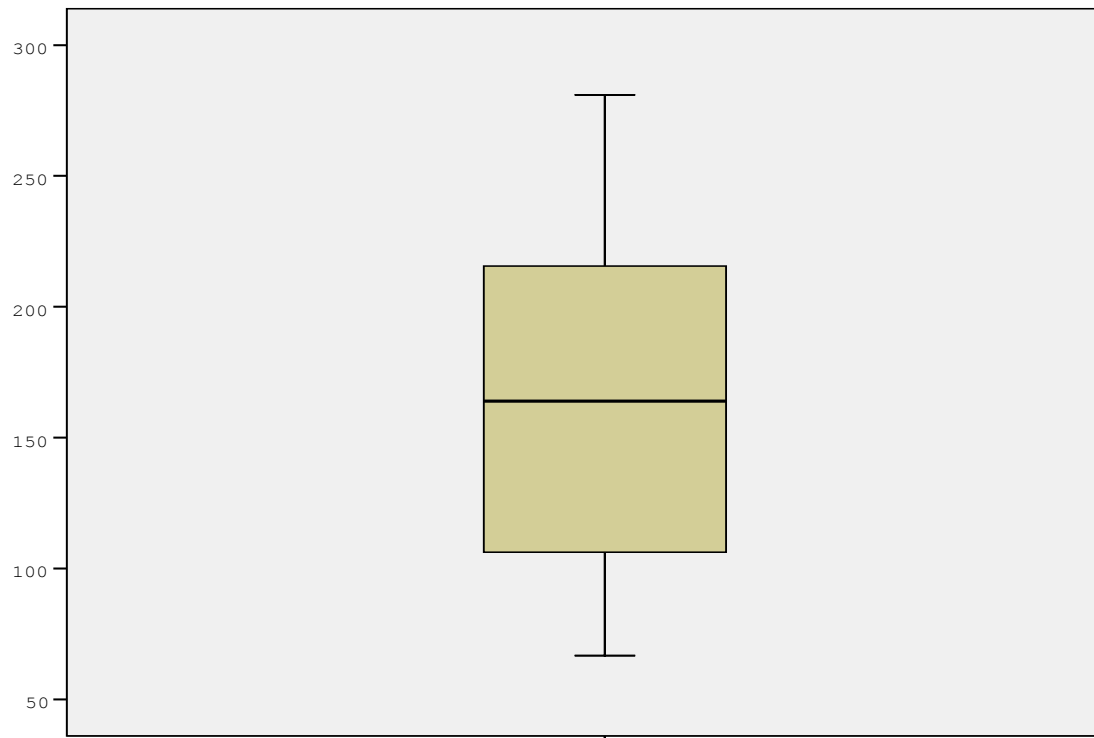
Πίνακας 4

Test of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Apait	,098	133	,003	,933	133	,000
Idiak	,167	133	,000	,854	133	,000

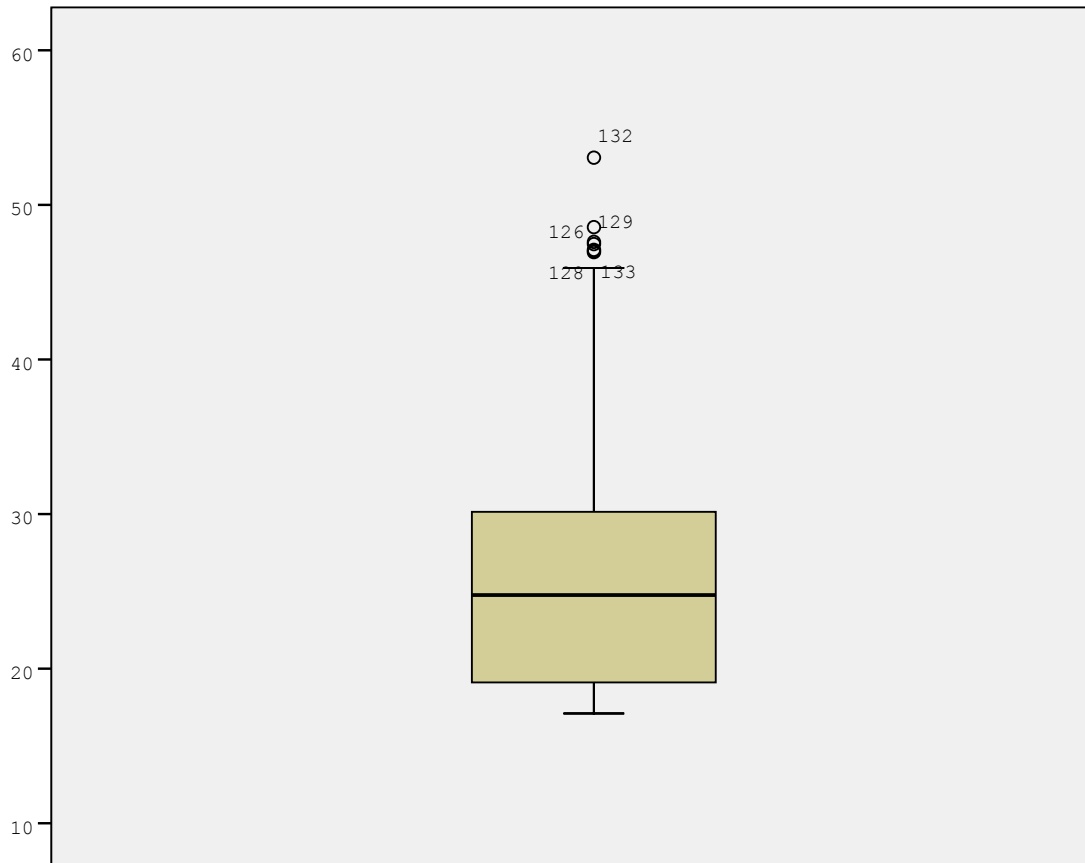
Από τον Πίνακα 4 διαπιστώνουμε ότι οι έλεγχοι μας οδηγούν σε απόρριψη της H_0 και για τις δυο μεταβλητές μας. Επομένως συμπεραίνουμε ότι δεν ισχύει η κανονικότητα των δειγματικών παρατηρήσεων των Απαιτήσεων και των Ιδίων Κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών.

B) Έλεγχος ακραίων παρατηρήσεων

Για τον έλεγχο της ύπαρξης ακραίων παρατηρήσεων χρησιμοποιήσαμε τα θηκόγραμμα των μεταβλητών όπως μας τα παρουσίασε το πρόγραμμα SPSS.

Θηκόγραμμα Απαιτήσεων.

Θηκόγραμμα Ιδίων Κεφαλαίων.

Από τα θηκογράμματα των δύο μεταβλητών, διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχουν ακραίες παρατηρήσεις στις Απαιτήσεις και τα Ίδια Κεφάλαια, παρόλο που στο θηκόγραμμα των ΙΚ φαίνονται ορισμένες υψηλές παρατηρήσεις χωρίς όμως αυτές να χαρακτηρίζονται ακραίες. Επομένως λόγω της έλλειψης της κανονικότητας προχωρήσαμε και εκτιμήσαμε τον μη παραμετρικό συντελεστή συσχέτισης (Spearman).

Πίνακας 5

			apait	idiak
Spearman's rho	Apait	Correlation Coefficient	1,000	,908(**)
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	133	133
	Idiak	Correlation Coefficient	,908(**)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	133	133
** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)				

Η εκτίμηση του συγκεκριμένου συντελεστή δίνεται ανωτέρω στον Πίνακα 5, από όπου διαπιστώνεται ότι η συσχέτιση Απαιτήσεων και ΙΚ εξακολουθεί να είναι υψηλή, θετική και στατιστικά σημαντική.

5.2 Έλεγχος Συνολοκλήρωσης (Cointegration)

Λόγω της ύπαρξης πιθανότητας οι συσχετίσεις που εκτιμήσαμε στην προηγούμενη παράγραφο να οφείλονται σε τυχαία γεγονότα και όχι στην πραγματικότητα (Spurious Correlations) προχωρήσαμε στην ανάλυση συνολοκλήρωσης μεταξύ των δύο μεταβλητών μας, δηλαδή των Απαιτήσεων και των Ιδίων Κεφαλαίων, για να διαπιστώσουμε αν υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ τους. Χρησιμοποιώντας την διαδικασία των Engle-Granger, αρχικά ελέγξαμε αν οι δύο μεταβλητές έχουν μοναδιαία ρίζα. Οι έλεγχοι ADF για τις δύο μεταβλητές παρουσιάζονται στους παρακάτω τέσσερις πίνακες.

Πίνακας 6(Ιδια Κεφάλαια)

Null Hypothesis: IDIAK has a unit root			
Exogenous: Constant			
Lag Length: 1 (Automatic - based on SIC, maxlag=12)			
		t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic		1.630696	0.9995
Test critical values:	1% level	-3.480818	
	5% level	-2.883579	
	10% level	-2.578601	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.			

Πίνακας 7(Ιδια Κεφάλαια)

Null Hypothesis: D(IDIAK) has a unit root		
Exogenous: Constant		
Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=12)		
		t-Statistic Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic		-12.40151 0.0000
Test critical values:	1% level	-3.480818
	5% level	-2.883579
	10% level	-2.578601
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.		

Πίνακας 8(Απαιτήσεις)

Null Hypothesis: APAITEISEIS has a unit root		
Exogenous: Constant		
Lag Length: 0 (Automatic - based on SIC, maxlag=12)		
		t-Statistic Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic		-0.522042 0.8821
Test critical values:	1% level	-3.480425
	5% level	-2.883408
	10% level	-2.578510
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.		

Πίνακας 9(Απαιτήσεις)

Null Hypothesis: D(APAITEISEIS) has a unit root		
Exogenous: Constant		
Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=12)		
		t-Statistic Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic		-11.81809 0.0000
Test critical values:	1% level	-3.480818
	5% level	-2.883579
	10% level	-2.578601
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.		

Τα αποτελέσματα των παραπάνω πινάκων μας δείχνουν ότι και οι δύο μεταβλητές μας έχουν μοναδιαία ρίζα. Επομένως υπάρχει πιθανότητα οι δύο μεταβλητές μας να είναι συνολοκληρωμένες(να έχουν μακροχρόνια συσχέτιση). Στο επόμενο βήμα τρέξαμε την παλινδρόμηση $y_t = \alpha + \beta \cdot x_t + \varepsilon$ όπου $y_t =$ Απαιτήσεις και $x_t =$ Ίδια Κεφάλαια.

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πρώτο πίνακα (Πίνακας 10), ο οποίος μας δείχνει ότι ο σταθερός όρος της εξίσωσης δεν είναι στατιστικά σημαντικός.

Πίνακας 10

Dependent Variable: APAITEISEIS				
Method: Least Squares				
Date: 06/28/12 Time: 19:50				
Sample: 2001M01 2012M01				
Included observations: 133				
	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-3.837429	6.790031	-0.565156	0.5729
IDIAK	6.274637	0.235046	26.69538	0.0000
R-squared	0.844721	Mean dependent var		166.9846
Adjusted R-squared	0.843536	S.D. dependent var		66.21631
S.E. of regression	26.19223	Akaike info criterion		9.383726
Sum squared resid	89870.31	Schwarz criterion		9.427190
Log likelihood	-622.0178	Hannan-Quinn criter.		9.401388
F-statistic	712.6435	Durbin-Watson stat		0.117536
Prob(F-statistic)	0.000000			

Επομένως ξανατρέξαμε την παλινδρόμηση χωρίς σταθερό όρο και τα αποτελέσματα δίνονται στον παρακάτω πίνακα(Πίνακας 11).

Πίνακας 11

Dependent Variable: APAITEISEIS				
Method: Least Squares				
Date: 06/28/12 Time: 19:39				
Sample: 2001M01 2012M01				
Included observations: 133				
	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
IDIAK	6.149451	0.078416	78.42084	0.0000
R-squared	0.844343	Mean dependent var		166.9846
Adjusted R-squared	0.844343	S.D. dependent var		66.21631
S.E. of regression	26.12462	Akaike info criterion		9.371124
Sum squared resid	90089.43	Schwarz criterion		9.392856
Log likelihood	-622.1797	Hannan-Quinn criter.		9.379955
Durbin-Watson stat	0.114701			

Στην συνέχεια πήραμε τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης που παρουσιάσαμε στον προηγούμενο πίνακα και κάναμε τον έλεγχο στατικότητάς τους. Εδώ οι υποθέσεις που ελέγχουμε είναι:

- H_0 : Οι Απαιτήσεις και τα Ίδια Κεφάλαια **δεν** είναι συνολοκληρωμένες μεταβλητές
- H_1 : Οι Απαιτήσεις και τα Ίδια Κεφάλαια είναι συνολοκληρωμένες μεταβλητές

Από τα αποτελέσματα στον πίνακα παρακάτω διαπιστώνουμε ότι η H_0 δεν μπορεί να απορριφθεί.

Πίνακας 12

Null Hypothesis: RESID01 has a unit root				
Exogenous: Constant				
Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=12)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-2.243259	0.1922
Test critical values:	1% level		-3.480425	
	5% level		-2.883408	
	10% level		-2.578510	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				
Augmented Dickey-Fuller Test Equation				
Dependent Variable: D(RESID01)				
Method: Least Squares				
Date: 06/28/12 Time: 19:51				
Sample (adjusted): 2001M02 2012M01				
Included observations: 132 after adjustments				
	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
RESID01(-1)	-0.065554	0.029223	-2.243259	0.0266
C	0.145664	0.761315	0.191332	0.8486
R-squared	0.037267	Mean dependent var		0.162934
Adjusted R-squared	0.029861	S.D. dependent var		8.879981
S.E. of regression	8.746393	Akaike info criterion		7.190195
Sum squared resid	9944.921	Schwarz criterion		7.233874
Log likelihood	-472.5529	Hannan-Quinn criter.		7.207945
F-statistic	5.032212	Durbin-Watson stat		2.031320
Prob(F-statistic)	0.026573			

Αυτό το αποτέλεσμα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει συνολοκλήρωση μεταξύ των δύο μεταβλητών πιστοποιώντας έτσι την έλλειψη μακροχρόνιας συσχέτισης μεταξύ των εξεταζόμενων μεταβλητών. Παρόλα αυτά στην συνέχεια, επειδή ο έλεγχος συνολοκλήρωσης είναι ευαίσθητος στην περίπτωση “break” των δεδομένων και ως εκ τούτου μπορεί να οδηγήσει σε λάθος συμπεράσματα, για αυτόν τον λόγο, χρησιμοποιήσαμε τον έλεγχο στατικότητας για τα κατάλοιπα της

παλινδρόμησης, λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα ύπαρξης του προαναφερθέντος “σπασίματος” στις παρατηρήσεις. Ο έλεγχος που χρησιμοποιήθηκε είναι ο έλεγχος Zivot and Andrews και παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 13

Current sample: 2001:1 to 2012:1
Zivot and Andrews Test: -3.37168 Break date: 2002.1

Από τον πίνακα διαπιστώνονται δύο πράγματα: Πρώτον ότι υπάρχει “σπάσιμο” στις παρατηρήσεις και βρέθηκε τον Ιανουάριο του 2002 και δεύτερον ότι γίνεται αποδεκτή η υπόθεση συνολοκλήρωσης των μεταβλητών μας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Επομένως συμπεραίνουμε ότι Απαιτήσεις και Ίδια Κεφάλαια συνδέονται με μακροχρόνια θετική σχέση μεταξύ τους.

5.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων της εμπειρικής προσέγγισης

Μετά από την ολοκλήρωση όλων των απαραίτητων διαδικασιών και ελέγχων με στόχο την θετική συσχέτιση μεταξύ Απαιτήσεων και Ιδίων Κεφαλαίων των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το βασικό συμπέρασμα στο οποίο μπορεί κάποιος να καταλήξει, είναι η ύπαρξη μιας αλληλουχίας μεταξύ των δύο μεγεθών. Αυτό το αποτέλεσμα έρχεται να επιβεβαιώσει την σύμπτωση της ανάληψης πιστωτικού κινδύνου με την απαραίτητη εξασφάλιση κεφαλαιακής επάρκειας μέσω των ιδίων κεφαλαίων των ιδρυμάτων, δείχνοντας έτσι και την προσπάθεια συμμόρφωσης των εγχώριων τραπεζικών οργανισμών με τους διεθνείς κανονισμούς τραπεζικής εποπτείας και ελέγχου.

Οι έλεγχοι συσχέτισης οι οποίοι προηγήθηκαν επιβεβαίωσαν την ύπαρξη θετικής σχέσης μεταξύ των υπό μελέτη μεταβλητών, ενώ στο δεύτερο σκέλος της εμπειρικής μελέτης πραγματοποιήθηκε διαδικασία ελέγχων για τον αποκλεισμό της υπόθεσης τυχαίας συσχέτισης των δειγματικών μεγεθών μας. Όντως κατά την συγκεκριμένη διαδικασία, παρότι με τους αρχικούς ελέγχους δεν κατέσται δυνατή η εξαγωγή βέβαιου συμπεράσματος για την υπόθεση τυχαίας συσχέτισης, μετά τον τελευταίο έλεγχο Zivot & Andrews διαπιστώθηκε ένα «σπάσιμο» στο δείγμα κατά τον Ιανουάριο του 2002. Το γεγονός αυτό αιτιολόγησε την πρότερη αδυναμία αποδοχής της συνολοκλήρωσης των Απαιτήσεων και των Ιδίων Κεφαλαίων στο προκαθορισμένο επίπεδο σημαντικότητας, οδηγώντας έτσι σε ένα ολοκληρωμένο συμπέρασμα επιβεβαίωσης της θετικής συσχέτισης Ιδίων Κεφαλαίων(Πηγή Κεφαλαιακής Επάρκειας) & Απαιτήσεων(Πηγή Πιστωτικού Κινδύνου) στο πλαίσιο λειτουργίας του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΝΟΨΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση των πραγματοποιόμενων θεμάτων της διπλωματικής εργασίας, συνοδευόμενα από σχόλια και συμπεράσματα του εκπονούντα, τα οποία εξήχθησαν μέσα από συνδυασμό γνώσεων, αλλά και μελέτης του υλικού που χρησιμοποιήθηκε για την συγγραφή.

Ξεκινώντας επομένως μια μικρή ανασκόπηση των επιμέρους κεφαλαίων, μπορεί κάποιος να εστιάσει σε κάποια συγκεκριμένα σημεία και να εξάγει χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με το πλαίσιο εποπτείας και ελέγχου που έχει θεσπιστεί σε παγκόσμια κλίμακα στον τραπεζικό κλάδο, αλλά και με την εφαρμογή των διατάξεων αυτού του πλαισίου στην ελληνική αγορά. Το εφαρμοζόμενο σύστημα (Βασιλεία) δείχνει, όπως προαναφέρθηκε σε άλλο κεφάλαιο, μια διάθεση της παγκόσμιας οικονομίας για πρόληψη στον τομέα της φερεγγυότητας των τραπεζών, ωστόσο παρά την έως τώρα διπλή αναθεώρηση και επικαιροποίησή του, δείχνει σημαντική υστέρηση στην αποτελεσματικότητα του.

Πιο συγκεκριμένα, ειδικά μετά την τελευταία παγκόσμια οικονομική κρίση, είναι κάτι περισσότερο από εμφανής η αδυναμία του πλαισίου εποπτείας-ελέγχου στην πρόβλεψη των κινδύνων στους οποίους εκτίθεται η παγκόσμια οικονομία λόγω της εξέλιξης των χρηματοοικονομικών προϊόντων των τραπεζών, όπως επίσης και των μεθόδων με τις οποίες τα οικονομικά και στρατηγικά επιτελεία των ιδρυμάτων επιλέγουν να αποφύγουν τους κοστοβόρους, για τα ίδια, κανονισμούς σχηματισμού των απαιτούμενων κεφαλαίων φερεγγυότητας. Κρίνεται λοιπόν ως απαραίτητη η προσπάθεια για μελέτη και εξέλιξη της Βασιλείας III, σε έναν ελεγκτικό μηχανισμό με πρώτο στόχο την πρόληψη και καταστολή φαινομένων μη συμμόρφωσης τραπεζών με διατάξεις που συμπεριλαμβάνονται στους παγκόσμιους κανόνες τραπεζικής εποπτείας. Εκτός όμως αυτού, θα πρέπει το συγκεκριμένο σύνολο κανόνων να οδηγεί συνδυαστικά και με τα προαναφερθέντα, σε ένα τρόπο συμμόρφωσης των τραπεζών ο οποίος αφενός να προστατεύει την παγκόσμια αγορά, αφετέρου δε να μην εκτινάσσει το ήδη υψηλό κόστος κεφαλαιακής επάρκειας και ελέγχου, σε δυσθεώρητα ύψη για τις διοικήσεις των οργανισμών.

Σχετικά με την ελληνική τραπεζική πραγματικότητα, η οποία αποτελεί και έναν από τους κεντρικούς άξονες της εργασίας τα συμπεράσματα που εξάγονται είναι σημαντικά σε σχέση τόσο με την διάρθρωση του εγχώριου πλαισίου εποπτείας και ελέγχου, όσο και με την εφαρμογή αυτού του πλαισίου την τελευταία δεκαετία στις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες.

Μέσα από την συνδυαστική μελέτη των θεωρητικών κεφαλαίων 3 και 4 και του κεφαλαίου 5, το οποίο αποδίδει μια πιο εμπειρική απεικόνιση των συνολικών αποτελεσμάτων της τραπεζικής αγοράς, διαφαίνεται η ύπαρξη ενός αρκετά ισχυρού μηχανισμού εποπτείας ο οποίος ανταποκρίνεται σε όλες τις βασικές απαιτήσεις των διεθνών επιτροπών τραπεζικού ελέγχου. Παρατηρώντας στατιστικά δεδομένα που παρατίθενται στα προαναφερθέντα κεφάλαια μπορεί εύκολα κάποιος να παρατηρήσει, ότι μέχρι την έναρξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, οι ελληνικές τράπεζες λειτουργώντας σε ένα άκρως ανταγωνιστικό παγκόσμιο περιβάλλον, ανταποκρίθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό στις επιταγές των διεθνών αγορών. Διατήρησαν τους δείκτες της κεφαλαιακής τους επάρκειας σε ικανοποιητικό για την συγκυρία επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα κατέβαλλαν προσπάθεια οργάνωσης ενός μηχανισμού εσωτερικού ελέγχου των οργανισμών τους, ο οποίος θα τους εξασφάλιζε βιωσιμότητα, αποδοτικότητα και συμμόρφωση με το εθνικό και διεθνές πλαίσιο εποπτείας των τραπεζών (Βασιλεία).

Κλείνοντας την αναφορά μας στην συγκεκριμένη εργασία και τα επιμέρους κεφάλαια που την απαρτίζουν, μπορούμε να προβούμε σε κάποια γενικά σχόλια σχετικά με τον μηχανισμό εφαρμογής και ελέγχου της κεφαλαιακής επάρκειας στις τράπεζες παγκοσμίως, αλλά και ειδικότερα στην ελληνική επικράτεια. Όπως σημειώθηκε και ανωτέρω, καθίσταται ως πρωταρχική η ανάγκη για εξέλιξη του συστήματος επόπτευσης και ελέγχου των κεφαλαίων των ιδρυμάτων, σε συνδυασμό με την προσήλωση και την πιστή εφαρμογή όλων των κανονισμών που διέπουν αυτό το σύστημα από το σύνολο των τραπεζών. Μόνο κατά τον συγκεκριμένο τρόπο οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί στην Ελλάδα, αλλά και σε όλο τον κόσμο, θα μπορέσουν να εξέλθουν από την οικονομική κρίση και να ακολουθήσουν μια πορεία βιωσιμότητας στο εγγύς και το απώτερο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΕΝΗ

Andersen T. (2007), “Strategic Risk Management (SRM) - Outlining the Contours of the ‘New Risk Management’ Paradigm”, Public Risk Forum, Online Magazine for Public Risk Management

Bank for International Settlements (2006), Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version.

Basel Committee on Banking Supervision, 2010. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Switzerland: Bank for International Settlements.

Capital adequacy and risk management -premises for strengthening financial system stability, Bunea-Bonta_s, Cristina Aurora; L_az_aric_a, Marinela and Petre, Mihaela Cosmina Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, Romania Online at [http://mpa.ub.uni-muenchen.de/18132/MPRA Paper No. 18132](http://mpa.ub.uni-muenchen.de/18132/MPRA_Paper_No._18132), posted 25. October 2009

Elliot, D., 2010. *Basel III, the Banks and the Economy*. The Brookings Institution.
Walter W. Eubanks, 2010. *The Status of the Basel III Capital Adequacy Accord*. CRS Report for Congress.

Lall Rajjit, 2009. *Why Basel II failed and Why Any Basel III is Doomed*. GEG Working Paper 2009/52.

Management “Risk Management in Banks” R.S. Raghavan

Patrick Slovik, B.C., 2010. *Macroeconomic Impact of Basel III*. OECD Publishing.

Richard J. Herring, Edward J. Kane, 2011. *Qualms about the Basel III Approach to Bank Capital Requirements*. Statement 307. Shadow Financial Regulatory Committee.

Reto Gallati “Risk Management and Capital Adequacy

Richard Barnes & Arnaud De Toytot, 2010. *Basel III For Global Banks: Third Time's The Charm?* [Online] Standard & Poor's (Global Credit Portal) Available at www.standardandpoors.com/ratingsdirect [Accessed 20 May 2011].

The prevalence of credit risk in Greek Banking: “Risk management & methodology for evaluating corporate credit risk and Greek Business Environment” Dr. Chrysanthi K. Balomenou John Magridis

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως Αρ. Φύλλου 178 1 Αυγούστου 2007 Νόμος Υπ. Αριθμ. 3601

Τράπεζα της Ελλάδος Πράξη Διοικητική Αριθμ. Π.Δ. 2630/29.10.2010

ΔΙΑΔΙΚΥΟ

www.nbg.gr

www.eurobank.gr

www.alpha.gr

www.piraeusbank.gr

www.combank.gr

www.atebank.gr

www.geniki.gr

www.bankofattica.gr

www.bankofcyprus.gr

www.emporikibank.gr

www.bankofgrece.gr

www.sciencedirect.com

www.ruleworks.co.ukk

www.sigmatwo.biz

www.fascompanies.com

www.colonialriskmanagement.com